

EL MIRALL

2.ª QUINZENA FEBRER 1987

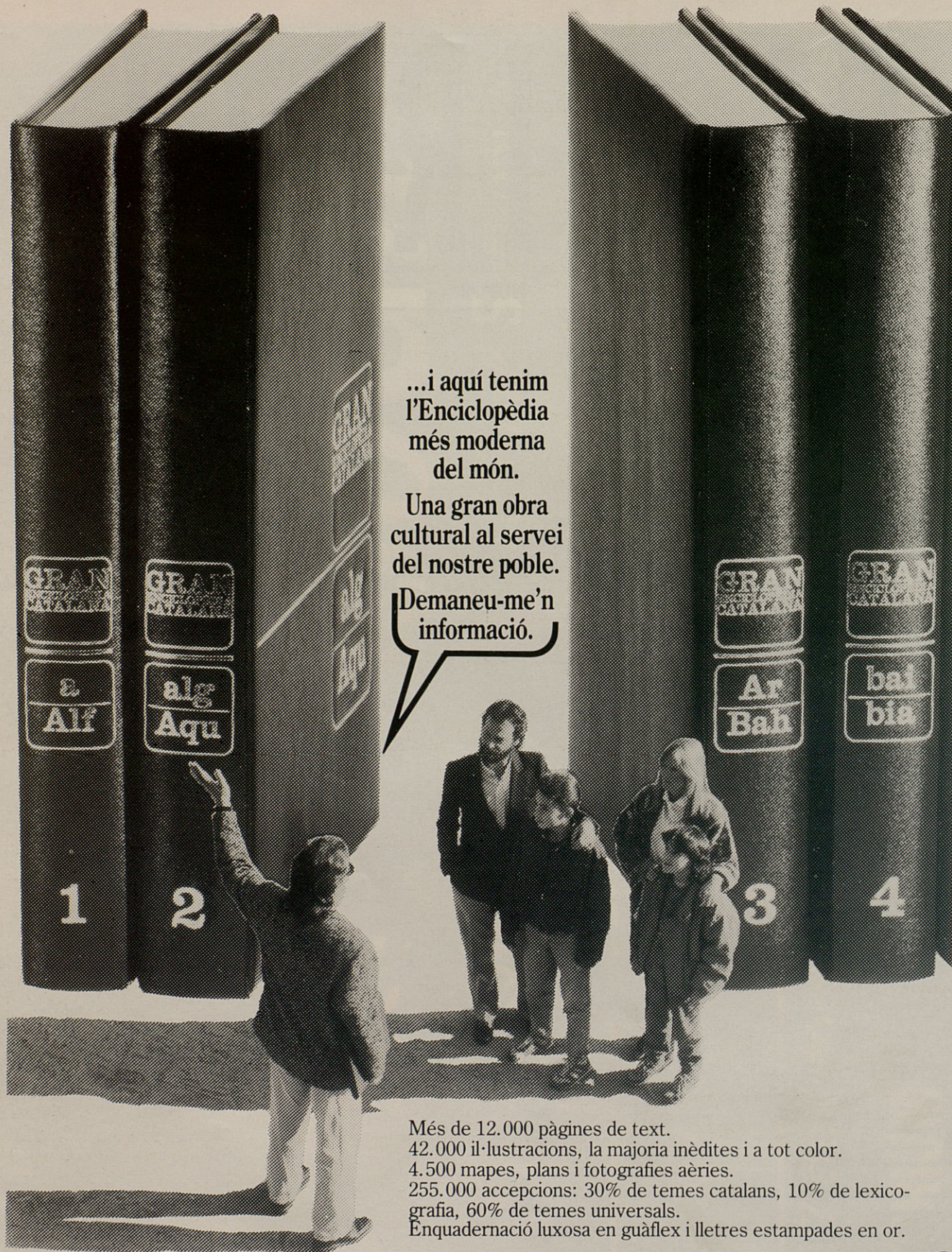
NÚM. 2

225 PTS. (IVA INCLÒS)

SIURELL ELÈCTRIC

PORTS I SUPERPORTS: CALA GALIOTA

...i aquí tenim
l'Enciclopèdia
més moderna
del món.

Una gran obra
cultural al servei
del nostre poble.

Demaneu-me'n
informació.

Més de 12.000 pàgines de text.
42.000 il·lustracions, la majoria inèdites i a tot color.
4.500 mapes, plans i fotografies aèries.
255.000 accepcions: 30% de temes catalans, 10% de lexicografia, 60% de temes universals.
Enquadernació luxosa en guàflex i lletres estampades en or.

GRAN
ENCICLOPÈDIA
CATALANA

nova edició

Estic interessat a rebre més informació sobre les obres marcades amb una X, en condicions especials de subscripció.

GRAN ENCICLOPÈDIA CATALANA ☐

Història Natural dels Països Catalans ☐

Catalunya Romànica ☐

Gran Geografia Comarcal de Catalunya ☐

Nom _____

Adreça _____

Població _____

DIGEC, S.A. Av. Diagonal 357, 08037 Barcelona - Tel. 215 77 30

S U M A R I

EL MIRALL

Revista quinzenal

2.ª quinzena febrer 87. N.º 2

ANY I

Edita:

OBRA CULTURAL BALEAR

Conseller Delegat:

Miquel Pasqual

Informació i correspondència:

Apartat de Correus n.º 619

Telèfons (971) 72 32 99 / 72 59 37

07080 Palma (Mallorca)

Delegació a Barcelona:

C/. Montcada, 20 (Palau Dalmases)

08003 Barcelona

Delegació a València:

C/. Moratín, 15

46001 València

Director:

Climent Picornell

Cap de Redacció:

Pere Estelrich

Secretari de Redacció:

Joan Font

Consell de Redacció:

Miquel Cardell

Bernat Calafat

Jaume Falconer

Antoni Ginard i Bujosa

Catalina Mir i Fullana

Mateu Morro i Marcè

Leonard Muntaner i Mariano

Antoni Nadal i Soler

Francesca Sastre

Gaspar Valero i Martí

Administració i subscripcions:

Jordi Valls

Subscripció: 4.500 ptes. anuals

Estranger: 5.000 ptes. anuals

Preu de l'exemplar: 225 ptes.

Els articles publicats en aquesta revista expressen únicament l'opinió dels seus autors.

Disseny: Jaume Falconer

Maquetació: Joan Font

Fotocomposició i impressió:

Taller Gràfic Ramon

Jaume Balmes, 43 - Tel. 75 44 32

07004 Palma de Mallorca

Dipòsit Legal: P.M. 10-1987

Amb el suport de

Fundació engrés de cultura catalana

Pàg. 3

EDITORIAL

Pàg. 4

ENTREVISTA

Damià Ferrà-Ponç: *Un diari de la guerra de Rússia*Bernat Calafat: *Siurell Elèctric. «La música popular en versió moderna»*Ramon Molina: *Siurells versus electricitat*Colau Dols: *Tradició i modernitat de Siurell Elèctric*

Pàg. 11

LA MOGUDA PLANETÀRIA

Antoni Ginard: *Els hereus d'Atila*

Pàg. 12

PASSATGERS DE PALMA

Antoni Quintana: *Guillem Rosselló-Bordoy*

Pàg. 14

SOCIETAT

Joan Melià: *De l'odiada llengua*Bartomeu Amengual i Gomila: *I trobada de Consells de Joventut*Caterina Mir i Fullana: *Edicions 6a exposa la seva obra gràfica a Madrid*Ferran Navinés: *Per què són on són?*

Pàg. 15

L'ESCÀTIL

Francesc d'Averçó: *La darrera oportunitat*

Pàg. 19

TERCER TEMPS

Miquel Àngel Ramon: *Dia del Club*

Pàg. 20

LA GÀBIA D'IVORI

Josep Noguerol: *Els babies-doc, exilats de luxe*

Pàg. 20

BIBLIOGRAFIA PER A L'ENSENYAMENT EN CATALÀ

Física i química, a cura de Joan Melià

Pàg. 21

RECUILL: D'AQUÍ I DEL MÓN

Miquel Company / Miquel Grimalt

Pàg. 22

NATURA

Joan Mayol *La llista vermella de vertebrats d'Espanya*

Pàg. 24

TERRITORI

Onofre Rullan / Miquel Àngel March: *Ports i superports: Cala Galiota*

Pàg. 25

Pere Estelrich i Massutí: *«If you can't...»*

Pàg. 25

L'ULL DE VELLUT

Guiem Daviu Vich: *Estudiants*

Pàg. 26

ART

Jaume Torres i Estradé: *Esther Olóndriz a la recerca del tema perdut*

Pàg. 29

TOP OR NOTHING

Biel Mesquida: *A Mallorca es parla català*

Pàg. 30

Enquesta sociolingüística a la població de Mallorca. Conclusions

Pàg. 31

... PER LA CUINA

Miquel Cardell: *Foc a la metxa!*

Pàg. 32

ENIGMES DE LA NOSTRA HISTÒRIA

Miquel Ferrà i Martorell: *Els templers, misteri dels misteris*

Pàg. 33

RETAILLS FORANS

Els problemes de Na Ben Vista de Llorito

Pàg. 34

ROCK AL VOLTANT DEL MIRALL

Ramon Molina: *Sant Sebastià 87*

Pàg. 34

EL VERÍ

Hilari de Cara: *L'oficial*

Pàg. 35

CINEMA

Jaume Oliver i Adrover: *On the road*

Pàg. 36

LLIBRES

Leonard Muntaner: *Tria de novel·lats*Antoni Vaquer: *Apunts sobre el fet musical a Felanitx*Pere Rosselló Bover: *Sergi Pàmies: la imaginació controlada*

Pàg. 38

CRE-A-CCIÓ

Textos de Jean Serra / Fotos de Coloma Julià

Pàg. 40

XXV ANIVERSARI

Miquel Fullana, Secretari de l'Obra Cultural Balear (1962-72)

Pàg. 41

ON ... LI PEGAM?

Pàg. 42

DIGUI, DIGUI...

Pàg. 44

PASSATEMPS

BÚSTIA

Sr. Ignasi Ribas i Garau
President de l'Obra Cultural Balear
PALMA

Benvolgut amic:

A més de felicitar a l'Obra per la seva iniciativa d'editar la revista «El Mirall», no puc menys que manifestar-te la meva preocupació pel to i el contingut de l'editorial corresponent al n.º 0, el qual, em sap greu de dir-ho, sembla més propi d'una revista de partit que no d'una entitat eminentment cultural i políticament pluralista.

Així, si la seva alineació amb el PSM, estricta i sense matisos, en la polèmica sobre el nacionalisme, pot qualificar-se, com a mínim, d'inoportuna, crec que el seu llenguatge agressiu respecte a la resta de formacions polítiques (especialment les d'esquerra, cal remarcar-ho) i la utilització d'arguments típicament partidistes surten, clarament, fora del botador.

Afirmacions despectives com *«tothom es vol apuntar a aquest carro (el nacionalisme) únicament quan convé»* o *«Fins i tot "Izquierda Unida" ha marcat les seves fites nacionalistes»* responen a un esperit sectari i bel·ligerant pel qual, n'estic ben segur, l'Obra no es pot sentir mai col·lectivament representada. D'altra banda, m'interessa aclarir que Esquerra Unida no va intervenir mai a l'esmentada polèmica, malgrat que sí ho fes el PCIB, però no *«fins i tot»* sinó en el marc d'un llarg procés de reflexió —anterior *«fins i tot»* a la constitució de l'abans esmentat partit— sobre el fet nacional de les illes i la defensa dels nostres drets nacionals que lament sigui desconegut per l'editorialista d'«El Mirall».

Així mateix, i gairebé a nivell anecdòtic, crec que és molt remarcable aquesta perla esquitllada dins l'esmentat editorial: *«El PSM d'altra banda ha vist reforçada la seva militància amb noves afiliacions que volien contestar l'abandó de les seves files del seu representant elegit»*, la qual cosa només pot explicar-se de dues maneres, bé «El Mirall» disposa de qualche manera estranya d'accedir als fitxers del PSM i de donar fe de les dades allà contingudes o bé ha oblidat per un moment que, en exercir la seva funció, no actuava com a militant del PSM, sinó com a membre de l'Obra Cultural.

Per últim, també m'ha resultat molt desagradable la desqualificació que es fa del comunicat del PCIB a l'acte «Sí a la llengua», on es critica el seu caràcter no unitari. Era aquell un comunicat conciliador i ple de bons propòsits, però, tal volta, no prou explícit, per la qual cosa m'interessa aclarir, d'entrada, que si l'acte hagués estat continuació linial dels que tradicionalment convoca el PSM com a celebració de la Diada Nacional, res no hi hagués tengut a dir el meu partit. No obstant això, des del moment que la convocatòria també anava signada per l'OCB, s'introduïa un nou element de cabdal importància que només cabia analitzar de dues maneres: o bé allò continuava sent un acte exclusiu del PSM i, per tant, l'OCB no podia participar-hi (donat el seu caire pluralista) o bé allò era un acte unitari on sí podia participar una entitat com l'OCB però que, paral·lelament, exigia també que es possibilités la signatura de la convocatòria a tots aquells partits i entitats susceptibles d'identificar-se amb el seu contingut.

Lamentablement, l'organització de l'acte no respongué a cap dels dos esquemes: no fou un acte unitari perquè, al PSM, pens que per mor de la seva crisi, li interessava que fos un acte de reafirmació del partit i, no obstant això, també signà l'OCB perquè, en virtut d'aquesta mateixa crisi, no es dubtà a utilitzar a l'Obra com a *«supporter»* d'aquell acte partidista.

L'editorial aquí comentat incideix dins la mateixa línia i el seu autor tampoc no dubta a posar l'òrgan d'expressió de l'OCB al servei del PSM, malgrat que això pugui incidir negativament en el seu caire pluripartidista i a la seva credibilitat com a entitat eminentment cultural.

Per últim, esper que els fets aquí denunciats constitueixin casos aïllats i que l'Obra Cultural Balear continui sent el punt d'encontre de tots aquells, sense exclusions, que volem participar en la tasca de defensar la nostra llengua i cultura catalana i la nostra identitat nacional.

Josep Vilchez i Carreras
Secretari Gral. del
Partit Comunista de les Illes Balears
(PCIB)
Ciutat 3 de febrer de 1987

EL NADAL QUE FEIA DOTZE

CATALINA GELABERT I BASSA

A J. V. Foix

Jo ja sabia on era a Can Foix, per la ferradura que, de nit, fa claror i de dia és una pastisseria tota blau-cel amb esteses de panellets de monja de mil castes i ramells de fruites confitades per tot arreu.

Si no m'hi hagués menat aquell dia el manescal, ja m'ho hauria fet entendre aquell guàrdia urbà del Born, que els diumenges es vesteix d'Apartupur Caparboponepell. En demanar-li jo, pas per anar placeta de la Reina amunt fins a Pelaires cinquanta-dos, l'Apartupur m'hauria respost, és ben segur: —Aga-fau el tren de Sarrià. No us podeu perdre.

El poeta
J. V. Foix

Jo llavors, amb la tia Catalina, hauria anat a veure el betlem de les Caputxines que fa olor de celler i de pinar; i la donada ens haguera mostrat un paper que li havien enviat del Port d'Andratx i que ella no sabia si l'entenia ben bé. Deia: «Caraeixut i sense un sou / Vinc d'Enlloc en la Nit clara; / Una veu me diu On És, / Però em venç la faramalla». —Trobo que sembla Foix, però com que no sé molta lletra. Li hauríem dit que sí que ho era, i que tornàvem a veure el betlem perquè jo no havia vist bé la sínia que rodava tot el temps amb aquella remoreta d'aigua, i els cadufos petits. ■

EDITORIAL

LA DRAGONERA:
UNA VICTÒRIA, UN EXEMPLE I UN SÍMBOL

Dia 11 de febrer de l'any 1987 el Tribunal Suprem dictà sentència, a Madrid, denegant un recurs de reposició de l'empresa *Patrimonial Mediterránea S.A.* (P.A.M.E.S.A.). Així, l'alt tribunal desautoritzava la urbanització de la petita illa mallorquina —la Dragonera— i donava raó a la part demandant: El «Grup Balear d'Ornitologia i Defensa de la Naturalesa» (G.O.B.).

No han valgut les raons que donava l'empresa urbanitzadora —les últimes raons que ara esgrimia— que tenia permisos de l'Ajuntament d'Andratx (al qual pertany la Dragonera), ja que segons la sentència, per les característiques ecològiques de l'illa s'havia instrumentalitzat la seva protecció amb una llei d'espais naturals. Es corroborava, en cert sentit, la històrica sentència de l'Audiència Nacional de febrer de 1984. Una victòria per a tots els proteccionistes de l'illa.

Símbol d'aquestes illes nostres, tan malmeses amb nom d'un enriquiment esponerós i a curt termini, sense una planificació adequada i, el que és més gros, sense que una part dels nostres governants actuals, ni els especuladors s'aturin de fer malfraig. Quan els amics de la Natura tapen un forat (la Dragonera, per exemple) ja punyen els enemics per un altre costat (el port de Cala Galiota, la carretera per la Serra, l'anunciada llei dels camps de golf, etc...). Amb aquestes actuacions denoten una verdadera avidesa d'urbanització i un sentit nul de l'herència que haurem de deixar als nostres fills: una Mallorca asfaltada i encimentada quasi per tot arreu, si no ens hi oposam fermament, com en el cas de la Dragonera. Això és l'exemple: és possible —amb esforç— protegir la nostra terra, sobretot els racons que més valor ecològic tenen.

Tant de valor té l'illot de què parlem? Sí, i amb tota la història de la seva defensa, més encara. Al seu valor natural s'hi afegeix el de convertir-se en símbol del que voldríem que fossin els espais naturals que no s'han urbanitzat: verjos.

Prop de dos-centes espècies vegetals amb una taxa d'endemismes importantíssima i amb alguna espècie d'ubicació única; varietats autòctones de crustacis i mol·luscs; colònies molt notables —als grans penya-segats de tramuntana— de falcons d'Elionor i, naturalment, les sargantanes. Aquestes, amb subespècies úniques, endèmiques de la Dragonera.

La creació d'un parc natural amb control dels visitants permetria pensar amb la reintroducció d'espècies que abans tenien el seu cau a la Dragonera; ens referim, per exemple, al vell-marí. Al llunyat de les nostres illes per mor de la pressió humana, ja fa tants d'anys.

És ver que les primers veus que alçaren el to per defensar la Dragonera foren les d'un grup de naturalistes que publicaven un full de divulgació a la premsa, devers l'any 1973. Però quan, realment, l'opinió pública es va témer del fet que a la Dragonera hi volien entaferrar una urbanització fou quan

col·lectius com «Terra i Llibertat» o «Talaiot Corcat» —de curta vida i avui ja desapareguts— passaren a una acció més decidida.

El 7 de 7 del 77 envaïen i «ocupaven» simbòlicament l'illa —una propietat privada, però amb valors ecològics universals i que, per tant, pertanyen a tothom— al crit de «**Dragonera per als dragons!**». El ressò d'aquestes accions i la gravetat dels atacs al medi natural illenc feren que, cada cop més gent, prengués consciència de la defensa de la nostra terra.

Les grans manifestacions de l'any 1979 i del 1981 són una fita cabdal en la història mallorquina contemporània: per primera vegada, massivament, gran part del poble de les illes sortia al carrer per defensar la natura. L'ecologisme havia pres força dins la consciència d'amples capes de ciutadans. Tristament això era la resposta al malbaratament sistemàtic a què havien estat sotmesos el nostre paisatge i els nostres recursos.

El GOB, que encapçalava la «Comissió de defensa de Sa Dragonera», plantejà la lluita per a la salvaguarda de l'illa també al pla legal. Ara s'ha clos el contenciós: la Dragonera no serà urbanitzada (sembla que P.A.M.E.S.A. podria recórrer aquesta sentència al Tribunal Constitucional, però s'espera que això no es farà).

Cal ara instrumentalitzar el futur de la Dragonera. És evident que no hauria de transformar-se en un erm, víctima dels excursionistes i barquers desaprensus de l'estiu, ni tampoc en un vedat en poder de gent que no sabrà com cuidar un tresoret. Ara ja està protegida, cal gestionar, però, aquesta protecció. Existeix un únic camí, la gestió per part de les institucions públiques de les illes, assessorades científicament per la Universitat i per altres entitats, entre les quals no pot faltar el GOB, que, si ha demostrat que sap defensar la natura, també ha demostrat que té científics a bastament per investigar-la i per planificar la seva protecció.

Ara bé, implica la gestió pública la compra de l'illa per part del Govern Balear o del Consell Insular de Mallorca? Que la Dragonera sigui propietat pública és una vertadera tentació per a tots els qui estimen la natura. Però si això comporta haver d'indemnitzar amb doblers públics un negoci foradat d'una empresa privada, cal matisar les coses.

La Dragonera té un valor incalculable, i pot passar a ser parc natural sense que s'hagi de comprar a P.A.M.E.S.A. Però, si es decidia comprar-la, s'hauria de pagar amb la mateixa moneda de l'especulació: després de la sentència del Tribunal Suprem, l'illa, en sentit urbanístic ja no val res. El preu ha de ser forçosament baix. Un acord d'aquestes característiques possibilitaria el pas de l'illa a la propietat pública, la qual cosa, no ho dubtam, afavoriria la gestió de la seva protecció i estudi. ■

ENTREVISTA

UN DIARI DE LA GUERRA DE RÚSSIA

DAMIÀ FERRÀ-PONÇ

Aquesta conversa amb Miquel Rayó i Alzina sobre el seu *Diario de vida (1942-1944)* fou enregistrada per Damia Ferrà-Ponç el 6 de novembre del 1985. L'entrevistat, d'Inca, treballa com a tècnic de GESA. La transcripció és literal.

AFICIONS LITERÀRIES.
LA *DIVISION AZUL*.

He estat sempre aficionat a llegir i escriure. De jove ja escrivia poesies. I quan vaig fer es servici a Àfrica vaig escriure un diari que vaig titular *Diario de vida* on vaig apuntar ses coses que veia i que sentia. Aquest *Diario* comença dia 6 de maig del 1942 i acaba dia 2 d'abril del 1944. El vaig escriure sense cap pretensió de res. Però crec que ses notes de sa guerra a Rússia mostren com veia sa guerra un soldat qualsevol que era allà sense tenir-ne ganes, ben a la força.

Quan jo era a Àfrica fent es servici hi va haver un robo a sa Companyia. Me donaren sa cupa i jo, encara que fos ben innocent, veia que me podien condemnar. Vaig pensar que una manera de salvar-me era allistar-me a sa *División Azul*. I m'hi vaig apuntar. I llavors se va descobrir es culpable des robo! I jo vaig intentar esborrar-me de sa *División Azul*. Però no varen voler sebre res i me feren anar a Rússia. I d'aquesta manera vaig esser un «voluntari» ben a la força! Jo no tenia res contra es russos. Però som una persona de sentiments religiosos i ses notícies que tenia que es comunisme a Rússia perseguia sa religió feia que les miràs malament. I llavors també a Espanya mos feien una propaganda enorme contra Rússia. Mos feien creure que es russos eren dimonis! I llavors vaig veure que eren gent com noltros, bona gent. I que no se mereixien es desastres que les feren ets alemanys.

Dia 14 d'agost de l'any 1943 jo estava a Targuist, dins el Rif, a sa zona de Melilla. Tenia 22 anys i feia es servici a sa Companyia de Metralladores d'Infanteria. M'havia allistat a sa *División Azul* i havíem partit cap a Rússia. Jo estava trist, però m'havia resignat i que fos lo que Déu volgués! Noltros anàvem malvestits, plens de pedaços. Érem uns 200. Dia 20 embarcàrem de Melilla cap a Màlaga. I dia 21, a les dotze des migdia, vàrem partir en tren cap a Madrid. *El vino ha alegrado todo*

*El Rif, zona del nord
d'Àfrica d'on Miquel Rayó
partí cap a Rússia
(Foto extreta de la G.E.C.)*

el trayecto. Hasta Córdoba hemos ido con el correo. Allí hemos sido enganchados al «pescadero» llegando a Madrid a las 12 del día. Aquest «pescadero» era un tren que duia peix cap a Madrid i feia una pudor feresta! I dia 22 vàrem estar a lloure per Madrid fins que va arribar s'hora d'agafar es tren cap a Logroño. Dia 23 arribàrem a s'estació de Saragossa, canviàrem de tren i a les dotze des migdia érem a Logroño. I vàrem estar uns quants dies per Logroño, esperant. Dia 28 nos ha sido dado el equipo, muy escaso por cierto. Era tot equipatge espanyol. I es mateix dia al atardecer y en medio de fría despedida abandonamos la estación de Logroño para llegar a Miranda del Ebro.

CAP A RÚSSIA

Dia 30 d'agost arribàrem a Sant Sebastià i a las 10 cruzamos la frontera y en Hendaya nos desinfectaron y pasamos un ligero reconocimiento. Al atardecer emprendimos la marcha otra vez. Dia 31: Aún en Francia. En muchos sitios nos saludan puño en alto y nos hacen amenazas de cortanos el cuello. I dia 1 de setembre encara érem dins França. Entràrem a Alemanya dia 2 de setembre del 43: Al amanecer hemos

entrado en Omburg, envueltos en espesa niebla. Territorio alemán. Ya el aspecto de la gente cambia completamente. Nos saludan efusivamente y hasta nos agasajan. Dia 3 arribàrem a Of donde permaneceremos algunos días para equiparnos y marchar luego al frente. Dia 4 escribo que es menjar és suficiente, però un poc xerec. Es pa era xerquíssim, era agre. Sa cervesa era bona. Dia 5 i dia 6 hi va haver alarmes aèrees, perquè s'aviació dets aliats bombardejava Alemanya. Dia 11 mos donaren conyac i hemos prestado juramento de fidelidad a las armas de Hitler. Férem aquella comedieta que fan quan juren bandera. Tot això va ser a Of. Dia 12 escribo: El ambiente està preñado de hostilidad y malhumor. También se observa una gran falta de ardor combativo. A todos nos juzgan como maleantes. Qué pena! Qué falta de camaradería! Puede triunfar un ejército así? Se veia que sa guerra estava perduda. I tothom estava desmoralitzat. Je! Je! Je!

Vàrem ser a Of per dins es corter fins dia 15 de setembre que a les 8 des dematí agafàrem altra vegada es tren para continuar hasta el fin de la ruta. Dia 16 passàrem por el célebre pasillo de Danzing. Dia 17: Amanecemos ya

en Polonia bajo el cielo gris, triste. La miseria en casas y habitantes es muy grande. Por la tarde nos encontramos ya en Lituania. No ho vaig apuntar en es diari, però record molt bé que quan passàvem per Polònia i per Lituània sa gent que feia feina pes camp —homos i dones— mos pedregava. A les 4 de sa dematinada de dia 18 passàrem per Riga i al amanecer nos dimos cuenta que habían desertado tres individuos. Al anochecer preparamos los vagones en plan de defensa, en evitación de posibles ataques. Perquè hi havia guerri-llers i atacaven es trens. Però haguérem de tornar arrera. Per això es diari diu que dia 19 tornàvem a ser a Dan-zing, perquè ha sido volado un puente y rota la vía por tres sitios. A las 17, por otra ruta, continuamos la marcha. Vaig arribar en es frente rus dia 20 de setem-bre del 43. Es dematí es tren se va atu-rar, vàrem caminar a un poblet que no-més tenia un carrer i se deia Vojliva.

Voluntaris de la Divisió Azul (Foto extreta de la G.E.C.)

IMPRESSIONS DEL FRONT DE LENINGRAD

Dia 21 de setembre vaig sentir ses primeres impressions de guerra. S'artilleria tirava i noltros la sentíem. En arribar sa nit sa guerra era una cosa fantàstica! *Es de noche y los reflectores surcan las tinieblas y las balas trazadoras de rojo color, con las blancas bengalas dan un aspecto de feria al cielo estrellado.* Jo trobava que me donarien qualche destino com a delineant. Dia 23 varen dissoldre es nostro Batalló i es vespre me'n vaig anar cap as Corter General. Vaig escriure as meus pares perquè sapiguessin que no em passava res.

Jo havia cobrat coratge. Vaig anar a sa guerra carregat de por i com que no em mataren tot d'una, me vaig animar. Es veteranos també mos animaven i, as nous, mos deien «mortadelas». Dia 24 me ve es capità Fuster, de Can Mosca, d'Inca, amic de sa família. I em va donar una renyada feresta perquè havia anat a Rússia. I jo empipat d'aquella passada li dic: «I vosté, què fa aquí?» I respon: «Beneit! Jo he vengut per ses estrelles, però tu no te'n duràs cap d'estrella!» Tot va passar a Pushkin, on hi havia es Corter General.

Dia 25 me destinaren com a deli-neant a sa Primera Companyia. Hi vaig estar amb una troika i es cap vespre me feren fer uns croquis d'uns ponts. Jo feia aquesta feina. Aquells dies hi havia calma, només senties qualche bomba d'artilleria. Dia 30 de setembre me'n va passar una de bona! *Hoy equivoqué el camino al dirigirme a un puente y fui a Pushkin junto al Palacio*

de Santa Catalina, grande y atractivo debido a una continua sucesión de lagos y esculturas antiguas. Havia de fer es croquis d'un pont de pedra. Per equivocació no el vaig trobar: vaig errar es camí i vaig arribar, molt tard, a Slutz sense haver vist es pont. I en es moment que em tocava ser damunt es pont fent es croquis una bomba el va destrossar. Som viu perquè Déu ho va voler!

Vaig estar en es Frente de Leningrad des des setembre del 43 fins a gener del 44, que va començar sa gran ofensiva russa i noltros mos retiràrem. En es diari hi ha moltes notes des dies passats en es frente. Dia 1 d'octubre del 43 diu: *He ido a la Carretera de los Tanques, lugar batido por la infantería. Me asomé a un tanque destruido en el que se observaban restos humanos. Y, como siempre, planos de puentes destinados a ser volados.* Hi havia un tanque —no sé si alemany o rus— i durant s'estiu es morts s'havien fusos. Només quedaven ets ossos i no feien gens d'olor. Ja començava a fer fred. De dia 6 a 11 d'octubre no vaig escriure res en es diari perquè el m'havien robat per lle-gir-lo. I jo estava rabiós!

Dia 12 d'octubre, es capità me va ordenar abandonar Slutz y con el camión custodiando el equipo de radio, he marchado a Benganisa de donde partimos con rumbo desconocido tras el grueso de la División. Vàrem fer 25 km. i arribàrem a una ciutat que es nostros li deien Carlos Gardel. Dia 16 anàrem a un poblet rus, molt petit, que se deia Ilkino, i hi vaig tenir una aferrada amb uns alemanys. Dia 16 me posaren a un cruce de caminos de Dou-Ondrovo a fin de indicar la ruta a la fuerza que pasó de noche y a la cual me uní. Lla-

vors escric que en una mísera aldea recibimos alojamiento i que a jo me va tocar dormir en una indecente cuadra llena de cucarachas. Dia 20 anàvem marxant a poc a poc fortificando el terreno con búnkers y barreras antitanques. Horabaixa sortírem d'un mal caminói i agafàrem sa carretera general que va de Riga a Leningrad. Record que hi havia un indicador que posava: *A Riga, 550 km.* Caminàrem per sa carretera general cap a Riga uns set quilòmetres i arribàrem al pueblo de Kaskovo. I dia 27 anàrem a un poblet que se deia Moskoviski.

Dia 1 de novembre del 43 se va dissoldre sa Divisió Azul. Me varen posar a sa Plana Major de la Segona Companyia de Zapadores. Dia 7 va nevar una mica i ja feia molt de fred. Dia 15 jo veia que mos posarien dins sa Legión Española que s'estava formant. I m'hi vaig resignar. Què podia fer? Dia 23 vàrem anar en varios camiones a Zamburg, a unos 30 km. de Narva. Eren ex-cuarteles rusos sin población alguna, de mampostería y con luz eléctrica. Dia 28 hi va haver missa i el acto de imposición de cruces seguido de una elocuente conferencia de nuestro páter quien glosó la gesta de Pizarro.

Dia 16 de novembre del 43 era a s'estació de Zamburg i vaig haver de dormir, amb so fred que feia, dins sa cabina des camió, perquè allà on dormíem hi havien duit tres fulanes, que allà deien pallenkas. Dia 18, quan anàvem cap as poblet de Volovo, se va espenyar es nostro camió. Allò no eren camins com es de Mallorca. Eren pistes de troncs perquè es camions no quedassin agafats dins es fang. Per Nadal del 43 estava ben trist! Noltros estàvem a un lloc que eren búnkers en el bosque,

Com el mateix Napoleó,
Hitler s'esclafà contra el mur rus
(Foto extreta de la G.E.C.)

situados a 1'5 km. de primera línea y a 2 km. de la segunda. Un espeso muro de rollizos precedido de un campo de minas y de alambradas. Dia 1 de gener del 44 me trobava en un triste bosque, falto de lo más elemental para la vida del hombre. I dia 3 me nomenaren carter i vaig anar en bicicleta a Pasolovo, que era un poblet de mala mort. Hi vàrem estar devers un mes, fins que s'ofensiva russa va començar.

LA RETIRADA

Dia 20 de gener del 44 vàrem rebre ordre d'evacuació. Havia començat s'ofensiva russa i noltros ja no férem altra cosa que fogir, fogir així com poguérem. Havíem rebut ordre de partir en silenci i tots partírem cantant! Vàrem anar als camions i no n'hi va haver cap que arrancàs: tots estaven sabotejats. Fogírem des bosc de Volovo, on havíem estat fins llavors. Dia 21 se va fer de dia pes camí. *El resplandor de las hogueras de los techos se columbra por todas partes. Los rusos no encontrarán más que tizones ardiendo.* Es cavalls i noltros estàvem rebentats. Es capvespre arribàrem a Luga on nos acostamos en una buena casa. S'horabaixa de dia 22 s'artilleria russa disparava rodeando nuestra casa de proyectiles. Dia 24 sa Companyia anà a Koskovo para ayudar a la retirada, però jo vaig quedar a Luga a cargo de toda la impedimenta de la oficina. Sa Companyia tornà es vespre de dia 25 i vàrem sebre que no po-

diem fogir perquè estàvem enrevoltats de russos pertot. Però dia 26 vàrem aconseguir sortir de Luga i va ser una cosa impressionant: *El pueblo arde todo envuelto en llamas. Tiene unos 4 km. de largo, aunque muy poca anchura. Y con la cara chamuscada y con los disparos de un batallón ruso que se ha filtrado, en luchas cuerpo a cuerpo de las que por suerte no tuve ninguna, abandonamos Luga cerca de las tres de la tarde. La artillería vuelve a disparar sin cesar. Tenemos que lamentar bastantes bajas, entre ellas varios oficiales. Los trineos resbalan con mucha dificultad pues, debido al gran tránsito, la nieve se ha derretido. Las cunetas están llenas de macutos y maletas que los trineos van arrojando conforme quedan agotados los caballos. A nosotros se nos rebentó uno y tuvimos que matarlo.*

Evacuar sa bossa de Luga va ser molt penós. Dia 27 de gener férem vint quilòmetres de penosa marcha. Arribàrem a una via de tren i abandonàrem roba i armament. I es capvespre seguírem per una pista de troncs que no s'acabava mai. No podíem pus! *Se amenaza con un tiro al que se rinda en el camino.* I es vespre, banyats i gelats, sense mantes, vàrem jeure davall un porxo damunt paia mig podrida. Dia 28 estàrem ja a una casa millor. Però, *la orden de retirada es de abandonarlo todo y seguir a marchas forzadas hasta donde se pueda, con meta en Luga.* Dia 29 vàrem aconseguir pujar a un camió. I dia 30 mos va deixar a bastante distancia de Luga. Anàrem a sa casa d'una família russa i mos varen atendre molt

bé. I a les tres des capvespre agafàrem un altre camió, sense toldo, i férem 50 km. amb una bona tempestat de neu. I a les tres de sa dematinada de dia 31 eren es guerrillers russos que atacaven es poble. Tornàrem agafar es camió ben dematí i partírem. Pes camí hi havia camions volats *obra todo de los partisanos.* S'aviació russa mos va metrallar, però no mos va ferir. Arribàrem a Luga dia 31 de gener del 44 quan ja feia fosca. Em trobava malament. *Me sien-to enfermo y tengo fiebre.* Me vaig aturar perquè ja no podia més i me'n fotia si m'agafaven es russos. Dia 1 de febrer vaig sortir de Luga cap a Riga en un tren-ambulància. Es vespre passàrem per Pskov. Vaig arribar a Riga a les 5'30 des dematí des 4 de febrer. Me dugueren a l'hospital de Riga. I dia 21 me donaren d'alta. Dia 23 sortírem de Riga en direcció a Taps, on arribàrem dia 25 i hi estàrem fins dia 16 de març que partírem cap a Kaniàngel i mos feren entregar s'armament. Dia 19 arribàrem en tren a Hildenhof. Fins que dia 25 mos ficaren dins un tren per tornar a Espanya. Dia 27 passàrem per Omburg i a les onze des vespre érem a Metz. Es migdia de dia 28 arribàrem a Orleans. I dia 29 de març del 44, a les 5'30 des dematí, érem a Hendaya i entràrem a Espanya. Anàrem a Vitoria i a Burgos. I dia 1 d'abril vaig sortir de Barcelona en barco per tornar a Mallorca. I així, dia 2 d'abril del 44 vaig arribar al port de Palma, on vaig trobar es meu germà Pere que m'esperava. I dia 2 d'abril del 44 vaig deixar d'escriure el meu *Diario de vida.* ■

Pont sobre el Neva a la ciutat de Leningrad, símbol de la resistència soviètica contra l'invasor i de trist record per a Miquel Rayó

SIURELL ELÈCTRIC

«LA MÚSICA POPULAR EN VERSIÓ MODERNA HA D'ARRIBAR A UN PÚBLIC D'AVUI»

BERNAT CALAFAT

Un grup de sis músics, *Siurell Elèctric*, presentaren el passat 22 de gener —a l'excel·lent marc acústic de l'Auditori— el seu projecte de música popular electrificada. Al seu estudi de Palma, vora una foganya —al carrer les fortes pluges— els elements «dissidents» de *Música Nostra* —Miquela Lladó, Pep-Toni Rubio i Toni Pastor— debanaren els fils del seu experiment musical.

Els components de *Siurell Elèctric*: Pep Toni Rubio (flautes, xeremies, llaüt, ocarina...), Jaume Padrós (piano, sintetitzador), Miquela Lladó (veu, guitarres acústica i elèctrica), Toni Reinés (baix elèctric), Tonyo Márquez (bateria i percussió) i Toni Pastor (guitarres acústica i elèctrica)
(Foto: Joan Miquel F. Moragues)

«EL QUE FEIM ÉS UN BOT CLAR»

—Com surt el projecte *Siurell Elèctric*?

Vàrem veure *La Banda* a Madrid, quedàrem al·lucinats i decidírem fer-ho aquí; també *Djurdjura* al Festival de Música Mediterrània ens animà...

Volem fer música mallorquina electrificada, juntar-la amb elements de blues, jazz, rock... Seguim un poc l'ona que hi ha per tot arreu d'una música arrelada dins una cultura, però al dia quant a arranjaments i electrificació d'instruments, emprant tots els elements de la tècnica moderna.

Agafam les peces de la tradició, triam els temes amb més marxa i harmonia, que es poden tractar més; deixam de banda «les jotes» ja molt promocionades; ens preocupam per altres cançons i també feim temes nostres.

El plantejament és fer arribar la música popular en versió moderna a un públic d'avui; arribar a la gent que va una mica de puntes a aquestes coses que fan olor de «cultureta». A la gent i la majoria de joves els atreu la música avançada com *Víctor Manuel*, *Ilegales*, entre altres grups, que és una altra manera de fer la música i l'espectacle. *Siurell*

Elèctric és això, acostar a la massa la música mallorquina, però amb versió actual, que li agradi i estiri. A Mallorca la música popular s'anava degradant, no estava al dia tècnicament ni musicalment, estava desfasada, *Siurell Elèctric* és l'anell perdut entre la tradició i la modernitat. Si bé grups com *Aliorna*, *Calitja*, *Música Nostra*, *Sis Som* havien dignificat molt aquesta música, però és una manera clàssica de tocar-la. *Música Nostra* és el grup que més es distancià, introduí el baix, la guitarra amb pastilla, etc... També *Els Valldemossa*, *Tomeu Penya*, *Toni*

Morlà, Joan Bibiloni —fins i tot—, havien fet qualche cosa distinta, però ja molt allunyada de la tradició, amb tons més de fora.

Aquests grups —*Aliorna, Calitja, Música Nostra, Sis Som*— no arriben a la massa, arriben a un públic que li agrada el ball de bot, però no hi ha —encara— un públic per escoltar música mallorquina no tan ballable com les jotes. **Siurell Elèctric** pretén arribar-hi i és la seva innovació.

—*Quan neix Siurell Elèctric?*

Sempre hem duit la idea dintre, però per feines i projectes no ho havíem pogut realitzar. Sorgeix dins *Música Nostra*, que ja té certs elements elèctrics, però era un bot molt fort dins la música tradicional, sobretot pel seu públic, i no pogué ser. A finals d'aquest estiu passat, cercant un bateria, un baix i un sintetitzador, és a dir, la part més elèctrica del grup, neix **Siurell Elèctric**, és una altra idea, un espectacle més gran.

—*En poques paraules quina concepció o filosofia de la música implica Siurell Elèctric?*

Obertura a totes les influències, sempre que donin una entitat mallorquina, **Siurell Elèctric** és Mallorca i les circumstàncies actuals, s'ha d'agafar la tècnica, però s'ha de respirar i traspuar la música nostra.

És perquè hi hagi més gent que digui «hi ha una cosa mallorquina que m'arresta», que la música estiri a més gent, i que s'adonin que és música mallorquina, que ja és molt! Així, la versió de *Toni Moreno* com a cançó protesta pot arribar a més gent, deixant a part que sàpiguen que és el bolero *Toni Moreno*.

—*Quin procés seguiu per compondre un tema? I de qualche manera les distintes formacions dels components, que abracen el rock, pop, jazz, blues i la música popular, com conflueixen en l'elaboració d'una cançó?*

Sempre hi ha moltes variants i possibilitats, agafam un tema i miram quins ritmes se li donen, com queda millor, tots connectam amb la idea a fer, i aconseguim aportar cada un el seu gra a la cançó; per exemple, si volem fer un poc de jazz el més format és el que la dirigeix. Hi ha detalls improvisats, fruit d'un moment, i d'altres més treballats, però cadascú aporta la seva feina en el seu moment. Així, *Sa neu* sorgí quan Jaume tocava unes notes al sintetitzador que ens suggeriren la neu i, al mateix temps, feia neu al carrer; fou preciós, tot d'una pensàrem en el tema popular *Sa neu*.

—*El dia de la presentació Raphel Pherrer afirmà que s'obria un nou camí a la música mallorquina, i Fernando Merino a RCE que començava una*

«Volem fer música mallorquina electrificada, juntar-la amb elements de blues, jazz, rock...» (Foto: Joan Miquel F. Moragues)

nova història, ambdues afirmacions un poc exagerades, sinó inexactes?

Depèn de com s'entengui la música tradicional mallorquina, per exemple *Tomeu Penya, Els Valldemossa* i a la seva època *Amigos*, fan o han fet algunes coses, però com a grup, com a cos d'espectacle, no s'ha fet mai. Vulguis o no arribam a molta gent; d'aquesta manera es pot dir que és un bot; aquest tractament que realitza **Siurell Elèctric** mai no s'havia fet —per exemple la versió rock de *La Balanguera*—, el que feim nosaltres és un bot clar.

«MÚSICA MEDITERRÀNIA ÉS UNA ETIQUETA, UN TERME DE MAPA, PER FER FESTIVALS»

—*Darrerament s'està parlant de «Música Mediterrània», què pensau?*

Música Mediterrània és una etiqueta que s'ha inventat i que s'aplica a una sèrie de grups i de persones que fan música que està dins un aire —uns sons, unes tonalitats i influències semblants— mediterrani.

Des del moment que les *Jotes* arriben d'Aragó, i han arrelat, ara pot ser mediterrani, però no ho han estat mai les *Jotes* ni els *Boleros*. Mediterrani és un concepte molt discutible, dins la música d'aquests pobles hi ha uns aires comuns, però n'hi ha molts d'altres bandes, però no està definit. La música d'Egipte està més lligada a Àfrica, i és molt distinta a la del nord, el Zirtarkis grec, no té res a veure amb la música de baix, res a veure.

És una etiqueta com una altra, un terme de mapa... geogràfic, poden ser països en certs elements comuns. Però la ximbomba te més a veure amb Andalusia —ja a l'Atlàntic— que no amb Grècia. Hi ha uns elements comuns, així **Siurell Elèctric** mai no es pot confondre amb la música Alemanya o Nord-americana, però és una etiqueta, per fer festivals. Fins on arriba la mediterrània?

«POSES UNA BATERIA I JA DIUEN QUE FAS ROCK»

Aquesta evolució que portau cap al rock, creis que és l'únic camí per a la música popular mallorquina, o aquesta pot evolucionar cap a sonoritats, ritmes diferenciadors dels anglosaxons que configurin un estil propi?

Poses una bateria i ja et diuen que fas rock —tot d'una es pensa amb el món anglosaxó—. El rock és un ritme que pot tenir sons mallorquins —per exemple *La Balanguera*—, així com les jotes són un ritme, i és difícil diferenciar una jota valenciana d'una mallorquina, si bé hi ha unes diferències d'accent, de to. I amb el rock passa el mateix.

Però no totes les melodies passen pel rock, sinó per un sedàs de qualitat, el *no-ni-no* no té res a veure amb el rock, amb el sintetitzador hi introduïm un instrument japonès, i aquí grata-hi!...

Posar una bateria no és americanitzar la música, podem dir que és un tambor amb un tamborino, un altre de més

petit, una paella i un picarol. La bateria és anglosaxona, ells la utilitzaren primer, però res més.

El que feim és evolucionar, arribar a més gent, música mallorquina oberta a les tendències actuals, no cal diferenciar una música d'aquí, la evolució no és exclusiva d'un estil o nacionalitat.

—Aquesta problemàtica que heu creat de «destrossar» els temes populars sembla una autoinculpació o un voler demostrar més que heu realitzat un canvi?

Va voler ser que la gent comprengués les raons de rompre amb un sistema de tocar i de tractar les melodies, un deig de voler connectar amb la gent. No és que pensem que els destrossem, la intenció no és aquesta. Això no tornarà a succeir, és la *novatada* de la presentació, durant sis anys de *Música Nostra* ja teníem un públic, pensàvem que no ho entendrien, ens havíem d'explicar. Res de disculpes ni res semblant, sinó no haguéssim sortit a l'Auditori, era delicat.

—De cara al futur, projectes, actuacions...

Un disc abans de l'estiu, anar actuant, preparar coses noves, agafar més melodies. Sempre sortiran temes tradicionals que ens estimularan a fer feina, però de forma paral·lela fer coses nostres, i coses forasteres mallorquinitzar-les, agafar qualsevol cançó actual que pugui ser interessant. S'ha de creure un poc amb el *vaixell de requilla*, però també en el fet que han arribat coses molt bones de fora.

—**Siurell Elèctric:** comercial.

Si comercial també implica molt bona qualitat, sí. Qualsevol feina és comercial, la música és un treball, sempre és més o menys comercial. I per què no ha de ser comercial? Vol dir que la gent et demana, que l'atreus, i si ets bo, pots anar amb el cap ben alt. Ara si comercial implica dolent, no, **Siurell Elèctric** no és comercial.

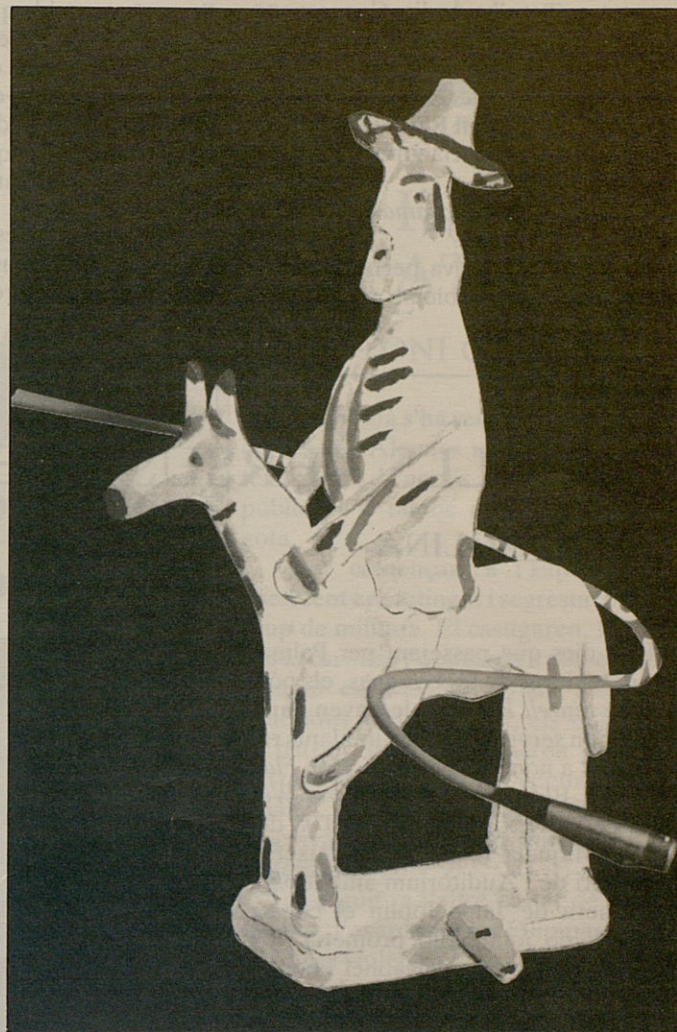
«FEIM UN ESPECTACLE DE QUALITAT, TOT UN MUNTATGE»

—Com veis la reacció del públic a la vostra música?

Molt positiva, molt bona. El públic de l'Auditori era molt variat —joves, persones grans, etc.—. N'hi havia d'incondicionals, altres amb morbositat dolenta, d'altres amb morbositat positiva, en una paraula curiositat general. Ningú no sabia el que faríem. Molts quedaren sorpresos, d'altres esperaven més, altres es quedaren acompanyats. La gent s'endugué una sorpresa de bon de veres, en general de bona boca més que de boca dolenta.

—Abans heu parlat de música com

«Mediterrani és un concepte molt discutible»

espectacle de qualitat. Com pensau dur aquest muntatge als pobles?

Igual, sinó no el voldríem fer, valdrà molts de duros. Però necessitem una persona que passi diapositives, un tècnic de so, un equip de so amb molta potència, i això val duros i l'hem de pagar. Hem fet un compromís amb nosaltres mateixos amb aquesta presentació, ja que **Siurell Elèctric** ha de ser el mateix espectacle de l'Auditori a una plaça. Volem fer un espectacle de qualitat, tot un muntatge.

—Una pregunta gairebé de rigor. Perquè el nom **Siurell Elèctric**?

Si ho penses bé, el **Siurell** és un element molt arrelat dins la nostra cultura, estèticament és bell, té un xiulet... i possiblement fos una jogueta... i **Elèctric** per connectar amb aquest corrent d'obertura cap a la nova tècnica. És un problema que no ens podem dir «Toni-Pep Toni-Jaume-Tonyo-Toni i Miquel», s'ha de tenir un nom més fàcil, però podria ser un altre nom com *Rebositillo atòmic*. Però és un nom que s'explica bastant i que té un sentit.

—Al llarg d'aquesta conversa, s'ha parlat de molts de grups, i en cap moment de *Coanegra*, la qual cosa m'ha estranyat ferm, que pensau?

Coanegra!... surt *Música Nostra* i

Coanegra, que quedi ben clar... tu ara agafes el primer disc de *Música Nostra* «Ball de bot», i ja hi ha xeremies, baix, guitarra amb pastilles —elèctrica— i tota la percussió. L'origen d'agafar les xeremies com a instrument popular dins un *ensemble* musical és de *Música Nostra*. Llavors *Coanegra* ha potenciat molt aquest instrument, no els hem anomenat per això, hem volgut donar més importància a *Música Nostra*. *Coanegra* ha anat més enllà, no ha tengut por d'agafar instruments —com el saxo— i ha evolucionat més. Però fa uns 12 anys *Cops d'Escodra* —un grup de monges poc promocionat— ja emprava la bateria.

Coanegra du un bagatge cultural —si vols— que es presta... s'acosta més a la gent, i l'han potenciat en un moment determinat com a actuació musical, però la idea que s'ha dit pels diaris —els hi negam tranquil·lament— no foren els primers a introduir les xeremies a un conjunt.

Vàrem quedar superacollonats el dia de la presentació —al Festival de la Mediterrània—, molt bé, s'ha de seguir així, formidable; però ells superavaloren una cosa ja feta per *Música Nostra* —les xeremies—, no s'han de posar un clavell, i a més és l'espiga forta del seu

muntatge. Tot s'ha de dir, *Coanegra* no ha estat un canvi total, però hi ha un bon potencial.

Hi hauria d'haver molts de *Coanegra*, molts de **Siurell Elèctric**, com més grups millor, hi hauria un bon ambient musical.

—Com veis el panorama actual de la música mallorquina?

Hi ha de tot, es va perfeccionant i electrificant, el problema és que Ma-

llorca és un poble que a l'hora de muntar un espectacle està limitat per uns pressuposts, i clar, un espectacle digne ha de mester molts de duros. Així a Catalunya, amb més duros i més grups hi ha més ambient, aquí no, dins aquesta problemàtica el futur és d'esperança.

Una altra cosa és que el públic mallorquí no tenia consciència de tenir artistes propis, sempre preferia la gent de

fora. Ara comença a canviar, de cada dia hi ha més ocasions de tenir més grups, com ja ha passat a altres manifestacions artístiques (pintura, teatre, literatura, disseny...). Sempre és necessari que existeixi un públic perquè sorgeixi un artista, així, *Maria del Mar Bonet* anà a fora, a Mallorca no hagués pogut viure de la cançó i a fora sí. Hi comença a haver un públic amb consciència de poble. ■

SIURELLS VERSUS ELECTRICITAT

RAMON MOLINA

Feia dies que passejant per Palma, des dels vidres de les botigues, els pósters de *Siurell Elèctric* alegraven l'ànima d'un servidor amb estimulants referències a noms mítics: l'*Electric Flag* de Mike Bloomfield o l'*Electric Warrior* de T. Rex. Quan a les 10'08 del dia 22 Miquela Lladó va aparèixer a l'escenari de l'Auditori amb look a la manera de Janis Joplin el cor se m'omplí de joia. Allò prometia, i a més, un minut abans, Raphel Pherrer havia dit que ara «*escolliríem el futur*». Però a mesura que l'actuació avançava i *mi gozo en un pozo*, vaig tenir temps de reflexionar una vegada més sobre allò que ha estat clar des de sempre.

És virtualment impossible la fusió entre una música nascuda al voltant del treball i la festa d'una societat camperola —el folklore— i una música creada a partir de l'impuls individual i pensada per satisfer altres tipus de necessitats culturals —sovint el plaer estètic perquè sí— i lligades normalment a societats urbanes o alliberades de la servitud del camp; és a dir, tota l'altra música que no és folklore o música popular antiga. Aquesta impossibilitat l'ha demostrada la història amb termes generals si exceptuam algunes poques obres d'alguns pocs músics: Dvorak, J. Page, B. Bartok, o Rory Gallagher, que han aconseguit moments brillants amb la fusió d'ambdues músiques. La idea de la fusió com a moviment sempre ha fracassat i així ho demostra l'evolució dels grans grups dedicats al tema: l'escola Fairport o Pentangle a Anglaterra o Malicorne i Alan Stivell a França.

Fernando Merino, que signa el programa de mà de *Siurell Elèctric*, i en general una opinió que sembla dominant, demostra tenir ben poca memòria. Ja els grups mallorquins dels anys sei-

«Posar una bateria no és americanitzar la música»

xanta solien intercalar a les seves actuacions «discotequeres» cançons tradicionals convenientment electrificades. Fins i tot un grup del que quasi ningú no se'n recorda: *Falcons*, varen fer un àlbum, devers el 1973, on harmonitzaven a base de rock cançons mallorquines. La diferència és que s'equivocaren d'època. Avui està de moda presentar com a novetat allò que la incultura musical amaga.

L'actuació de *Siurell Elèctric* confirma aquestes reflexions. Per una banda, parts cantades o conduïdes per un instrument tradicional que no són més que la tonada popular de sempre acompanyada d'una instrumentació més

moderna. Per l'altra, fragments instrumentals que fugen de la tonada —i per cert els més interessants—, però afegits amb agulles i sense arribar a formar un cos únic, que superposen en un cicle continuament trencat. De totes maneres sempre és reconfortant en aquesta època trista escoltar uns músics que sonen bé i conjuntats, malgrat s'hagi d'aguantar un pseudo-plagi de *Gwendoline* de Julio Iglesias (*El fil*) o una lletra tipus *kumbayà* afegida al més bell dels boleros mallorquins (Toni Moreno). Però no vull acabar deixant mal gust de boca. El *Siurell Elèctric* estigué a un xic del miracle amb *La cançó de les panades*, realment una bona peça, és a dir molta electricitat i poc siurell. ■

TRADICIÓ I MODERNITAT DE SIURELL ELÈCTRIC

COLAU DOLS

Dia 22 de gener, dijous, el grup SIURELL ELÈCTRIC es va presentar a l'Auditori. Aquesta presentació va venir precedida d'un gran desplegament de publicitat, la qual cosa ja fa suposar que el nou grup se sustenta en una infraestructura més que regular. A part de la naturalesa intrínseca de la seva música, cal reconèixer una cosa: el nou grup va aconseguir l'acceptació del públic.

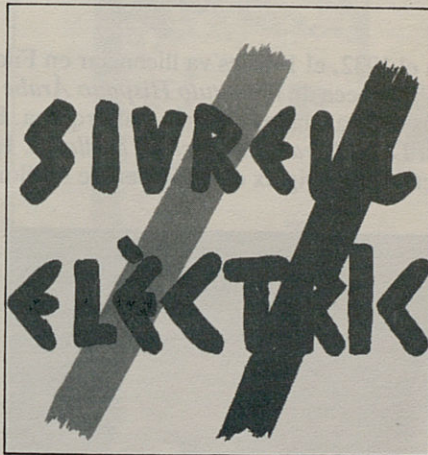
Qualque mitjà informatiu va anunciar el grup resumint la seva activitat amb poques paraules: «*música tradicional amb tècniques modernes*». Això no val: és massa fàcil. El fet, tanmateix, és molt complex. Primer de tot, cal tenir en compte dos factors: l'origen i la destinació. Sembla que l'origen d'aquesta música vol ser, i ho és en gran manera, la música tradicional. La destinació és una música actual, competitiva i comercial. Entre aquestes dues fites (música purament tradicional per una banda i música purament «comercial» per una altra) hi ha un camí molt llarg i tota una sèrie de gradacions.

La definició ràpida que hem criticat abans no és falsa, però no inclou tota la veritat. De fet, és ver que SIURELL ELÈCTRIC fa música tradicional amb tècniques modernes, però també fa música nova amb instruments tradicionals, música purament nova i música purament tradicional. I, encara dins aquesta varietat, hi hem d'afegir els canvis de lletra amb manteniment de la música i la variació de la música amb manteniment de la lletra.

No obstant tot això, el resultat final és d'una gran dignitat: és un so molt apreciable i, sobretot, innovador per la innovació mateixa d'aquestes combinacions.

Ara bé: el públic, a poc a poc, demanarà un estil concret, la fixació d'un tipus de música determinat. Suposam que SIURELL ELÈCTRIC no esperarà aquesta demanda, sinó que, com passa a tots els grups que neixen, acabarà per aturar-se en un punt concret, i això serà bo, sobretot quant a la formació d'un públic estable.

En aquest sentit, és lògic pensar que les ànsies d'innovació de SIURELL ELÈCTRIC faran que s'acosti més a la música nova que a la música tradicional: la tradició té uns límits, però la creació original no es pot exhaurir.

Però tot això són previsions a llarg termini. El que ara interessa realment és que SIURELL ELÈCTRIC s'estabilitzi perquè tothom sàpiga què hi va a cercar.

Tanmateix, sempre hi haurà dues castes de desenganyats: els qui esperen que el nou grup sigui el lligam entre la nostra música tradicional i la música moderna, i els qui s'exclamen davant del trencament amb la música de «panerets»: els primers perquè això ja és una batalla perduda: la nostra música no ha sofert una transformació natural; i els segons perquè ningú no pot discutir la licitud d'una música ben feta des d'unes posicions «moralitzants» més que dubtoses.

Així doncs, cal esperar de SIURELL ELÈCTRIC una música ben pròpia: una música nova amb connotacions tradicionals. ■

el Temps

setmanari d'informació general

Informació i subscripcions:
Av. Baró de Càrcer, 40, 13a
Tel. 352 48 69 / 46001 València

LA MOGUDA PLANETÀRIA

ELS HEREUS D'ATILA

ANTONI GINARD

Ençà i enllà s'ha sentit molt de renou de sabres. Algunes minories armades tenen atacs de nervis. El que no s'ha fet públic és si també pateixen atacs de gota.

Per començar, a l'Equador, el President era retintut i segrestat per un grup de militars. El castigaren, li llegenden la cartilla i l'obligaren a alliberar un general empresonat. Quan totes les coaccions havien acabat, els «pares de la pàtria» encara tengueren la santa barra d'afirmar que la «democràcia» s'havia salvat i que l'aldarull només afectava un petit grup minoritari de l'exèrcit.

Tot seguit, a l'altre costat de l'oceà Pacífic, l'exèrcit de les Filipines reprimia amb violència una manifestació de camperols. També es produïa un altre motí d'un grup nostàlgic de l'exèrcit amb tota la voluntat de forçar un nou cop d'estat moltes vegades anunciat. Un dels motius aparents de la rebel·lió era la proximitat d'un referèndum constitucional. Si és necessari cercaran excuses noves. A aquesta gent no els preocupa el que digui el poble.

Davant d'aquestes iniciatives dels «salvadors de les pàtries», un simple espectador inofensiu i desarmat mai no pot deixar de recordar unes paraules que, almenys en un moment determinat de la seva vida, escrivia Albert Einstein, el de la teoria de la relativitat: «*Que alguien sea capaz de desfilar muy campante al son de una marcha basta que merezca todo mi desprecio; pues ha recibido cerebro por error...*» (Albert Einstein: *Mi visión del mundo*. Tusquets Editores; Cuadernos Ínfimos, 91. Barcelona, 1980).

No convé perdre de vista que si se sent renou de sabres és perquè qui els tenen els branden, i que les seves solucions no són massa recomanables. Si realment volen «salvar» la humanitat, més valdria que restassin dins les casernes i deixassin treballar la societat civil. Amb una mica més de tranquil·litat potser tornaria a créixer l'herba. ■

PASSATGERS DE PALMA

GUILLEM ROSSELLÓ-BORDOY

ANTONI QUINTANA

Guillem Rosselló va néixer a Palma el 1932, el 1955 es va llicenciar en Filologia Semítica a Barcelona, el 1958 la revolució a l'Iraq no li permet disfrutar d'una beca de l'*Instituto Hispano Árabe de Cultura*. És així com comença a treballar amb el professor Pericot García i es dedica a la prehistòria mallorquina. El 1960 es llicencia en Història i el 1973 es doctora en Història Antiga amb la tesi *La Cultura Talayótica en Mallorca*. Ha estat el Delegat del Patrimoni a Balears, professor de la Universitat i en l'actualitat dirigeix en el Museu de Mallorca.

—Quants d'anys deu tenir aquesta ciutat?

—L'any 77 celebrarem el 2.100 aniversari de la seva fundació. Bé, això de celebrar-ho és un dir. Sabem que aquesta és la seva edat per documents, però no hi hagué cap celebració. L'Ajuntament de Palma no va fer res; el d'Alcúdia sí perquè les fundacions de Palma i Pollentia són germanes.

—Això vol dir que les restes més antigues són romanes.

—Sí, és així, encara que això no vol dir que voltant Palma no hi hagués, com de fet hi va haver, establiments prehistòrics, però a això que ara és Palma possiblement no n'hi hagué.

—I la ciutat romana, era un destacament militar o tenia una vida que podríem dir urbana?

—No, la ciutat romana era molt petita, d'un 6 Hes., amb una fortificació, que és l'antiga Almudaina, que defensava el port, i també hi havia una estructura urbana, que a poc a poc es va trobant, i estava organitzada com una colònia romana perfectament estructurada. Ara bé, com que està a 4 m. de fondària no hi ha qui la trobi.

—Deveu tenir moltes dificultats per excavar allà on devia ser el perímetre romà.

—Sí. Bé, més que excavacions hem fet sondeigs, tot aprofitant les obres que es feien al casc antic. Així hem trobat restes d'arquitectura romana. Tot el que hem trobat és avui al Museu de Bellver. A més a més, el 82 excavarem devora la claustra de la Seu i les conclusions estan a punt de ser publicades. Aquí trobarem restes d'un carrer romà i d'escultura monumental.

El sondeig més important és el que férem el 61 a l'Estudi General Lul·lià, on trobarem restes d'arquitectura del que possiblement era un temple, i pensam que aquí era on estava localitzat el fòrum de la ciutat; posteriorment en suspengueren les excavacions i no han continuat. Això fa que les dificultats siguin importants, ja que mai no hem tengut un sistema coherent de treball. El ma-

Guillem Rosselló Bordoy,
director del Museu de Mallorca

teix va passar quan ens va sortir la murada al carrer d'en Morell, i ens ha tornat a sortir a Can Bordils, al carrer de l'Almudaina.

—Així i tot altres ciutats de fundació romana, com ara Barcelona, sí que mostren les seves restes romanes, ¿com així aquestes dificultats a Palma?

—A Barcelona, València, Múrcia, que són ciutats civilitzades, tenen un Servei Municipal d'Arqueologia que actua cada vegada que es fa una obra als recintes romans. Barcelona des de fa uns 50 anys localitza la ciutat romana amb fidelitat absoluta. Palma no ha tengut mai aquest servei. No hi ha una política coherent per investigar el subsòl de la ciutat, ni ha existit mai aquesta política. Fins i tot Paterna, Dènia, ciutats més petites que Palma, tenen el seu servei.

—I entre els romans i els musulmans què degué succeir a Palma?

—Gairebé no ho sabem. Sembla que Pollentia, que era més important que Palma, va ser destruïda, i en canvi Palma no, però és ben segur que patí una recessió demogràfica. Per exemple, quan un geògraf musulmà del segle X descriu l'illa no fa cap referència a Palma, i això és perquè no devia ser gens

important. Però en 100 anys Palma es converteix en una de les vuit ciutats més grans d'occident. Al XIII, quan la conquesta catalana, Palma era més gran que París, o que Roma, era la vuitena ciutat més gran d'occident.

—Creis que el nivell de vida dels musulmans devia ser més satisfactori que el que després instal·laren els cristians?

—Sí, ocupava la zona que ve limitada pel que queda de murades i les avingudes, encara que hi havia espais oberts, jardins, horts... Les primeres murades cristianes es feren sobre les islàmiques i així és fins que es feren les murades renaixentistes. Ara, Magdalena Riera fa una tesi doctoral sobre tot aquest assumpte.

—Així doncs, creis que aquesta ciutat musulmana amb jardins i zones d'hortos devia ser de vida agradable?

—Amb tota seguretat era més agradable que ara.

—La ciutat musulmana ja devia tenir sentit de capital?

—Sí. Tenia categoria de Madina. Era centre de poder econòmic, fiscal..., d'un territori. Era un valiat que ocupava totes les illes orientals que avui coneixem com a Balears.

—Creus que el nivell de vida dels musulmans devia ser més satisfactori que el que després instal·laren els cristians?

—Això és mal de dir. Des del punt de vista cultural crec que és cert. Ara sabem que 125 personatges originaris de Mayurqa mereixeren una menció als diccionaris biogràfics. 125 intel·lectuals en aquell temps són un exponent d'un alt nivell cultural, sobretot si només va ser en 300 anys.

—Canviant una mica de tema. Durant molts d'anys heu estat el delegat de Belles Arts amb responsabilitat sobre la conservació del patrimoni monumental.

—Sí, bàsicament dúiem un control bastant rigorós, encara que això no vol dir que no es fessin malifetes; però per si és una dada que pugui servir et diré que al 64 férem un inventari monumental

d'Alcúdia que hem repetit al 1986; s'ha comprovat que han desaparegut un 16'25 % dels monuments, i això no succeï quan es duia el control des de Madrid. Aquests darrers vuit anys ha estat quan hi ha hagut més enderrocaments. A Palma evidentment també hi han hagut grans danys.

—Com anaren les relacions que mantenguéreu com a delegat de Belles Arts amb els ajuntaments franquistes?

—Varen ser de tot tipus. N'hi hagué de cordialíssimes, com amb Màxim Alomar, amb Paulí Buchens, amb qui creàrem el Museu de la ciutat, a Bellver, que tal com es va crear està avui en dia; ni tan sols han fet net les vitrines des del 79. També hi ha hagut diferències d'opinió i aferrades, però això és la sal de la vida.

—Era més fàcil protegir en aquells anys que no ara?

—No. Sempre hi ha hagut pressions.

—Considerau que també seria funció del Patrimoni protegir edificis que no siguin històrics, sinó més bé contemporanis, construïts dins la segona meitat d'aquest segle?

—La declaració de Palma com a conjunt monumental era àmplia. Tot monument té el seu entorn i s'ha de defensar tant l'entorn com el monument. Un dels cavalls de batalla més grans que he tengut jo amb tots els ajuntaments amb els quals he hagut de tractar és que a la primera declaració una franja d'illetes de cases des de les avingudes cap al casc antic estava fora d'aquesta protecció, i així va ser com sortiren tota una sèrie de desgavells. I jo sempre em faig la mateixa pregunta. Si a principis de segle enderrocaren les murades perquè no deixaven passar el sol, la llum, no hem construït ara unes altres murades de ciment i vidre quatre vegades més grans que continuen estrenyent la ciutat i li han fet perdre la seva silueta?

—Hi ha algun monument de Palma que ja s'hagi perdut i que considereu especialment valuós?

—Al 1908 la destrucció de la porta de Santa Margalida, abans la destrucció de l'almudaina de Gomera, el Temple. Els darrers anys no n'han desaparegut tants; una que record ara es Can Puigdorfil, una casa noble interessant. Aconseguírem protegir el baluard de Sant Pere, però per altre costat feren el pirulí del baluard de Berard, que romp la unitat de la ciutat.

—I aquella porta que hi ha a la murada un poc més amunt del Consolat de Mar?

—Això es diu el Forat del Bisbe i es va fer devers els anys 50. Gràcies a aquest forat vaig ser el delegat de Belles Arts. El meu antecessor va dimitir, la plaça va estar vacant un parell d'anys i després el

Entrada del Temple segons gravat del Die Balearen

58, quan vaig tornar a Mallorca, em donaren la plaça.

—Parlarem ara de museus. Muntàreu el de Bellver?

—Sí, el 79 amb el compromís per part de l'Ajuntament de Palma de nomenar un director, però no ho compliren.

—També heu dirigit el Museu de Mallorca.

—Bé, també el vaig muntar jo. He estat el primer director. El fundàrem el 61.

—Imagin que aquests museus són visitats principalment per turistes i no per habitants d'aquesta ciutat.

—No ho creguís. Rebem moltes escoles.

—Però, i els adults, heu provat mai de connectar el museu amb la ciutat?

—Bé, m'he esforçat per aconseguir un gabinet didàctic per programar aquesta feina d'atracció, però no ho he aconseguit. Amb la política que duim ara amb les escoles confii que les properes generacions s'interessaran més per visitar-nos.

—Bé, ja per acabar, i fugint dels monuments tòpics de la ciutat, n'hi ha algun que considereu interessant i que no surti a les postals?

—Palma té molts de petits racons. Per exemple a la plaça de la Quartera, al carrer Llongeta hi ha edificis gòtics amb arcs apuntats, que tal vegada són els edificis més antics de Palma, que podrien datar del XIII. Ara estan degradats, destrossats, amb rètols de plàstic, i que m'agradaria veure conservats. També m'agradava molt el carrer del Sindicat i el pas d'en Quint, antigues vies de penetració islàmiques, abans de convertir-se en vies comercials.

—Us agradaria haver convertit Palma en una Santillana del Mar?

—No, era impossible. Palma és una ciutat viva. No hi ha res més trist que Carcassona, de dia visitada per turistes i els vespres totalment morta. És un fòssil de restauració exagerada. ■

SOCIETAT

DE L'ODIADA LLENGUA

JOAN MELIÀ

Un fet ens ha donat un inèdit començament d'any. El primer dia vàrem poder veure un programa de TV emès des d'aquí i en hores nocturnes. A més a més, el contingut era un debat sobre el nacionalisme i la retransmissió en diferit de l'acte d'afirmació nacionalista que hi havia hagut el dia 30.

Pel que fa a la taula rodona, el to i el contingut de les intervencions varen ser, en general, els esperats. Així i tot, va haver-hi qualque sorpresa. La més espectacular, sens dubte, ens l'oferí el Sr. Josep Melià. Ell ja va avisar que l'afirmació que feia era provocadora; però, pels efectes que va tenir sobre els qui hi compartien la taula, sembla que més que res va ser desconcertant, principalment per venir de qui venia. Si no és així no s'entén com és que ningú no la hi rebatés.

El Sr. Melià va dir que considerava que l'ensenyament del català era negatiu per a la normalització lingüística, perquè, tal com es fa, en lloc d'atreure simpaties per la nostra llengua i cultura, en creava enemics.

Realment ho és, desconcertant, sentir aquesta afirmació d'una persona que passa per ser un dels teòrics del nostre nacionalisme. Aquesta asseveració, fins ara, únicament l'havíem sentida en boca de persones clarament contràries a la normalització de la nostra llengua o d'aquells pares que es basen únicament, sense fer cap altra consideració, en les males notes que el fill té també en aquesta assignatura (generalment no sol ser l'única).

Tal volta es pot explicar si ho comparem amb les *vedettes* de revista musical que per por de no ser distingides de les coristes es coronen amb un barret molt més espantós i mostren un pam més de portentosa cuixa.

Com que, en el debat, no va haver-hi resposta, em permet de fer-la des de l'òptica d'una d'aquestes males peces que ens dedicam a fer agafar odi al català en lloc de sembrar-ne l'amor; és a dir, des de l'òptica d'un condemnable professor.

Si és una equivocació fonamentar exclusivament la normalització lingüística en l'ensenyament, com semblava passar en algun moment del debat, afirmar que la introducció del català a l'escola ha estat negativa és voler enga-

*José
Melià
(Foto
arxiu
«Última
Hora»)*

nyar la gent o ignorar totalment quina era abans la situació de la llengua catalana en els àmbits escolars i quina és ara.

D'ençà de la introducció de l'ensenyament de la llengua catalana, en els àmbits educatius, encara que la situació és molt lluny del que seria acceptable, com a mínim hi ha una major tolerància per al qui usa la llengua catalana, tant per part dels alumnes com per part dels professors; la ignorància sobre la identitat de la seva pròpia llengua no és tan gran com abans; en aquests moments pràcticament no hi ha cap alumne que no l'entengui; encara que massa lentament, augmenta, també per part dels alumnes, la demanda d'ensenyament en català; des dels seminaris i departaments de llengua catalana s'han iniciat la majoria de projectes de normalització lingüística dels centres; hi ha molta més gent que en aquests moments, gràcies a l'escola, si vol pot usar la llengua catalana, amb més o menys correcció, tant per escrit com oralment.

Que l'ús del català segueix en retrocés és ben cert, però no es pot atribuir de cap manera a la introducció a l'ensenyament. Quina seria la situació actual si la nostra llengua no fos als programes escolars? Sens dubte ha actuat com a fre del procés regressiu. Molt insuficient, això sí.

El que és vera és que a hores d'ara és altíssim el tant per cent de la població illenca que entén el català i, així i tot, les institucions, els organismes públics, les empreses privades i moltes persones, actuen, pel que fa a les disposicions relatives a l'idioma i al seu ús,

com si ens trobàssim en una situació totalment capgirada.

No es pot negar que la introducció del català va provocar reaccions en contra i que en alguns sectors encara ara perduren. Era d'esperar per la forma com es va fer. Des d'aleshores ha estat una assignatura més. Aquesta és la raó bàsica per la qual part dels afectats n'han esdevingut contraris. A part hi ha els sectors que ideològicament sempre n'estaran en contra.

Però supòs que el Sr. Josep Melià no creu que l'assignatura de la llengua catalana hauria de ser voluntària. No fa falta esforçar-se gaire per entendre quin seria el resultat. Dins un context d'obligatorietat de totes les matèries (o en alguns casos, d'optativitat obligada), quina acollida podria tenir una assignatura voluntària? Què passaria amb les Matemàtiques, el Llatí, la Física, la Llengua Espanyola, l'Idioma estranger o qualsevol altra si fossin assignatures voluntàries? Probablement amb més d'un cas seria pitjor que amb el català. Els qui en demanen la voluntarietat ja saben per què ho fan.

Sens dubte, la que s'ha seguit no ha estat la forma més adequada d'introduir la llengua catalana a l'ensenyament. On s'ha vist mai que quan s'introdueix una nova matèria en un programa d'estudis, teòricament complet, es faci únicament com una simple addició (més matèria i més hores)? Com pot ser que per tenir la mateixa titulació hi hagi alumnes de l'Estat que hauran hagut de fer més assignatures i més hores de classe que altres del mateix Estat? És evident que no hi hauria hagut gairebé cap problema si en el mo-

ment de la introducció del català s'haguessin reajustat horaris i programacions de la resta de matèries per tal que no hagués de suposar necessàriament més esforç i més temps de permanència en els centres per part dels alumnes.

Però, si el Sr. Melià comparteix el desacord sobre aquest mètode d'inclusió, crec que hauria pogut intervenir ja en el moment en què s'implantà. Si no vaig errat, en el temps en què es publicà i es posà en pràctica el primer Decret d'ensenyament del català, ell feia de llanterner devers Madrid o de virrei per Barcelona i els seus acòlits polítics eren directors generals per aquí. Era un bon moment per posar-hi remei. En aquell primer Decret hi ha les línies mestres dels desencerts avui ben vigents, en la incorporació de la llengua catalana en els plans d'estudis: les dificultats i entrebancs per poder fer ensenyament en català i, sobretot, la principal causa que ha ocasionat tanta «antipatia», considerar-la com una matèria a sumar.

D'altra banda, aprendre català no és compensat de cap manera acadèmica ni en el mercat de treball. No suposa res per entrar a la Universitat, no pot ser exigint per entrar a l'Administració Pública perquè és, diuen, anticonstitucional; en canvi no ho és, o no en parlen, exigir saber mecanografia, idiomes (excepte el català) o, per algunes feines, fer una estatura determinada o tenir carnet de conduir de primera.

També ajuda a crear «imatge» de l'assignatura que determinats Consellers del Govern hagin tengut o segueixin tenint exempts d'ensenyament del català els seus fills o veure que companys de classe en són exempts encara

que hagin nascut a les illes o hi hagin cursat bona part de l'EGB i que ho siguin durant més temps del que la Llei permet.

Si amb aquest panorama els alumnes encara no es moren d'un empatx d'antipatia i odi al català o si les periòdiques pintades en contra les han de fer la colla de Martorell, és que els professors ben poc mèrit hi tenim, en la sembra del verí.

Per un altre costat, tal volta convindria que amb el seu mesurament d'antipaties comprovàs la consideració que pot tenir qualsevol altra assignatura, tot i tenint molt més suport ambiental, i veuria que el problema, si fa no fa, és general. El que millor podem fer pel català, els professors, és que l'assignatura assoleixi la normalitat, que sigui com la resta. Fer patriotes a través de la nostra assignatura és tan casual i d'exceptió com fer ecologistes amb les Ciències Naturals, bones persones amb l'Ètica o conquistadors amb la Llengua Espanyola.

I ja que tenim l'antipatriòmetre a mà, també podríem mesurar la consideració social dels polítics, sobretot dels qui un dia apareixen amb unes sigles, l'endemà amb unes altres i al cap d'una setmana ja han tornat a mudar. És ben probable que en podríem fer afirmacions igualment brillants.

En resum, convé que, pel bé de tots, persones tan significades com el Sr. Melià per fer afirmacions d'aquesta mena, a més de veure el comportament dels seus fills i dels veïnats, analitzassin un poc millor tots els factors que intervenen en la qüestió i, també, si tenen la solució per fer un ensenyament del català ben plaent i simpàtic, seria d'agrair que ens la diguessin. ■

L'ESCÀTIL

LA DARRERA OPORTUNITAT

FRANCESC D'APERÇÓ

Hi ha coses males de dir. No és popular dir que el català a les illes mai no havia estat en una situació tan precària. Cal dir que tot va bé, que tot es compondrà. I tanmateix no és cert. Fins a l'extrem que si els propers anys no hi ha accions fermes i eficaces ens podem trobar en un punt de no retorn. És la darrera oportunitat.

En els temps feliços de la ceiba illenca, quan tots cabíem còmodament en el tramvia, es tractava de servir els mots —a la manera d'Espriu— per fer possible la florida futura. Hi havia l'esperança dels qui saben que el temps juga al seu favor. La llengua era perseguida, però prest o tard li arribaria l'hora al dictador i al seu règim. I el poble romania fidel, perquè no li restava altra opció, però fidel.

Els temps han canviat. Han vingut les constitucions, les lleis i els decrets. Les persecucions han semblat acabar, i el nostre fet lingüístic ha estat reconegut oficialment. Però prest els fets —amb contundència— han esvaït els somnis. De Madrid estant s'ha dictaminat que la nostra no era la llengua de la modernitat. Aviat ens han assabentat que podem exercir el dret a usar la nostra llengua, però, això sí, mentre no afectem el dret del castellà a ser la llengua pròpia de tots. Tots som iguals, però n'hi ha de més iguals que els altres.

Mentrestant l'allau immigratori, la deserció lingüística d'una franja de catalanoparlants, la imposició del castellà dins els matrimonis mixtos i la presència aplanadora del castellà dins els mitjans de comunicació i dins la societat, van fent perdre contínuament posicions a la nostra llengua. Si aquesta tendència no s'inverteix d'aquí a molts pocs anys el català haurà deixat de ser la llengua de la majoria de la població illenca. Llavors els qui durant segles han legislat i governat per tal de destruir la llengua de tots els mallorquins, faran un gran aldarull apel·lant al respecte a les majories i acusant-nos de voler imposar els drets d'una minoria. Hi som a temps d'evitar-ho, però ara el temps no és al nostre favor. Ara no podem esperar gaire. L'hora de la normalització de la llengua catalana ja ha arribat. Després serà tard. ■

SERVEI DE LLIBRES ESTRANGERS LLIBRES DELS PAÏSOS CATALANS JOGUINES I LLIBRES INFANTILS

Carrer d'en Rubí, 5
Telèfon 71 38 21
07002 PALMA

I TROBADA DE CONSELLS DE JOVENTUT DE PARLA CATALANA

BARTOMEU AMENGUAL I GOMILA

Per iniciativa del Consell de joventut de les illes Balears tengué lloc els passats dies 23 i 24 de gener, a Maó, la primera trobada de consells de joventut de parla catalana, la qual es féu a Menorca amb commemoració del VII Centenari de la conquesta de l'illa.

La trobada tengué lloc a la seu del Consell Insular de Menorca i a la sessió d'apertura parlaren el Director General de Joventut del Govern Balear, el senyor Sebastià Roig, i el Conseller de Cultura del Consell Insular de Menorca, senyor Joan Francesc López Casasnovas.

El senyor López Casasnovas digué que la trobada havia de ser el punt de partida d'una tasca a dur a terme per tots els joves dels diferents Països Catalans mancomunadament per aconseguir el redreçament de la nostra llengua i cultura nacional.

El Director General de Joventut del Govern Balear, senyor Sebastià Roig, manifestà que l'any 1987 havia de ser l'any de consolidació del consell de la joventut de les illes Balears. També digué que esperava veure aprovada la llei de constitució de l'Institut Balear de Serveis a la Joventut abans que acabi l'actual legislatura. Quant al que es refereix a la política juvenil duita a terme pel Govern Balear el senyor Roig fou honest i acceptà que sols ha fet una política de tapar forats i s'excusà dient que el pressupost de 1986 fou ridícul, i deixà ben clar que el seu desig és que la direcció general de joventut passi a dependre de presidència.

A la trobada hi participaren membres dels consells de les illes Balears, el País Valencià i Catalunya, amb l'objectiu d'arribar a uns acords per dur a terme una política comuna dins el marc del *Consejo de la Juventud de España* i així subsanar la poca veu que hi tenen els consells autonòmics.

El diumenge 25 conclougué la trobada de consells de joventut de parla catalana, que conseguí reunir a més de 30 representants dels joves associats dels Països Catalans. De l'experiència s'extregueren unes conclusions en forma de document signades pels tres presidents dels consells de joventut, d'entre les quals destaquem:

1) Fomentar la cooperació entre els tres consells de joventut, tot promovent la celebració d'encontres i trobades entre les entitats dels tres consells,

Joan Francesc López Casasnovas presidí les reunions de la trobada de Consells de Joventut

estudiar la publicació de material adreçat a la joventut de forma conjunta.

2) Els tres consells han arribat a unes mateixes conclusions pel que fa al paper que ha de jugar el C.J.E.: aquest organisme hauria de propiciar, sobretot, els contactes entre consells autonòmics i donar-los serveis.

3) Els tres consells coincideixen en el fet que la joventut ha de participar activament en la normalització lingüística de la llengua catalana. S'ha aprovat una resolució, en aquest sentit, que insta l'administració a donar suport a tots els mitjans de comunicació en la nostra llengua. També s'aprovà expressar el rebuig a totes les decisions administratives i judicials que dificultin l'ús de la nostra llengua en tots els àmbits, com tan sovint, encara, succeeix.

4) Els tres consells demanen de l'administració l'adopció de mesures que

contribueixin a facilitar la tasca de les associacions, i concretament, l'elaboració de lleis reguladores de l'associacionisme juvenil.

5) Els consells de joventut consideren que l'administració hauria de realitzar una política de joventut integral.

Aquestes jornades es procurarà que siguin continuades i periòdiques; per la qual cosa la pròxima tindrà lloc al País Valencià o al Principat. Durant aquestes jornades, s'ha fet patent la diversitat de la problemàtica lingüística dels diferents països. Al Principat és on es troben amb menys problemes, després les illes Balears i per últim el País Valencià, on, encara, dins certs cercles, es dubta de la unitat de la llengua. Malgrat aquesta diversitat s'ha demostrat que la capacitat de cooperació encara hi és, per això cal utilitzar-la i arribar a uns objectius comuns. ■

S'Arenal
de Mallorca

Tel. 26 50 05

«La millor revista en català de les Balears»

EDICIONS 6a EXPOSA LA SEVA OBRA GRÀFICA A MADRID

«L'OBRA GRÀFICA ÉS L'ÚNICA MANERA DE SOCIALITZAR L'ART»

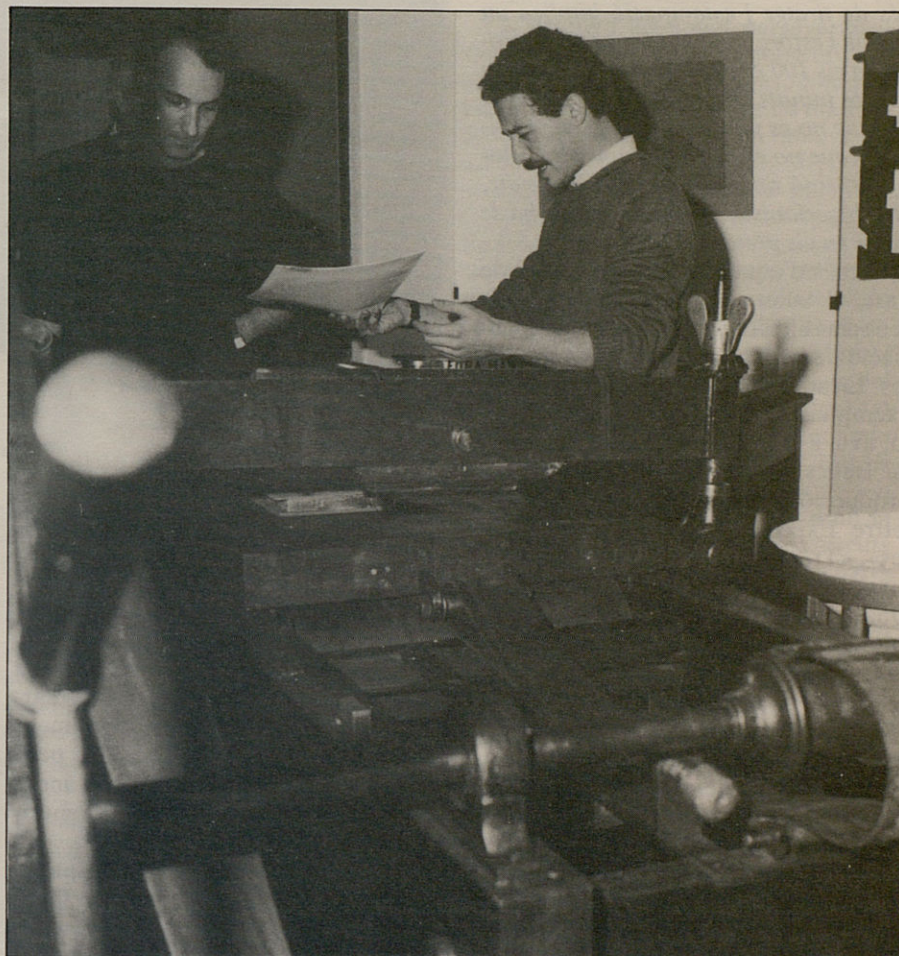
CATERINA MIR I FULLANA

Obra Gràfica 6a exposa el conjunt de la seva producció artística, a la Reial Acadèmia de Belles Arts de San Fernando a Madrid, per sol·licitud de la Calcografia Nacional, l'entitat més seriosa de tot l'estat espanyol que es dedica als gravats, a les litografies i a les arts plàstiques en general. Aquesta exposició s'inaugurà dia 10 de febrer proppassat i restarà oberta fins el proper dia 10 de març.

El Taller 6a no havia exposat mai, ni a Mallorca ni a fora de Mallorca, el conjunt de l'obra editada en els seus cinc anys d'existència. Els del taller (Maria Carbonero, Ramon Canet, Pep Sitjar i Lluís Roca) ens diuen, preguntats sobre el motiu d'aquest fet, que *«indubtablement, ens hagués agradat haver merescut l'atenció de la gent de Mallorca, però les institucions que tenen sales d'exposicions, suposam que han considerat que la nostra feina durant aquests cinc anys no ha estat suficientment important com per merèixer ser exposada. És bastant depriment —afegeixen— veure que en una ciutat com Palma, que posseeix un Palau teòricament dedicat a les arts plàstiques, no hàgim merescut encara l'atenció de ningú. De fet, però, dins el món de la calcografia, és molt més important l'exposició que estam fent a Madrid que qualsevol cosa que haguéssim pogut fer a Palma».*

CINC ANYS D'EXISTÈNCIA

Edicions 6a, Obra Gràfica, va ser fundada el 1982 per iniciativa d'un grup de persones relacionades, d'una forma directa o indirecta, amb el món de l'art i la cultura. Com ens expliquen, són cinc anys d'història real des de la fundació, més tres o quatre a afegir abans de la constitució com a taller; anys en què comencen a treballar en la recerca de maquinària, a discutir els plantejaments, a estudiar quin ha de ser l'enfocament ideològic, etc. *«Nosaltres neixem —diuen— en un moment que a Mallorca la litografia era impossible de fer. No hi havia cap institució acadèmica on s'ensenyàs la tècnica de la litografia, l'art calcogràfic. Tampoc no hi havia cap entitat on els artistes pogues-*

Màquina plana per a estampació de litografies

sin tenir a l'abast una maquinària per poder dedicar-se a fer litografies i gravats. A nosaltres ens hagués agradat més que aquest buit hagués estat cobert per entitats oficials, ja que creiem que era la seva obligació, però al final vàrem pensar que si no ho fèiem nosaltres, no ho faria ningú».

Actualment, el taller treballa amb tècniques tradicionals d'impressió i amb una maquinària (tòrculs de gravat, màquina plana per a litografia i xilografia i premsa litogràfica) que, de vegades, ha hagut de restaurar. *«Nosaltres —diuen els d'Edicions 6a—, no deim no a cap tècnica contemporània, ni a cap tècnica ultramoderna que pugui existir en l'actualitat, però al públic no se'l pot enganyar. Hem de separar el que és una reproducció del que és una obra gràfica original i aquí és on tro-*

bam més frau al comprador i col·leccionista. Actualment es venen nombroses reproduccions litogràfiques per litografies originals. Nosaltres volem lluitar contra aquest frau, però sense tancar-nos a cap aspecte tecnològic dels nostres dies».

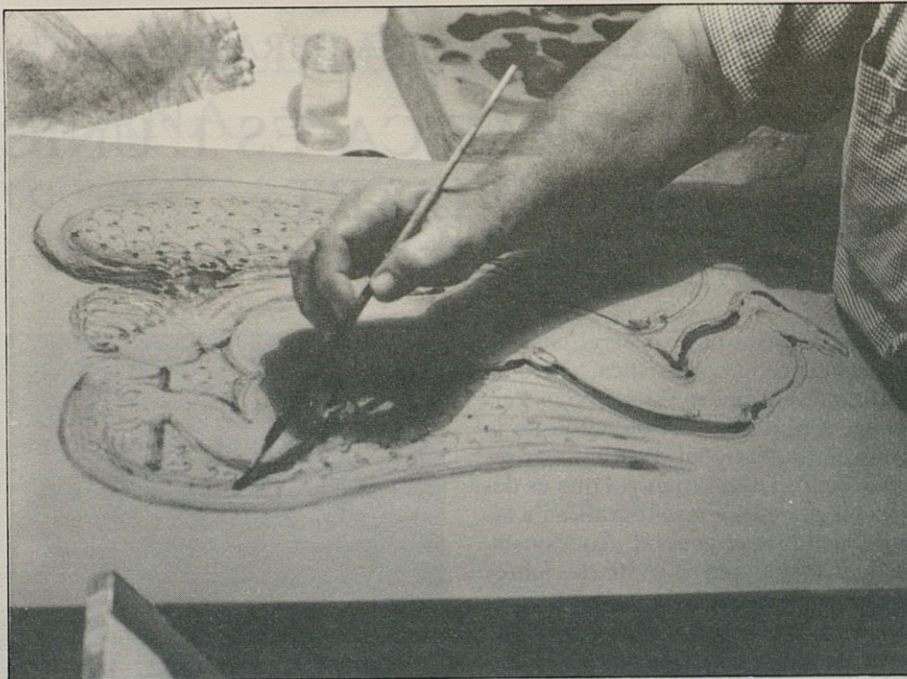
APROPAR L'ART A LA GENT

Obra Gràfica 6a pretén apropar l'art al públic en general. *«L'important de l'obra gràfica és que cada peça és un original, mai no és una reproducció. No existeix cap original, cada litografia és un original igual que un altre. L'única manera de socialitzar l'art és a través de l'obra gràfica, ara bé, n'existeix molta que es diu i es ven com a tal a molts centres comercials i està feta en rotativa.*

Se'n signen 40 o 100 exemplars, quan amb els mitjans tècnics utilitzats se n'haurien pogut tirar 300 o 400 amb un preu cinc o sis vegades més baix. Tot això ens sembla èticament i socialment reprotxable. Si nosaltres feim una tirada de 40 o 60 exemplars d'un gravat és perquè el procediment tècnic no en permet més. Una pedra treballada artísticament no admet un tiratge de 400 exemplars, la pedra mor tota sola i tot el procés de tiratge i estampació implica un treball i esforç enorme. En canvi, en rotativa els 100 exemplars poden sortir en quatre minuts. Amb tot això, no volem dir que no es pugui tirar obra en rotativa, o que no es pugui fer una obra lito-offset, sinó simplement que s'ha de dir, el col·leccionista ho ha de saber i s'ha de notar en els preus».

A més d'aquesta tasca de difusió de l'art, el taller 6a s'ha destacat en els seus cinc anys d'existència per la potenciació de les noves generacions d'artistes. En aquesta línia, podem veure, per exemple, com el pintor Miquel Barceló, avui a «Paisatges» i Premi Nacional de Belles Arts, a l'any 1982 obria la producció del taller 6a amb «Avant-lettre Exposició Col·legi d'Arquitectes», «Tres pixarades», «Nocturn. Una pixarada» i «Monstres a la ciutat». Quatre litografies que varen ser polèmiques en el seu moment i que al taller 6a trobaren llum verda.

«La labor que nosaltres volem fer a Mallorca —ens diuen els membres del taller— és que els artistes mallorquins, indubtablement aquells amb qui nosaltres tenim fe i entren dins la línia ideològica que el taller vol dur endavant, puguin tenir accés a utilitzar la nostra maquinària, i això ho puguin fer d'una forma constant i normal. Hem de tenir en compte, que pel nostre taller han passat artistes mallorquins, d'una certa edat, que per primera vegada en la seva

Miquel Brunet dibuixant una pedra

vida havien tengut l'opció de fer litografies o gravats».

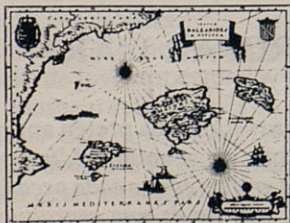
MÉS DE DUES-CENTES ESTAMPACIONS

Edicions 6a ha realitzat més de 200 estampacions que suposen prop de 12.000 peces editades. La nòmina d'artistes la componen majoritàriament mallorquins o residents a l'illa, però també hi figuren catalans, bascs, andalusos, llatino-americans i nord-americans.

Pel taller 6a han passat Magí Baleta, Miquel Barceló, Joan Bennàssar, Enric Broglia, Miquel Brunet, Ramon Canet, Pep Canyelles, Maria Carbenero, Fèlix De Cardenas, Pep Coll, Ana Comellar, Cristina Escapé, Joaquim

Escuder, Sol Fàbrega, Esperanza García, Joan Gomila, Ellis Jacobson, Rafael Juan, Lluís Juncosa, Aleix Llull, J. Manuel Menéndez Rojas, José María Miró Llull, Josep Muntaner, Lorenzo Muntaner, Cristiane Pink, Pedro Quetglas, Albert Ràfols Cassamada, Juli Ramis, Juan Carlos Rego, Manolo Rey, Joan Riutort, Joan Roca Fuster, Manolo Sáez, Horacio Sapere, Tolo Seguí, Frederic Soberats, Antoni-o Socías, Alicia Vela, Antònia Vilà i Lluís Vives.

Per a un futur immediat el projecte del Taller 6a és començar un llibre de llibrofil, que serà una col·lecció de poesia, il·lustrada per pintors mallorquins o d'àmbit català, sense descartar les aportacions que puguin fer artistes d'altres nacionalitats. ■

A la Mar Mediterrània, bressol de la Cultura de la vinya i el vi, emergeix l'illa de Mallorca. El seu meravellós clima i privilegiada situació fan que hi creixen fermes vinyes i s'hi criïn esplendents vins coneguts des de l'antiguitat.

Jaume Mesquida

VINYES I BODEGUES A PORRERES (MALLORCA) Tel. 971/647106

VENDÀ DIRECTA A LA BODEGA

PER QUÈ SÓN ON SÓN?

FERRAN NAVINÉS

Aquestes retxes pretenen explicar sintèticament per què els socialistes són on són. L'explicació la faré en base al símil del tobogan. Cal retenir d'antuvi quatre elements explicatius de la situació política espanyola. A saber:

a) El centre polític és el que dona —avui— el poder polític.

b) El centre polític és —per definició— inestable: per una banda, rep l'estirada (per la incapacitat de centrar-se) de la dreta; per l'altra, rep l'empenya (per les ganes de centrar-se) de l'esquerra (1).

c) La millor defensa de la posició centrista és donar la imatge de governament (que s'exerceix amb eficàcia pel govern).

d) El centre polític, per definició, és el que té major capacitat per captar la «tecnocràcia» [vegeu a) i, ergo, c)].

Passem seguidament a explicitar el símil del tobogan mitjançant la comparança dels anys de govern de la UCD i del PSOE.

A l'època de la UCD de Suárez —que és la que val— no es va complir la condició c). Per què?

En primer lloc, perquè li varen fallar els poders fàctics: l'econòmic (CEOE + AEB, que varen apostar per Fraga), el militar (no li perdonaren la legalització del PC) i l'eclesiàstic (no acceptaren la secularització de la societat civil [lleï del divorci]). I, en segon lloc, perquè dins el partit es va posar en marxa l'operació «voladura» —amb el consentiment dels poders fàctics—, instrumentalitzada pels professionals del «caïnisme» polític. No cal citar noms.

Cal tenir present també que juntament amb l'incompliment de la condició c) es va donar —amb força— la condició b).

La resultant, aplicant, ara sí, el símil del tobogan, és l'ocupació del centre polític pel PSOE, però amb una situació clarament diferenciada respecte a l'època de la UCD, i que converteix l'actual situació política espanyola en una excepció de la condició b). Seguint el símil tenim: respecte a la dreta, l'estirada (a la UCD) ha estat tan forta que s'han sortit del tobogan (tots). Respecte a l'esquerra, la pujada al cim del tobogan per part del PSOE ha estat tan forta, ràpida i potent, que els qui la seguïen per l'escaleta han caigut.

El PSOE no té ara per ara, doncs, ningú que li estiri els peus ni ningú que

Enrique Barón (Foto arxiu «Última Hora»)

l'empenyi per l'esquena. Es pot dir, per tant, que els socialistes s'han quedat sols al cim, i, ara sí, complint-se les condicions a), c) (i ací el PSOE és en deute amb la UGT) i d); però no la b); d'ací l'excepcionalitat de l'actual situació política espanyola abans assenyalada.

L'única proposta política —i amb això acab— que avui li pot fer front al PSOE és el nacionalisme centrista tipus «Convergència i Unió», perquè li ataca de ple la condició c) a les nacionalitats —condició per una altra banda irrenunciable per part del PSOE (la cosa és clara després del 23-F) per tal com li proporciona el suport tàctic del poder econòmic i militar—, amb la qual cosa, s'estableix —prenent com a exemple el cas de Catalunya— una dialèctica *infinitum*: per ser governats des de Madrid pel centrisme, és millor que governin a la Generalitat els «nostres» centristes. ■

(1) En el símil del tobogan l'estirada de la dreta és representada per l'al·lot que vol llevar a qui se seu al cim del tobogan, estirant-li els peus. L'empenya de l'esquerra és representada per l'al·lot que vol llevar a qui se seu al cim del tobogan, empenyent-lo des de l'escaleta. L'assegut al cim, òbviament, és qui s'ha fet amb el centre.

TERCER TEMPS

DIA DEL CLUB

MIQUEL ÀNGEL RAMON

La nostra tradicional perseverança davant finestres d'institucions oficials també té els seus avantatges, com per exemple l'entrenament que en matèria de paciència demostraren milers de mallorquins fent cua al Lluís Sitjar per aconseguir una entrada pel partit de l'any del Mallorca contra l'as de copes Real Madrid. Els que passarem pel feixuc tràmit de la cua, no sentirem la necessitat de dissimular la nostra identitat amb ulleres fosques, com si de la visita a una Sala X es tractàs, perquè el futbol ja no és l'espectacle de masses, l'opi del poble indigne de la intel·lectualitat pretensiosa. Actualment la fraseologia de Menotti, Valdano i d'altres *filòsofs* del futbol ha reconciliat l'esport —o més concretament el futbol— amb la cultura, i ha deixat en *offside* el discurs de Buster Keaton a *College* quan parla de la *influència nefasta de l'esport sobre els estudis*. Clar que el mateix Keaton se n'adona de l'error, i al mateix film es convertí en un invencible *decatleta*, malgrat fos només per conquerir l'estimada.

L'èxit de públic, i en conseqüència econòmic, del Real Mallorca la present temporada, hauria de fer reflexionar els nostres polítics, enmig de l'etern debat de la supervivència de la nostra cultura, perquè només el futbol de *primera* i la Marxa Verda anual a Lluc poden mobilitzar el tan abúlic com a poble, però tan actiu com a individu, mallorquí.

Potser alguns copiïn la idea del batlle-olímpic Maragall en samarreta, tractant de fer-li un gol de *penalty* a N'Kono, o vinguin a fer companyia a Fèlix Pons a la llotja de l'estadi, però seria pueril imaginar que l'entusiasta i pacífic públic de la *Penya Barralet* pugui convertir-se en una plataforma reivindicativa a la manera de Can Barça o San Mamés (*ora pro golis*), de les èpoques glorioses.

Ja podeu baixar del carro dels *progres* que suspenien la gimnàstica a les universitats franquistes. Ara, Cueto, Umbral i Montalbán, per posar tres exemples de diplomats en *sillonbol*, encoratgen apassionadament, al paper o a la imatge, els seus colors. Des de fa un temps l'esport està més *in* que mai. Al cap i a la fi, de les revolucions del 68 només el rècord de Bob Beamon i el Fosbury-flop sobreviuen. ■

LA GÀBIA D'IVORI

ELS BABIES-DOC, EXILATS DE LUXE

JOSEP NOGUEROL

Haití, l'estat antillà dels negres, conegué la revolta. El president Duvalier Jr., *Baby Doc*, partí cap a l'exili daurat. S'extingia una dinastia de presidents vitalicis, el fill del dictador *Papa Doc* trencà la perpetuació familiar del poder.

L'haitiana ha estat una de les revoltes més pel·liculesques de la història recent. Una setmana abans de la fuga, el secretari d'estat dels USA anunciava la partida del dictadoret... La seva fi era inevitable, els manàgers ja no confiaven amb el seu millor boxador. Una curiosa revolta on les banderoles de barres i estels no eren cremades pels manifestants, sinó enlairades ben amunt. Els Estats Units sostenien amb dòlars i armes un règim tirànic, i, de cop i volta, giren l'esquena al protegit. Revolució popular espontània on s'endevenen mans blanques, plebeis cridaners al carrer i cop de palau de militars i civils. Tot molt ben compost i sense problemes, estranya substitució d'opressors, sorgeix del no-res un govern de salvació nacional.

L'enigmàtic país dels fills dels esclaus, la terra del vudú i la superstició, l'estat negre del continent mesclat, el

El petit dictador Duvalier
(Foto arxiu «Última Hora»)

tros d'illa més afamegat d'Amèrica veure partir un reietó. Els ossos del pare es desenterraren del panteó i mans embriagues els passejaren pels carrers. Robatoris a comerços, cases cremades, caça dels antics policies... l'adorable caos que permet els canvis de palau.

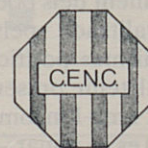
Baby Doc disposava d'un avió ame-

ricà a l'aeroport i els francesos l'esperaven a Ultramar. Volava amb la família i una fortuna infinita, fruit d'uns anys de govern i d'herència paterna. Ningú no volia acollir un dictador esfondrat pels mateixos que el perpetuaven; però, com sol succeir, els antics protectors tenen un deute a pagar i ofereixen hospitalitat «provisional» (perquè un avió no pot volar sempre, diuen). Els *babies-doc* reposen un temps amb aire marginat i trist, quan s'oblida la qüestió repassen els comptes corrents i els milions i es preparen per recomençar de bell nou com a grans senyors feudals que han venut les possessions. Disposen d'una font infinita de beneficis que els converteixen en atractius inversors per a qualsevol país.

Baby Doc s'anomenava el d'Haití, però els seus noms canvien segons les latituds i les èpoques. Altres es diuen *Marcos*, *Somozas* o *Palevis*; però tots mostren cares de patiment pel paradís perdut, mentre els seus executius ben pagats s'encarreguen d'administrar les fortunes evadides. Són els exilats de luxe, habiten palaus i compren els millors cotxes, tot conspirant el retorn a la terra que els fou robada. ■

BIBLIOGRAFIA PER A L'ENSENYAMENT EN CATALÀ

FÍSICA I QUÍMICA

curs	títol	llibre	editorial	autor
—	Vocabularis bàsics: matemàtica, física i química	Voc	Imp. Juvenil	Com. Coor. Lexicogr. Ciènc.
—	Diccionari de l'utilatge químic	Voc	IEC (Arx. Sec. Ciènc.)	S. Alegret
—	Lèxic de física i química per a ensenyament mitjà	Voc	Col. Doct. i Ll. Barna	J. Aramon i altres
—	Dic. de la ciènc. i la tecnol. nuclears (equiv. Cast/Fr/Ang/Al)	Voc	Edicions 62	A. Lloret
—	Diccionari d'electrònica	Voc	Pòrtic	Ll. Marquet
—	Vocabulari bàsic de física i química	Voc.	Univ. de Barcelona	Masjoan
—	Vocabulari de química per a Batxillerat i FP	Voc	Gen. Cat. Dept. Cultura	M. D. Masjuan
—	Normes de formulació de quím. inorg. i org. per a ens. mitjà	Cons	Col. Doct. i Ll. Barna	J. Aramon i altres
—	Introducció a la nomenclatura química	Cons	Eunibar	J. Sales i altres
—	Anàlisi d'aliments. Pràctiques de laboratori (BUP i FP)	Comp	Aj. Hospitalet de Ll.	A. Vara del Campo
2	Física i química	Text	Casals	J. M. Dou i altres
2	Neutro	Text	Vicens Vives	A. L. Lasheras i altres
2	Problemes i pràctiques de química	Exer	Edicions del Mall	M. Izquierdo
3	Física i química	Text	Casals	J. M. Dou i altres
3/COU	Problemes i pràctiques de química	Exer	Edicions del Mall	M. Izquierdo

A cura de Joan Melià

RECULL: D'AQUÍ I DEL MÓN

MIQUEL COMPANYY / MIQUEL GRIMALT

D'AQUÍ

— Per primera vegada a la revetlla de Sant Sebastià de Palma hi hagué seriosos problemes d'ordre públic. Durant l'actuació de «Ilegales» a la plaça Major, la Policia Municipal i certs sectors del públic protagonitzaren incidents amb ferits per ambdues parts.

— Segons afirmacions oficials l'abastament d'aigua a Maria de la Salut queda garantit pels pous excavats a Roqueta.

— Durant el mes de gener el temps ha tornat ser notícia destacable a ca nostra, amb l'enfonsament d'un vaixell de càrrega de bandera maltesa.

Les pluges abundoses han significat per la part positiva un rescabament dels nivells d'aigua i una bona saó per a la terra; per la part negativa hem de significar l'esbaldregada de nombrosos marges (pèrdua de difícil recuperació avui en dia), l'embassament de les terres més gruixades del Pla i en un sentit més espectacular i anecdòtic hi ha hagut problemes a alguns punts negres de les nostres carreteres, com bé ho il·lustra la foto del camí de l'Esglaieta a Santa Maria.

Una de les moltes torrentades de les darreres setmanes

— Com a conseqüència de l'onada de fred a Europa Central i Septentrional han arribat a l'illa grans quantitats de juies, especialment a aiguamolls i zones humides. Encara que no han vengut amb tanta intensitat com al 1985, moltes d'aquestes han estat víctimes del caçadors ignorants que no coneixen el seu escàs valor gastronòmic i el poc mèrit de la seva captura.

— La construcció d'un camp de golf de 18 forats, que suposa una extensió de més de 80 quarterades, provoca una al·legació del GOB davant aquesta nova forma d'especulació i transformació del paisatge.

— L'Ajuntament de Palma dedica un carrer a la dirigent esquerrana Aurora Picornell, assassinada a Porreres durant la repressió de la Guerra Civil. Una via del Molinar, d'on era natural, en durà el seu nom.

Cimera a Bellver (Foto arxiu «Última Hora»)

— Una font de notícies al llarg de la segona quinzena del mes de gener ha estat la cimera que a la Punta Negra (Calvià) han celebrat els primers ministres dels estats espanyol i italià, González i Craxi respectivament.

— Es retira, de moment, el projecte de construir el tercer hipermercat de Palma. No sabem si per conveniències polítiques o per la campanya d'oposició de la PIMEM.

DEL MÓN

— Incidents a Madrid durant les manifestacions d'estudiants; una al·lota de 15 en resultà greument ferida.

Les mobilitzacions, reproduïdes durant dues setmanes seguides, també tengueren ressò a les illes. A Palma hi hagué enfrontaments amb la conseqüent actuació de la policia nacional, els membres de la qual efectuaren mitja dotzena de detencions.

— Derrota del candidat socialista al Parlament Europeu, Enrique Barón, ex-ministre del PSOE.

— L'altra notícia de caire electoral és la nova victòria conservadora a Alemanya, on la coalició de la Unió Cristiana, aliada amb els Liberals, seguirà governant.

Destacam l'avanç dels Verds, alternativa a aquest estat europeu de l'esquerra tradicional.

— Les Filipines viuen un moment d'especial tensió política, en què la presidenta Aquino es troba enclosa: d'un costat per part de l'exèrcit i partidaris de l'antic règim de Marcos, i d'altra banda per les guerrilles comunista i musulmana.

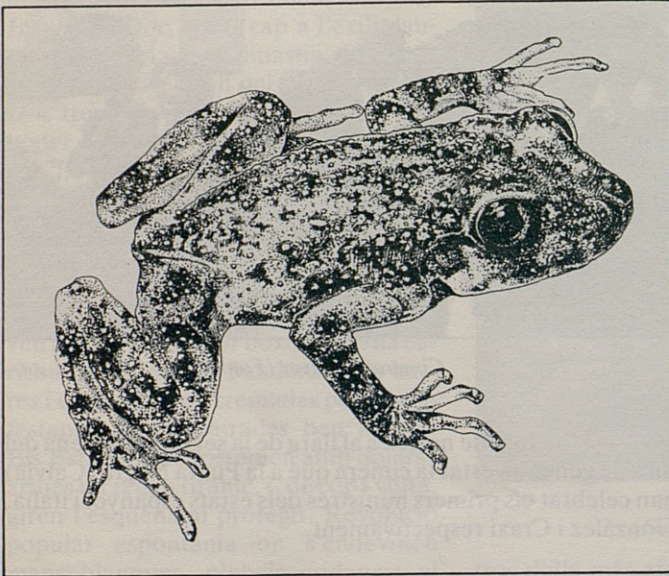
La posició de la presidenta es manté gràcies al suport de militars fidels (Fidel Ramos) i del poble a través del referèndum constitucional.

— El president de l'Equador Febres Cordero, en una acció difícilment comprensible, però si possible en una república bananera, es veu segrestat pel seu propi exèrcit. ■

NATURA

LA LLISTA VERMELLA
DE VERTEBRATS D'ESPANYA

JOAN MAYOL

Ferreret (Dibuix extret de Rèptils i amfibis de les Balears)

La situació de la fauna i la flora del nostre entorn és, tots ho sabem, molt preocupant. La progressiva ocupació de l'espai per la nostra espècie, les depredacions sistemàtiques del medi i els recursos naturals, la introducció d'organismes exòtics i tants d'altres factors lligats a les activitats humanes són contraris a la supervivència dels animals i les plantes silvestres. Es diu que d'aquí a final de segle —tan proper— ja desapareixeran per sempre del planeta un milió d'espècies, moltes de les quals encara no són desconegudes per la ciència, bàsicament per mor de la ràpida i dilapidadora destrossa dels boscs tropicals.

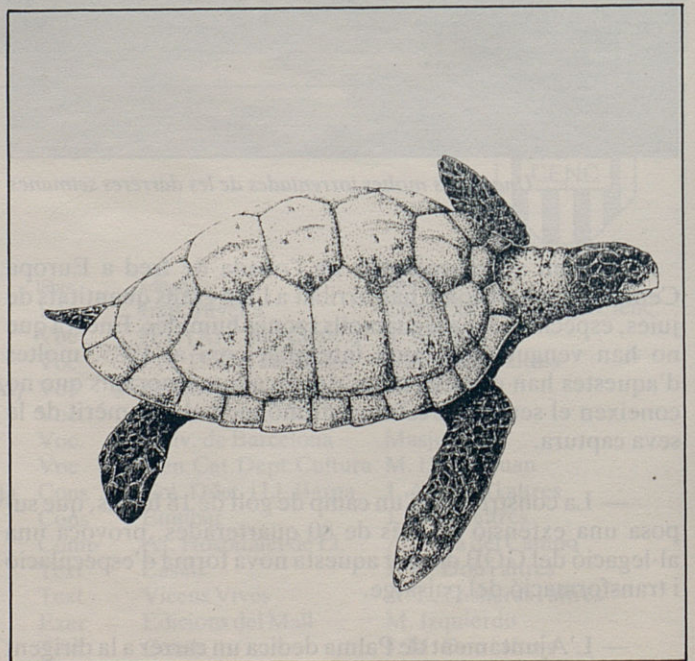
A la Mediterrània, la degradació natural i les extincions massives són antigues. Per prendre l'exemple de les nostres illes, l'arribada de l'home provocà amb poc temps l'extinció del famós *Myotragus balearicus* i d'altres mamífers insulars, alguns aucells, les sargantanes de Mallorca i Menorca, gairebé totes les poblacions de ferrerets, etc... Al segle XVII es degueren exterminar els darrers cérvols i senglars, que havien estat introduïts molts de segles abans, i s'havien naturalitzat als ecosistemes illencs. Les extincions del gall faver, l'àguila reial, el bitó, la flor d'en Nyofà i algunes altres espècies són processos ultimat en aquesta centúria. La darrera gran pèrdua de la fauna illenca, el vellmarí, ha tengut lloc durant la nostra generació. Actualment, el voltor negre, l'àguila peixetera, l'agró roig i alguns altres es troben en situació molt crítica. Gradualment, anam perdent espècies, empobrint de manera paulatina el nostre patrimoni natural i simplificant els ecosistemes. Fins on? Volem una terra poblada sols per nosaltres i els quatre organismes adaptables als ecosistemes humanitzats? Sembla com si només acceptàssim la companyia de teuladers, gavines, rates, ortigues i vaumes.

És per això que qualsevol iniciativa resulta necessària per millorar les perspectives de conservació. Avui pretenim glosar, ràpidament, una eina tot just estrenada: la Llista Ver-

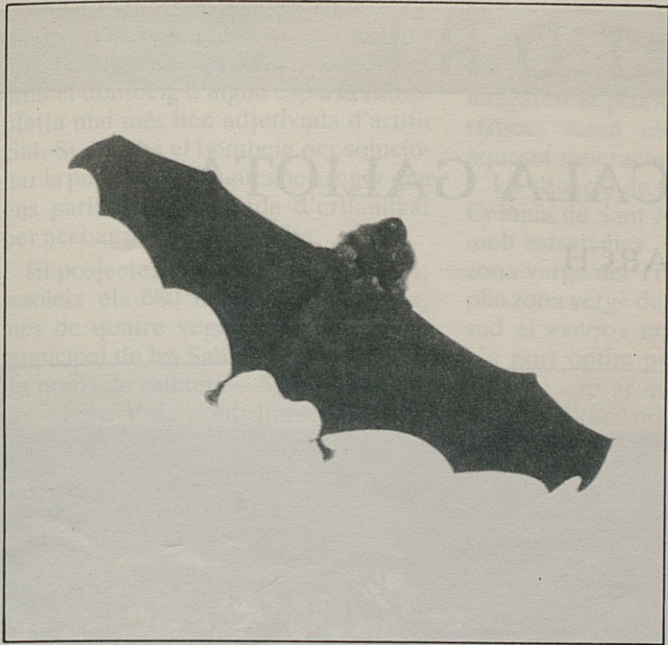
mella. Aquests dies acaba de ser objecte de publicació oficial (1) el primer llistat de la situació dels vertebrats espanyols. És una bona notícia, que arriba amb molts d'anys de retard. Les llistes vermelles són eines clàssiques —fins i tot superades— a molts de països occidentals, que en tenen no sols de vertebrats, sempre més fàcils d'estudiar i comptar, sinó també de plantes i fins i tot de papallones, libèl·lules i altres invertebrats. Hi ha llistes europees i mundials. Però, per primera vegada, tenim una llista espanyola. A més a més, ben feta: aquesta publicació no recull les opinions d'un especialista, sinó que fou elaborada per vint-i-tres experts, reunits amb aquest fi a Toledo. Zoòlegs catalans, castellans, andalusos, canaris, asturians, etc... varen contrastar llurs informacions, i dictaminaren la situació de més de 600 espècies. La presència i la feina dels «perifèrics» es nota i s'agraeix: a més de tenir present la situació de les diferents espècies a tot l'estat, figuren a la llista els noms amb diferents llengües; la qual cosa, per justa que sigui, no resulta freqüent a publicacions madrilenyes.

Els resultats, que resumim en el quadre adjunt, no són, precisament encoratjadors: una part ben apreciable de la fauna espanyola està en recessió, i calen actuacions decidides, ambicioses i reals per a la seva conservació. Hem estratat les espècies baleariques que figuren de manera destacada en aquesta llista que constitueixen una part apreciable de la nostra fauna.

Quina és la utilitat real d'aquestes llistes? Existeix, fora dubte. En primer lloc, és una publicació oficial, a la qual l'estat dona suport, de manera que les actuacions de l'adminis-

Tortuga marina (Dibuix extret de Rèptils i amfibis de les Balears)

Rata-pinyada
(Foto extreta d'Els mamífers de les Balears)

Cova on habitaven vells-marins a la Dragonera
(Foto extreta d'Els mamífers de les Balears)

tració, almenys teòricament, no poden ser contràries als continguts dels document. Si bé la llista no té categoria legal, semblaria difícil que les reglamentacions autonòmiques en caça, per exemple, fossin contràries a l'esperit del document. I en tot cas, la llista és un poderós argument que científics i ecologistes poden esgrimir reclamant seny i mesura. A més, la llista té un valor pedagògic molt saludable: fins ara només documents de tipus científic i més o menys dispersos assenyalen la gravetat de la situació, i la difusió de la literatura científica al país és més tost limitada. Esperem que la llista arribi a tots els seminaris de Ciències dels Instituts d'ensenyament

mitjà i de formació professional, a tots els despatxos de responsables relacionats amb la gestió del territori i que tenguin un cert ús. Per ventura així la pròxima edició podrà ser més prima. Tots ho voldríem. ■

NOTES

(1) *Lista Roja de los Vertebrados Españoles* ICONA, Ministerio de Agricultura. Madrid.

VERTEBRATS IL·LENCES
A LA LLISTA VERMELLA

E: en perill d'extinció - V: Vulnerable
(Categories referides a la situació general a Espanya)

Peixos

Anguila V
Espinós V

Amfibis

Ferreret E

Rèptils

Tortugues de terra V
Tortugues marines V

Aucells

Noneta V
Bitó E
Agro roig V
Sel·la margrenga E
Parda E
Moixeta V
Voltor negre V
Arpella V

Àguila peixetera E
Gavina roja V
Tórtera V

Mamífers

Rata-pinyada de ferradura grossa V
Rata-pinyada de ferradura petita V
Rata-pinyada gran V
Rata-pinyada orelluda V
Rata-pinyada de cap gros V
Rata cellarda de Formentera V
Mart d'Eivissa E
Vellmarí E
Orca V
Rorqual comú

SITUACIÓ GENERAL
DELS VERTEBRATS ESPANYOLS

	N.º total d'espècies	En perill d'extinció	Amenaçades
Mamífers	135	5	14
Aucells	347	22	57
Rèptils	56	1	21
Amfibis	24	1	0
Peixos	56	5	15

TERRITORI

PORTS I SUPERPORTS: CALA GALIOTA

ONOFRE RULLAN / MIQUEL ÀNGEL MARCH

Hom pensava que la crisi econòmica dels anys 70 tendria com a conseqüència un canvi de direcció de la nostra economia i lògicament una minva del procés urbanístic del nostre litoral. No ens havíem equivocat tant mai. Més urbanitzacions, més ports esportius, més camps de golf, en dues paraules més construcció ha estat la resposta a la crisi.

El cas dels ports esportius és un dels més interessants, no només per l'especulació sobre un espai de domini públic (la vorera de mar i la mar) i la destrucció d'un bocí de costa amb conseqüències ecològiques i paisatgístiques, sinó que a més d'això moltes vegades han anat acompanyats d'il·legalitats flagrants (Can Picafort, Alcúdia, el Port de Felanitx) de burles a la llei, i de tolerància o complicitat de les mateixes autoritats.

El traspàs de competències de l'Administració central a l'autonòmica i de vegades el fet de compartir-les ha retardat l'aprovació i execució d'alguns projectes.

Els quasi trenta grans ports existents actualment a Mallorca es poden veure incrementats en un període curt de temps en cinc més (Sóller, Sant Telm, Cala Bona, Capocorb i Cala Galiota) i l'ampliació de com a mínim set ports (Alcúdia, Pollença, Can Picafort, la Colònia de Sant Pere, Cala Rajada, el Port de Felanitx i la Ràpita). L'augment de l'oferta d'amarrament en quatre anys pot ser de 4.000 nous llocs.

Mentrestant la Conselleria ha encomanat un estudi per elaborar un Pla Director de Ports Esportius amb l'objectiu de planificar aquest sector per augmentar l'oferta i poder acabar amb la indeterminació i la «conflictivitat existent».

Certament els conflictes i les polèmiques han acompanyat cada un dels projectes de ports esportius. Veïnats i ecologistes han protagonitzat sempre aquesta oposició per raons ben diverses: des de les estrictament ecològiques i paisatgístiques (canvis de corrents, embrutiment de les aigües, destrucció de camps de «posidònies», empobriment de la pesca, escolleres que canvien les panoràmiques tradicionals) a

En primer terme la Colònia de Sant Jordi segons postal de 1965, al fons el projecte de port esportiu de Cala Galiota.

raons socials, motivades per la privatització d'una zona de domini públic i l'especulació que d'ella se'n fa llavors.

Als veïnats i ecologistes s'hi afegiran a partir d'ara els petits comerciants tradicionals de cada lloc, ja que els darrers projectes incorporen a l'oferta d'amarraments, la construcció de locals comercials i blocs d'apartaments damunt la zona guanyada a la mar. Un cas més de privatització i especulació d'una zona pública que sembla ser que el Govern balear està ben decidit a donar suport mitjançant el nou Pla director, tal com ha assenyalat darrerament el Conseller Sáiz.

EL CAS DE CALA GALIOTA

La zona més meridional de Mallorca —una de les menys desenvolupades econòmicament del nostre litoral— sembla que vol dur a terme el bot quantitatiu de creixement que als anys 60 experimentà la resta de la costa. Actuacions puntuals com la millora de la carretera de Campos, el projectat superhotel de 5 estrelles al Coto, o el fracassat projecte de golf a les Arenes, així ho fa pensar.

L'experiència d'altres zones de l'illa no els ha servit de lliçó. El creixement és estil anys 60, però —i amb això no hi comptaven els promotors— la consciència proteccionista és dels anys 80, i clar ara els ha sortit un gra que es diu Associació d'Amics de Cala Galiota, que té com a fita fonamental l'oposició frontal al superport de Cala Galiota. I és que no hi ha per menys, el port que s'hi pretén construir es troba dins 2 Hes. de zona marítimo-terrestre, tancat per un dic-murada de 5'5 m. d'alçada i de quasi un quilòmetre de llarg.

A l'interior d'aquest dic-murada s'hi col·locarien ni més ni menys que 824 amarraments, la qual cosa quadruplica l'oferta de la Colònia de Sant Jordi i es convertiria en el segon port esportiu més gran de les Balears, després de Palma.

Aquest superport du associat, com els camps de golf, un important component especulatiu. Efectivament, les famoses parcel·les A-1, A-2 i A-3 acolliran 200 apartaments que poden assolir les 3 altàries damunt dels 5'5 m. del contradic.

Com a contrapartida els promotors contempen la creació de la platja artificial de Cala Galiota. La poca distància que separa la Puntassa del previst

contradic, fa pensar en possibles problemes d'estroncament que els promotors reconeixen i pretenen solucionar amb el bombeig d'aigua cap a la futura platja mai més ben adjectivada d'artificial. Si s'acaba el bombeig per solucionar la pudor de les aigües ben segur que ens parlaran de seguida d'urbanitzar per acabar amb el problema.

El projecte, a executar en tres anys, assoleix els 680 milions de pessetes, més de quatre vegades el pressupost municipal de les Salines. Malgrat figurin noms de saliners —Macià Bennàssar i Pere Vidal amb llurs esposes— com a promotors d'aquest projecte, no

hi ha dubte que la inversió no correspondrà als signants. Diners estrangers, com el dels toursoperadors o els que finançaren la primera infraestructura turística, seran els qui possibilitaran aquesta superactuació.

La situació de Cala Galiota, vora la Colònia de Sant Jordi, no deixa de ser molt estratègica. Cap a l'oest l'àmplia zona verge del Trenc, cap a l'est l'àmplia zona verge de la Vall i a 10 milles al sud el «verjo» arxipèlag de Cabrera. Un port òptim per aquest turisme de qualitat cap al que ara ens volen fer anar. Mallorca no vol pobres, Mallorca només vol rics. ■

«IF YOU CAN'T...»

PERE ESTELRICH I MASSUTÍ

*«...If you can't sing you got
to die and we aint got
nothing to die. Come on kid.
Let's go to sleep!...»*

Així ho escriu Edward E. Cummings, el poeta nord-americà revaloritzat recentment a través del film «Hanna y sus hermanas».

I em vénen a la memòria aquests versos, a l'hora d'escriure aquesta columna sobre el darrer truí musical de

Sant Sebastià. I és que realment, si no pots cantar, has d'anar a dormir, que és com un morir mentre la ciutat bull de festa i de música.

L'Ajuntament de Palma ha guanyat la partida al carrer. Diré més, encara: ha guanyat el torça-braç entre ell i el temps atmosfèric. La gent ha sortit a les places, de nit, per divertir-se. Quedar-se a casa (l'altra manera d'actuar) era el morir/dormir de Cummings.

(I esperau, que la festa encara no és conclosa. Ens queda un plat molt gustós: Mertens. El pianista, de mans de l'Ajuntament de Palma, donarà un concert, ell sol, prescindint del seu grup —o hauria d'escriure «ex-grup»— a l'Auditori.)

Vull dir, en tot això que en ple hivern, i amb una meteorologia disposada a fer la punyeta, no és fàcil tirar endavant i moure el personal. Sobretot amb actuacions alternatives al muntatge de *los cuarenta subnormales* (amb perdó de tots). I així ha estat al llarg d'aquest mes de gener passat.

També, i acab, existeix un altre camí diferent al del morir/dormir de Cummings, i és el propi poeta qui ho assenyalava:

«...If you can't die you got to dream...»

Somniem, doncs..., sempre és una altra forma de veure la realitat. ■

L'ULL DE VELLUT

ESTUDIANTS

GUIEM DAVIU VICH

Com ho he d'anomenar? revolta? moviment? protesta? rebel·lió? descontent?

Sigui allò que sigui, la seva exigència va contra un dels papers que la universitat té assignat: seleccionar i formar professionals en un cert nombre de disciplines del saber.

Els estudiants només es creuen la meitat de la pel·lícula, és a dir que forma i ensenya però no hi ha manera que es facin a la idea que no tothom serveix i que val més que hi vagin aquells i aquelles millors i més ben preparats/des.

Fins i tot han reconegut la selectivitat social que es produeix dels 0 als 14 anys —el ministeri també ho reconeix i farà no sé quines coses per remeiar-ho—, però ells i elles no volen ni la segona (l'examen de selectivitat i el *numerus clausus*) ni la tercera barrera (la manca de doblers dins la família de l'estudiant). Això darrer el ministre ho soluciona amb una operació comptable —augment d'algunes plantilles pressupostàries: la destinada a beques, ja que no crec que els recursos del pressupost global puguin créixer de cop—, però la segona atempta contra moltes coses i fer-los cas seria arribar massa lluny. (Per exemple, llavors podrien dir que els fills dels rics sempre hereten riquesa i els fills dels pobres sempre pobresa i això sense mèrits ni esforç propis que és allò que d'una manera sibilina pretén justificar l'examen de selecció universitària).

Aquesta nova passa: la de l'accés lliure i complet —sense traves socials ni econòmiques— al saber (excusau-me que no el defineixi, afegiu-li alguns adjectius vosaltres mateixos) és una conquesta necessària i els estudiants han estat —són— una veu —amb confusions i perplexitats, si voleu— i no convé ni que s'apagui ni que es quedi sola. ■

PAPERS PINTATS I PINTURES

MARCS I MOTLLURES

*Casa
Domar
Flores*

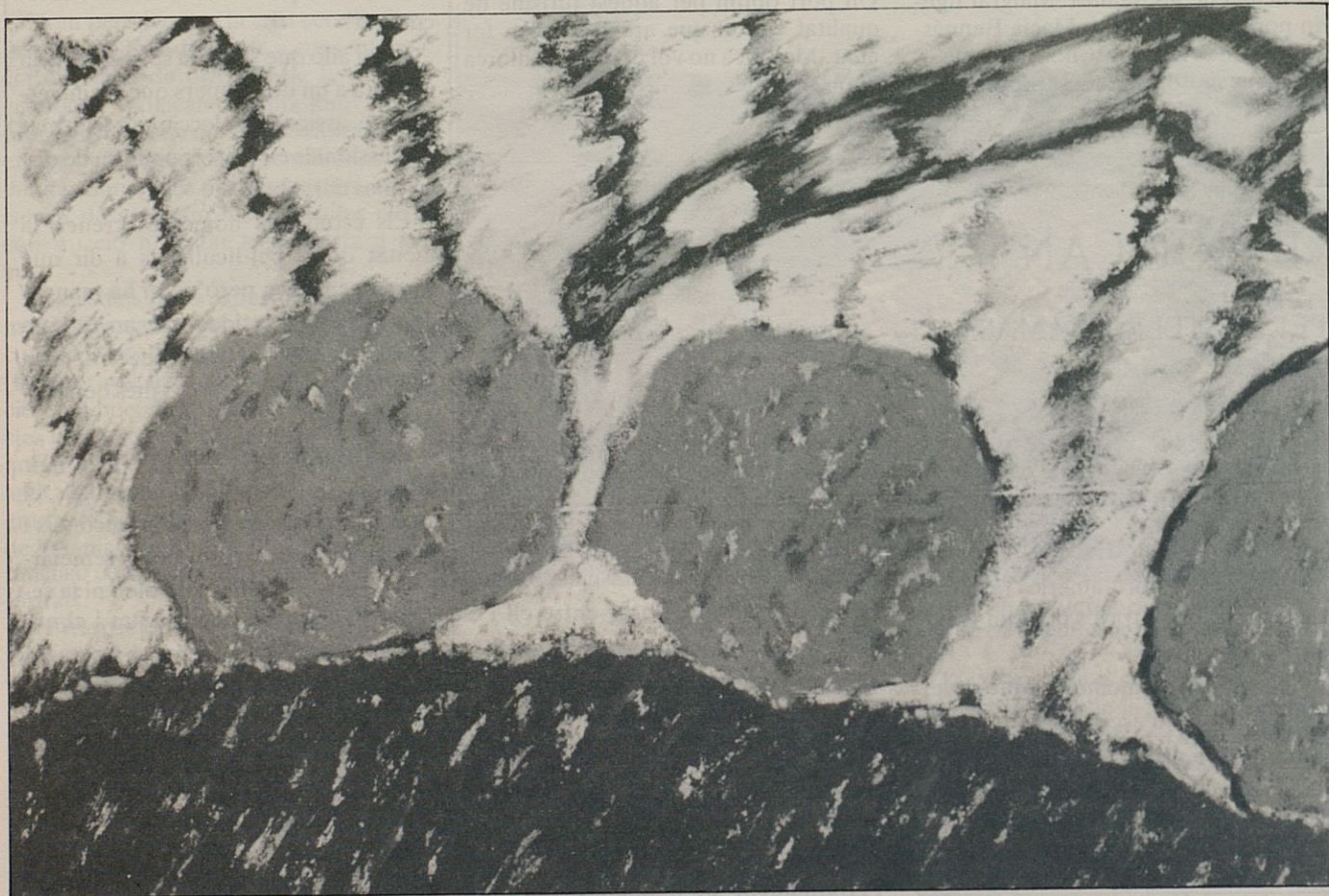
ARTICLES PER A ARTISTES

Sant Miquel, 77 - Tel. 72 14 83
07002 PALMA DE MALLORCA

ART

ESTHER OLÓNDRIZ
A LA RECERCA DEL TEMA PERDUT

JAUME TORRES I ESTRADÉ

Grua i desprendiments (92 x 73 cm.)

Esther Olóndriz entra a l'escena pictòrica el 1978 a través d'una exposició al Museu d'Art de Mallorca. Presenta una obra relacionada amb els moviments d'avantguarda del moment, amb el conceptual i sobretot amb l'art pobre. Malgrat que les etiquetacions sempre són perilloses i difícils, ja que l'obra d'un artista no és una pedra, una planta o un animal que el científic pot classificar, ens poden ser útils per a un primer apropament. No oblidem, però, que la col·locació al corresponent caixonet no esgota tota la significació d'una producció pictòrica. En un principi Esther Olóndriz mostra petites capsos o quadres on l'element bàsic és *algun objecte*, tot seguint una mica aquesta línia de l'art objectual que comença amb els dadaïstes (*ready made* de Duchamp i *merzbau* de Kurt Schwitters), segueix amb els surrealistes que eleven a art l'objecte trobat i continua amb els assemblages de Rauschenberg als anys 60, amb l'art pobre i fins i tot amb el conceptual, on es redueixen a la mínima expressió. Constitueixen proves, restes de la idea que es dreça com la vertadera obra d'art. Els objectes trists no obeeixen sols al caprici de l'atzar ni a simples raons esteticistes, més aviat tenen al darrere tota una càrrega sentimental i pretenen comunicar unes

idees. El mocador del seu pare, un guant de la primera comunió, les cartilles de racionament de les quals parlava el padrí, la paperera del lloc de treball, esdevenen els components essencials de les seves composicions. Es tracta sempre d'objectes i materials (cartó, quitrà) pobres i senzills, gairebé destinats a les escombraries que la nostra artista recull i ennobleix. Els acompanya molts de cops de paraules, de texts, no un text qualsevol a la manera dels collages cubistes, sinó frases o fragments de poemes propis que volen reflectir la seva problemàtica existencial i visió del món. Ens trobam davant d'un art d'idees expressat amb els mínims elements formals, habitualment objectes pobres i domèstics i qualque text, disposats d'una manera bastant simple, gairebé primitiva on predomina la simetria, l'ordre i la sobrietat. La gamma de colors emprats és reduïda i apagada. Aquesta mena d'ascetisme que ha guiat bona part de l'art d'avantguarda del segle XX, també dirigeix la seva obra.

El 1980 exposa a Trui, on exhibeix una sèrie de quadres-capsos en què es veu un canvi. Notam certa reducció de components i un endinsar-se envers una mena d'*abstracció geomètrica* a través d'un bellugueig de formes triangulars i qua-

drangulars. De vegades combina les pintades amb d'altres objectuals penjades de fils, record potser de l'anterior producció, basada en l'objecte. Pot semblar una geometrització freda i asèptica, un altre afany d'art analític que recerca els constituents mínims del llenguatge pictòric a la manera de suprematistes i neoplasticistes. Però no, són formes simbòliques que intenten comunicar la particular visió del món de l'artista. Triangles i quadrats representarien els diferents tipus de persones. Així en un quadre els triangles es van transformant en quadrats i es precipiten cap a una espècie de gran quadrat que els engoleix. Art, per tant, que se subordina a la il·lustració d'unes idees, il·lustració no gens tosca ni barroera com la d'alguns realismes, sinó més aviat ambigua, original i suggerent.

A la vegada també ha participat en l'art postal, enviant habitualment cent cartes. De 1983 data *Relicari (especial woman)*, que consisteix en un tros de la tela del vestit amb què l'artista es disfressà, una imatge de la fressa i un dibuix de la capa amb els llocs on anaren a parar els cent fragments.

Serà a l'exposició de 1983 de Saragossa on es produirà un tall important. Abandonarà el missatge, l'esforç per reflectir un rerafons ideològic i s'introduirà en la *pintura-pintura*. El conceptual havia enfonsat l'art en un carreró sense sortida, la qual cosa ocasionà l'explosió de transavantguardes i neo-expressionismes en els vuitanta. Brota amb renovat ímpetu una pintura intuïtiva, expressiva, colorista, abarrocada i individual, poc interessada en la il·lustració d'ideologies o en fredes autoanàlisis del propi codi pictòric. Esther Olóndriz no escapa a la tònica general que caracteritza aquesta dècada. Segueix un camí semblant a molts d'altres artistes, com el dels reconeguts Miquel Barceló, Ferran García Sevilla o Navarro Baldeweg, que comencen en el pobre, objectual o con-

Jaque mate a l'espasa (162 x 97 cm.)

Llibreria

Jovellanos

- pósters
- làmines
- postals...

Jovellanos, 1 Tel. 72 14 66

Ciutat de Mallorca

ceptual i passen a la pintura. Esther Olóndriz no s'aboca de cop i volta dins una figuració expressionista, sinó que, tot seguint la trajectòria encetada a l'exposició de Trui de 1980, profunditzarà dins el camp de l'abstracció. Deixarà de banda els simbolismes ideològics i la distant geometrització per endinsar-se en una abstracció basada en l'*informalisme i gestualisme* dels anys cinquanta. Sobre papers desenvolupa una obra construïda a partir d'uns traços ràpids i expressius col·locats horitzontalment sobre els quals se'n belluguen d'altres disposats en diagonal, i d'un color ara viu i cridaner. Aquests, *gestualisme i color*, esdevendran els dos eixos primordials del seu llenguatge plàstic que li donen personalitat.

L'artista del període clàssic (del Renaixement al XIX) estava subjecte a unes formes i a uns temes determinats. La seva capacitat decisòria, el marge de llibertat era ridícul. Un llenguatge que parteix del principi de representació mimètic-realista i una temàtica de caire fonamentalment religiós fermaven l'artista. Aquests lligams per un costat li tallaven la llibertat expressiva, però per un altre li donaven seguretat. Amb l'avantguardisme les formes i motius tradicionals es qüestionen. Apareixen nous llenguatges i es rebutgen els vells temes bíblics i mitològics i els substituïts decimonònics del paisatge, retrat i bodegó. Arriba a desaparèixer tot contingut o es busquen novelles mitologies de caràcter estrictament individual. Aquesta nova llibertat total també comporta una inseguretat, una orfandat. L'home perd Déu i en fabrica d'altres com el progrés. L'artista s'allibera de fermalls que l'empresonaven i orfe ha d'omplir el buit, investigant noves formes i cercant altres missatges. L'alliberació implica una pèrdua, un buit, és la mateixa tragèdia de l'home de la modernitat que romp amb pares celestials i altres màgics consols i s'ha d'enfrontar amb les seves pròpies forces, tot sol a l'absolut. L'avantguarda històrica esquartera, trenca i ha d'afrontar la ingent tasca de construir una plàstica de bell

Panorama amb foc I.
Detall del tríptic
(130 x 190 cm.)

nou. Esther Olóndriz a partir de l'exposició de Saragossa ja ha trobat el significat del seu propi i personal llenguatge, basat en el traç gestual i en el color viu. Podia romandre en una abstracció amb més o menys amagades relacions amb referents externs o en una de caire existencial o purament analítica i geomètrica o senzillament decorativa. Però a partir de l'exposició de 1984 a la Galeria Joaquim Mir introdueix elements icònics derivant cap a certa *figuració neoexpressionista*. Comença una recerca individual, solitària i tràgica cap al tema perdut per l'artista del XX. En un principi es fixa en motius de tipus arquitectònic. No tria cap imatge de la realitat més propera i quotidiana. Se submergeix en elements del món del record que afloren sobre els seus papers. Torres inclinades de ressonància florentina, rengles d'arcades gòtiques o renaixentistes, reduïts als esquemes més simples i geomètritzants, rectangles, ogives i semicircumferències, envaeixen i estructuren les seves teles. De vegades hi afegeix un altre component arquitectònic, la tenda dels indis, representada mitjançant sobris triangles, i que juga el paper d'antitesi. L'arquitectura d'una cultura primitiva com a contrapunt de la d'uns pobles considerats civilitzats i refinats. Aquesta esquematització i geomètrització, aquests esforços de comunicar una reflexió intel·lectual basteixen un pont amb l'obra anterior.

A la fira d'Arco del 1986 els motius figuratius escollits són les dels jocs. Cavalls d'escacs, fixes de dòmino, cartes, daus, tractats amb un major grau d'iconocitat i amb furiosos i vius colors s'arregleren en composicions simples i fins i tot simètriques.

Aquest darrer desembre de 1986 a l'exposició de la Galeria Antònia Mas aquesta recerca temàtica l'ha menada al paisatge. Sovint ha juxtaposat elements de la sèrie dels jocs amb un fons de muntanyes. Paulatinament el component pai-

satgístic s'ha erigit en el tema. Esther Olóndriz s'ha escapolit de la representació dels racons illencs més apropiats. Fuig envers un món on es barreja el record del viatge i una fantasia gairebé infantil. Imagina paisatges plens d'arrodonides i pelades roques, fruit del record d'un viatge a Sardenya. O paisatges travessats per cabalosos rius o amb illes tropicals cobertes de fantasmagòriques palmeres o amb enigmàtics fars que ens transporten al cinema d'aventures o als còmics, a una mena de paradisos perduts, el món de la infantesa i la felicitat. Però la majoria de quadres representen un element pertorbador, quelcom negre i destructiu que guaita per un costat i envaeix l'espai del paisatge recordat o somniat, sollant la pureza, esquarterant la tranquil·litat. De vegades es tracta de quelcom totalment aliè a la composició, una mena de grua de la construcció que pareix una amenaçadora urpa de monstre, un afegit estrany que clivella i espenya a més a més la realització plàstica, que molesta la mirada que cerca un plaer estètic. Altres cops és un component més integrat dins la representació, un sol obscur, un pont negrós, símbol potser de l'evasió, o una palmera de tenebrós brancam, semblant a un manat de sinuoses i feréstegues serpents. Totes aquestes alteracions en el color i les formes esdevenen significatives, ens condueixen cap a una amenaça, una agressió que taca els paisatges immaculats del record i del somni. Esther Olóndriz està construint un vocabulari propi que li servirà per expressar un món interior, està arreplegant els mots adients per bastir una mitologia personal. La grua-urpa colpidora, el pont de la fuita, el sol negrenc, el fasser torbador poden ser peces fonamentals del seu lèxic. Està trobant el seu tema, un tema potser ferotgement subjectiu, impudicament personal, però de vegades coixeja la sintaxi. Utilitzant uns termes robats a Valentí Puig, podem afirmar que aquell art d'idees d'un principi pot tornar-se un art intel·ligent. ■

FAJAS REINA

José Tous Ferrer, 1 - Tel. (971) 71 60 33
07002 Palma de Mallorca

al servei

de la dona

jove i elegant

dona
corseteria

J. Masdeu

Colón, 20 - Tel. (971) 71 65 58
07001 Palma de Mallorca

TOP OR NOTHING

A MALLORCA ES PARLA CATALÀ

BIEL MESQUIDA

Matí de febrer a una caixa d'estalvis X (no faré publicitat encoberta perquè no ho demana la versemblança del meu relat) d'un poble mallorquí (no xovinitzaré el poble on habit perquè la història que contaré podria haver passat, *malheureusement*, a quasi tots. Millor dit, a tots). He anat a treure pasta com les cinc persones que fan coa al meu costat davant un taulell amb vidres antibala i un caixer amb cara de son que duu una rebeca comprada a les rebaixes dels grans magatzems. Quan em trob en situacions com aquesta pas un guster d'escoltar malgrat que les converses no m'interessin ni gota ni gens.

És el cantet tan singular d'unes cordes vocals amb un accent riquíssim perquè almenys me mostra el paisatge sonor de la persona i del lloc (i Mallorca, cal dir-ho encara que sembli una elemen-

talitat oblidada en el bon sentit i repetida en el gonellístic, és un laboratori d'investigació punta en maneres diferents de moure la llengua, en dialectologia, diuen els savis). Torna'm-hi torna-hi i acab. Mentre m'embadalia amb els xep-a-xeps de dues velles dames indignes i meravelloses que bugadejaven històries de droga (hi ha molts d'endrogats per...), de sexe (s'ho fa amb...) i rock-and-roll (té aquesta musicota a tota i...), contemplava com el caixer treia el feltre xop de tinta (conegut com a tampó) i l'home mullava el dit gros en aquella humida superfície i estampava la seva empremta digital sobre un paper imprès. Aquells gests tan senzills m'han impressionat. I he quedat totalment xocat quan les dues madones que tenia davant feien la mateixa operació. He demanat informació sobre analfabetisme a l'ICE (R. B. n'és

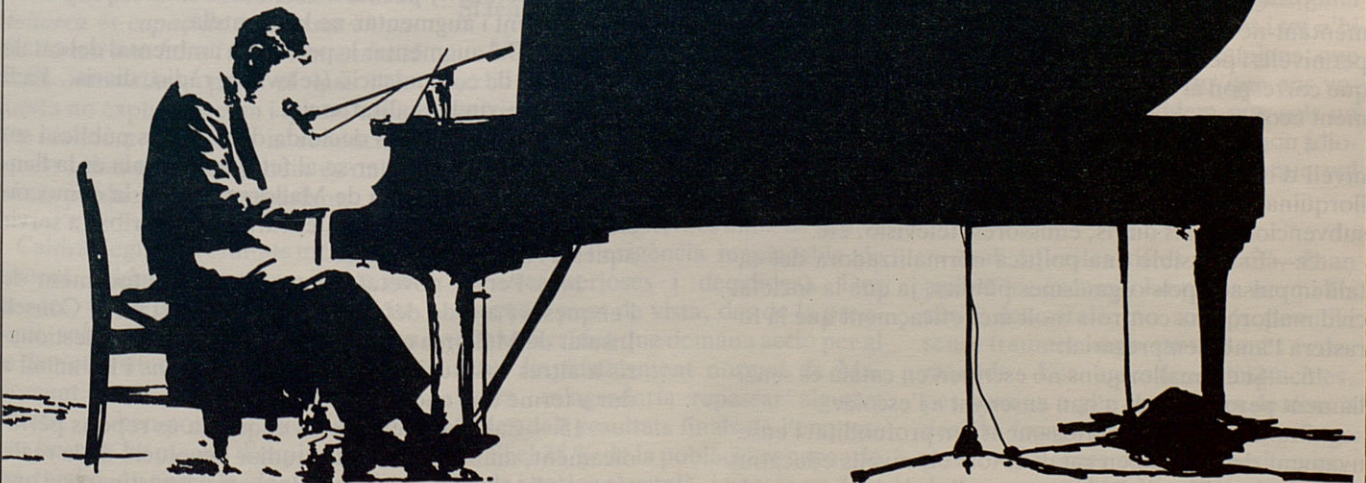
testimoni), al MEC, a les Conselleries d'E. i C. i he quedat esfereït.

Ara mateix acaba de sortir l'enquesta sociolingüística que ha fet un grup d'especialistes de la UIB (i supòs que «El Mirall» en serà una bona plataforma d'informació i debat) i he quedat penjat amb dues xifres estadístiques. La població mallorquina censada, subjecte de l'enquesta, parla majoritàriament en català (un 74'71 per cent) i és majoritàriament, per motius genocídics que no s'han acabat, analfabeta en la seva llengua pròpia (88 per cent), i quan es diu analfabeta cal entendre que saben escriure poc en català o no en saben gens. Estam en majoria i ens han tractat com si fóssim minoria (només el 3 per cent de la població mallorquina declara que no entén el català). La llengua és la cultura. Hi tornaré. ■

**Dissabte 21 de febrer 1987
a les 22 hores**

CONCERT PER A PIANO I VEU

**WIM
MERTENS**

AUDITÒRIUM

AJUNTAMENT DE PALMA

ENQUESTA SOCIOLINGÜÍSTICA A LA POBLACIÓ DE MALLORCA

anglès	53%
francès	15%
castellà	14%
alemany	9%
d'altres	9%

La segona llengua segons els mallorquins

	bé	bastant	poc	gens
diu que sap llegir en català	25%	28%	41%	17%
diu que hi sap escriure	4%	8%	27%	41%
diu que coneix la literatura en català	4%	11%	43%	41%

Coneixement del català

els han dit:	han estat insultats	han sentit insultar	total dels que han estat insultats o n'han sentit insultar d'altres
"hable en cristiano"	39	24	64
"hable la lengua del imperio"	7	12	15
"hable en español"	48	20	68
"si eres español, habla en español"	26	14	65
"no seas polaco"	20	11	31
"no ladres"	11	8	19
d'altres de semblants	5	1	6

Insults rebuts per parlar en català

CONCLUSIONS

1.—La llengua catalana és la llengua pròpia de Mallorca no només històricament i jurídicament sinó també sociològicament si ens atenim al fet que tres quartes parts de la població adulta parla en català.

2.—La comunitat lingüística catalana és la comunitat autòctona: un 94 % dels membres són nascuts als Països Catalans. Per contra, de la població no catalanoparlant tan sols hi són nascuts un 20 %, és a dir, que un 80 % són immigrants.

3.—Cal incrementar la instrucció superior, tot augmentant-ne els recursos i diversificant-ne les titulacions per nivells i per especialitats, en vista del grau d'instrucció que correspon al d'una societat del nivell de desenvolupament econòmic de la mallorquina.

4.—Cal dedicar una atenció preferent a augmentar el nivell d'instrucció, en totes les àrees, de la població mallorquina: escoles d'adults, reciclatges, difusió cultural subvencionada als diaris, emissores, televisió, etc.

5.—És possible una política normalitzadora del català impulsada pels organismes públics, ja que la societat civil mallorquina controla molt més eficaçment que la forastera l'àmbit empresarial.

6.—Si els mallorquins no escriuen en català és senzillament perquè no els n'han ensenyat a l'escola.

7.—Cal introduir seriosament i en profunditat l'ensenyament del català i en català a tots els nivells educatius per tal d'eradicar l'altíssima taxa d'analfabetisme en la llengua pròpia de la població mallorquina.

8.—Cal que l'ensenyament del català i en català sigui obligatori a tots els nivells educatius per als fills dels no

catalanoparlants a fi de dur-ne a terme la integració, demanada quasi unànimement.

9.—Cal satisfer la demanda social de l'anglès com a segona llengua dels mallorquins.

10.—Cal suprimir l'artificial sentiment de minorització dels mallorquins per tal que parlin en català als no catalanoparlants; aquest és, a més, el desig majoritari dels immigrants.

11.—Cal fer la propaganda comercial en català (anuncis, rètols...) per tal d'afermar la mallorquinitat de l'establiment i augmentar-ne la clientela.

12.—Cal augmentar la presència ambiental del català als mitjans de comunicació (televisió, ràdio, diaris...) a fi que reflecteixin la realitat social.

13.—Cal una acció decidida dels poders públics i socials orientada a adequar-se al fet que el català és la llengua majoritària i pròpia de Mallorca, ja que la democràcia, o govern de la majoria, encara no ha arribat a servir aquesta realitat sociològica.

14.—Per la novetat que presenta l'enfocament de l'enquesta i a fi de defugir el localisme instam el Consell Insular de Mallorca que ofereixi el mètode i els qüestionaris a altres Institucions dels Països Catalans i les animi a dur a terme una enquesta similar.

15.—Caldria que aquesta enquesta es repetís periòdicament, amb l'objectiu d'estudiar l'evolució de la realitat sociolingüística i ajustar-hi les accions pertinents, i que es fessin estudis semblants per aprofundir en distints àmbits. ■

... PER LA CUINA

FOC A LA METXA!

MIQUEL CARDELL

En escriure això, tot just s'acaben de fer públics els resultats de l'enquesta sociolingüística encarregada pel CIM a la Universitat. La meva primera impressió ha coincidit, en el to, amb el comentari d'un grup d'amics activament preocupats per l'idioma i la identitat nacional de Mallorca: Com si els resultats generals de l'enquesta, l'optimista (?) 75 % de catalanoparlants, no coincidissin amb la impressió quotidiana sobre l'estat de la qüestió. Fins i tot he sentit el qualificatiu de triomfalista.

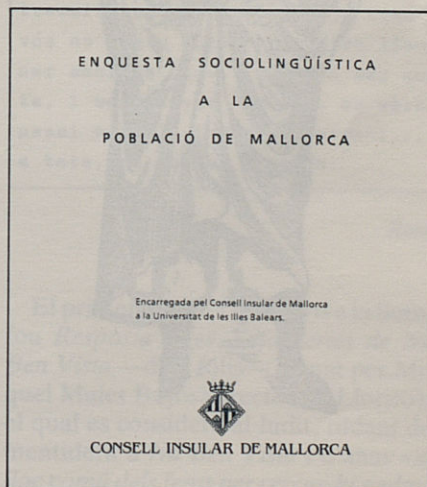
Els motius d'aquesta ombra inicial em sembla que van per dos camins. D'una banda, la mostra recollida no inclou els menors de 18 anys. La idea general és que, entre els més joves, l'ús del català reula. Podria demostrar aquesta sensació un fet que sembla recollit a l'enquesta: el percentatge de joves és més alt a la piràmide de població no catalanoparlant. En contra d'aquest argument, hi ha el de la introducció de l'ensenyament del català a les escoles, però la impressió és que això, globalment, no s'ha fet amb gaire èxit fins ara.

El segon motiu de dubte sobre l'optimisme (?) del resultat, vendria donat pel fet que «el 75 % del cens electoral de Mallorca és capaç de conversar en català durant una hora i llegir i entendre el català normatiu», però el que l'enquesta no explica és com i quan l'utilitzen realment, i fins on la renúncia a aquest idioma que es coneix és un fet dins la població catalanoparlant.

Caldrà llegir els resultats més pausadament, caldrà dur a terme altres enquestes, entre la població escolar i juvenil, sobre l'ús i renúncia de l'idioma en distintes situacions, etc. És cert. De moment, però, aquí tenim aquests resultats; i és ben possible que la reacció que fins ara he provat d'explicar es degui, també, en part a la ideologia minoritzadora que coneixem de cada dia, de cada any, i que a l'enquesta queda també reflectida.

Tal vegada aquest «optimisme» (si és que es pot dir optimista al resultat global: 88 % d'analfabets, etc.) sigui necessari per combatre el complex d'inferioritat, el pessimisme quasi patològic que sovint respiram.

Tal vegada aquest sigui un bon moment per replantejar-se algunes actituds.

Si tenim eines, usem-les

Acceptem els resultats tal com són —tal com, possiblement, pretenen ser—. Són un bon punt de partida per a la reflexió de cara a la plena normalització del nostre idioma propi. (Aquí, lector, et remet a les conclusions. Poca cosa s'hi pot afegir, més enllà de sumar una veu a l'exigència inaplaçable de mesures serioses i decidides). Des d'aquest punt de vista, des de la preocupació crítica que demana acció per al futur lingüísticament normal de Mallorca, m'agradaria repassar algunes dades dels resultats finals de l'enquesta. Si el 75 % de la població es capaç de llegir i parlar el català, i només un 3 % (un 10 % tirant per alt) hi té problemes, el subterfugi de la no discriminació per encobrir la discriminació dels

catalanoparlants (bilingüisme en diuen, o diglòssia) s'esboca per ell tot sol. Més si afegim que el 68 % dels no catalanoparlants demana que se'ls parli català, i el 95 % que els seus fills l'aprenquin.

Si consideram això a la llum d'altres dades sobre la repressió nacional i lingüística, que ja sabíem i es veuen confirmades —com el silenci sobre la identitat de la llengua, la seva absència de l'ensenyament, el fet que un 64 % de la població hagi viscut situacions d'agressió per utilitzar la pròpia llengua (per cert, segons el resultat de l'enquesta, qui és l'agressor)— ens ha de preocupar menys que a conseqüència d'aquest passat-present un 88 % no sàpiga escriure, que no les possibilitats de futur que se'ns mostren, segons s'actui en un o altre sentit: no hi ha neutralitat possible.

Afegim-hi que la immensa majoria prefereix ser atesa en català als establiments comercials (atenció, comerciants, publicistes) i que l'idioma és el tret d'identificació majoritàriament tengut en compte. Afegim-hi que la immensa majoria se sent mallorquina abans que espanyola, que fins i tot n'hi ha més que se senten catalans que d'aquesta identitat balear que ens volen inventar. No oblidem que sols un 14 % vol l'espanyol com a segon idioma, davant més de la meitat que vol l'anglès.

Amb aquestes xifres a la mà, s'han acabat les excuses. La plena normalització del català, no sols és possible sense traumes importants, a més és demanada. Les agressions lingüicides, per passiva o per activa, des de dins o des de fora, no tenen ja camuflatge possible i només com a agressions poden ser considerades. Números canten. Ja ho sabeu polítics, mitjans de comunicació, empresaris. Tot plegat el resultat és explosiu. Foc a la metxa! ■

ENIGMES DE LA NOSTRA HISTÒRIA

ELS TEMPLERS, MISTERI DELS MISTERIS

MIQUEL FERRÀ I MARTORELL

Els cavallers del Temple, dessota del ceptre del Rei En Jaume, prengueren part molt activa en la conquesta de Mallorca. Es distingiren allà on la baralla era més dura, sempre a l'avantguarda de la tropa invasora. Per aquest motiu, acabada la guerra, ja l'illa en mans de la Corona Catalano-aragonesa, els templers reberen de la part reial molts béns i privilegis. Amb el vast patrimoni obtingut, establiren després una comanda i el Comandador governava tot el feu i possessions que estaven sotmeses als seus estendards. Un dels seus territoris era la contrada de Pollença, on aixecaren al costat de l'església, avui parroquial, una casa o palau. A Palma havien rebut l'antiga fortalesa àrab de Gomar, prop de la porta del Camp i al barri de la Calatrava. Allà hi construïren noves defenses, un oratori romànic i un pati d'armes sobre un cementiri jueu. A la vall d'Escorca hi bastiren l'esglésiola de Sant Pere i per tot arreu hi administraren marques agrícoles: Esporles, Caimari, Inca, Montuïri, Castelltíx, l'Aranjassa... Des de la muntanya estratègica del puig Major al puig Sagrat de Randa, des de les ruïnes del Fort dels Templers a Alcúdia, reducte prehistòric emprat com a lloc de guàrdia fronterer, fins al mas de l'Aranjassa que conserva encara petjades medievals. Dos ports de mar eren refugi propi de les naus templàries: el Port de Pollença amb la seva torre de guaita i el Portixol, prop del castell de Gomar, a Palma, on hi havia un fortí. Així doncs, la senyera d'aquest orde de cavalleria, la *baucet* negra, onejava

als llocs més diversos d'aquest reialme. El Calvari pollencí o puig de les Forques era el lloc d'execució dels qui infringien les lleis i que eren judicats per un tribunal feudal format amb *freire* de l'orde, que, dit de passada, havia estat fundada per Jug de Payens i altres set companys croats sobre el temple de Jerusalem l'any 1118, i foren redactades les seves regles per Sant Bernat de Claraval.

Però si els templers eren gent econòmicament i políticament poderosa a Mallorca no ho deixaven de ser a la Península i als països de la Cristiandat. Els seus castells, les seves naus, la seva tropa, el seu poder multinacional, no coneixien per tant fronteres ni limitacions a qualsevol empresa militar. Així i tot, sembla que caigueren en desgràcia i l'orde fou suprimida per butlla de Climent V a l'any 1312. Abans de tan dràstica determinació hi hagué tortures i judicis. Acusats de cult idòlatra, vici i heretgia, el Gran Mestre i els seus principals companys foren sotmesos a suplici i després executats en Auto de Fe. La resta dels *freires*, desproveïts dels seus béns, es dispersaren. Aleshores, un es pregunta... Si eren tan poderosos, si tenien 15.000 individus i 9.000 castells i fortaleses... ¿Com es deixaren torturar, judicar i exterminar? Com es pogueren retre i posar en mans del Canceller de França Guillem de Nogaret? Com es pogueren entregar al botxí igual que un xotet de cordeta? No hi ha dubte que foren víctimes de l'enveja i que no tingueren més delictes que ser rics i benestants. ■

BABELIN

JOGUINES I REGAL INFORMAL

FRANCESC DE BORJA MOLL, 1 (Cantonada Oms)
TEL. 72 76 97 07003 PALMA DE MALLORCA

llibres

Pge. Part. Papa Joan XXIII, n.º 5-E
Centre Comercial «Los Geranios»
07002 Palma de Mallorca Tel. 71 33 50

El divendres obert tot el dia

RETALLS FORANS

ELS PROBLEMES DE NA BEN VISTA DE LLORITO

El poble de Llorito ha viscut una intensa polèmica de pamflets al carrer. Motivats per les paraules publicades a la secció *Xafarderies de Na Ben Vista* de la revista «Es Pi Gros» (número 41). *Na Ben Vista*, dama anònima lloritana, escriu en to planer, sarcàstic i irònic sobre els esdeveniments locals. Aquestes són les seves paraules que encetaren la polèmica:

«Dinar de Quintos

L'altre dia uns quintos del 50 feren un dinar de companyonia. Quan varen acabar es posaren a contar «xistes» d'aquells tan verds i d'aquells que xerren de capellans. Vos asseguro que hi havia qualcú que no sabia on posar-se, fins i tot se'n va anar abans que ningú, davant les coses que contaven. I és que no hi ha com els «xistes» per dir les veritats.»

«Els manaments de la llei del rector

I avui per acabar vos diré quins són els set manaments de la llei del rector. Que ningú s'enfadi, ni se malpensi, no vull agraviar ningú, ni va amb segones intencions.

Aquest escritet va sortir a una revista que venien quan jo era joveneta (ai, quins temps aquells, lo que donaria per tornar-hi) i que se deia «Foch i Fum». Més concretament al número 111, del 22 de març de 1919.

Diu així:

Els manaments de la llei del rector són set:

- 1) Ballar d'aferrat no està bé.
 - 2) Llegint «Es Pi Gros» no hi ha absolució.
 - 3) No enravenar-vos (de fred) en veure una bona femella que no dugui corsé.
 - 4) Anar a sentir els sermons qui no estigui fart de sentir-los.
 - 5) Que les femelletes joves vagin a missa sovint, sovint.
 - 6) No fornicaràs.
 - 7) Qui no posi a la bacina no trobarà cap fadrina que amb ell vulgui casar-se.
- Aquests set manaments s'inclouen en dos: la meitat pels vicaris i la resta pels rectors.

És un escrit un poc brutanxo, però tenc record que quan era fadrineteta el vaig llegir i me va agradar molt. I a jo, com a bona persona que em consider, m'agrada compartir les coses que m'agraden. Llevat del meu home que al cel sia.»

(«Es Pi Gros», núm. 41, pàgs. 4 i 5).

xafarderies

de na Ben Vista

Jo, Na Ben Vista, deman disculpes perquè el número passat no vreu es meu escrit, però se veu que ara tothom té ganes d'escriure-hi al «Pi Gros», se coneix que fan pagar poc i que hi devia haver coses més interessants que ses meves xafarderies. I és vera això, lo meu són xafarderies que tots saben i poden esperar.

He sentit a dir que aquesta revista era un «niu» de xafarders, tic contenta per una part: perquè trobau que lo que jo escric és i ja que ets altres articles no diuen lo que voltros ja sabíeu.

Vull dir a un senyor —sa veritat sigui dita no vaig d'això en polèmica ni renou— que me va treure per mig i que me va cost llegir perquè jo no en sé de forester, i es meu nebot m'ho va traduir —senyor «Jaime», jo crec que noltros no en tenim c vós no hagiú après sa nostra llengua, però per favor no per amor de Déu—. Quan un sap que no té sa veritat de ta, i vós senyor «Jaime», me vàreu insultar, però en f passi per alt i vos ho perdoni... Ah! I tanmateix no a tots, de bosses s'entén.

Retall extret de la revista Es Pi Gros, abril-maig 1985

El primer pamflet que sortí a la llum, fou *Resposta a les Xafarderies de Na Ben Vista* —de 3 folis— firmat per Miquel Mulet Bujosa (rector de Llorito); el qual es considera al·ludit, tildant de mentidera a *Na Ben Vista* i d'anar «al lloc comú dels fems per cercar-hi pedassos bruts», tot referint-se al *Dinar dels Quintos*, al qual sembla que assistí. Després es refereix als manaments, i parla que són de mal gust i malintencionats —Llorito només té un rector—. Llavors critica la revista local, i fa el binomi *Ben Vista* = «Es Pi Gros».

Poc després es repartiren unes esqueles mortuòries de *Na Ben Vista*. I per últim un militant del PSOE, repartí un full *Resposta a Na Ben Vista*, aquest és Joan Bonet i Capellà, que realitza un atac frontal a la dama anònima, i la qualifica de «grupet de farsants frustrats i reprimits» i «per collir qualsevol mediocre d'es PSM com vosaltres sempre estam a temps». El militant contestà a unes paraules de *Na Ben Vista*, que en resum, deien que si ell fos batlle la denunciaria tot d'una, i d'uns contactes del PSOE-local amb persones del poble.

Posteriorment apareix el número 42

d'«Es Pi Gros», on hi ha una sèrie d'articles que reflecteixen la problemàtica dels pamflets. Uns a favor de *Na Ben Vista*, «Som a una democràcia i hem de saber tolerar les idees i els escrits dels altres», d'altres a favor de les bones formes «respectant les lleis mínimes de la correcció i ètica». I *Na Ben Vista*, dolorida, anuncia que es retirarà —momentàniament— dels papers i «me dedicaré a fer les feines de ca meua i, això sí!, a xafardejar pel carrer», i «Els articles publicats en aquesta revista expressen únicament l'opinió dels seus autors».

El més significatiu és que els autors dels pamflets no es dirigissin directament a la revista, com a torn de rèplica. Aquests costums de repartir papers són decimonònics —com diu un col·laborador a la revista—. També que sempre és fàcil atacar a tot un equip de redacció excusant-se amb l'article d'una dama com *Na Ben Vista*. «Es Pi Gros» contribueix a una major informació dins Llorito i culturitzat. *Na Ben Vista*, dama anònima, valenta i crítica, hauria de seguir a les seves planes. ■

Redacció

ROCK AL VOLTANT DEL MIRALL

SANT SEBASTIÀ 87

RAMON MOLINA

Les festes d'enguany poca cosa han tingut de remarcable des del punt de vista musical. La revetlla, això sí, demostrà que l'encaparroat Ajuntament no ha après res d'altres anys i continua obligant els pobres ciutadans a sofrir l'asfíxia preagònica de l'esclafament i el colapse dins la multitud. I tot això, perquè mai no arribem a perdre de vista la Casa de la Vila i sempre sapiguem el molt que els socialistes es preocupen per proporcionar entreteniments al *populatxo*. Palma és ampla i no necessàriament s'ha de centralitzar tota la festa al voltant de Cort. De la revetlla, el més memorable foren els enfrontaments de grups de joves amb la policia. Estam tan avesats a sentir que tothom que planta cara a les forces de l'ordre és un provocador, que ningú no s'escandalitza quan pel diari surt una de *Peor Imposible* en pla confident i dient que «*quizás les faltara algo de contundencia*» quan es referia a la policia municipal. Si algú dubtava que la *movida moderna* era un invent del Ministeri de l'Interior ja en té les proves.

Per tal de ni tan sols inquietar la bona gent benpensant, l'Ajuntament va decidir dies després recloure els ferotges rockers durs al *ghetto* humit i glaçat del Parc de la Mar una nit de gener. Malgrat haver de traspassar con-

Sant Sebastià: festa als carrers de Palma (Foto arxiu «Última Hora»)

trols policials per accedir al camp de concentració, un bon grapat d'afecionats de totes les edats ens reunirem desafiant el boicot municipal. Entre actuació i actuació vaig tenir temps de maleir el que va tenir la brillant idea de tancar-nos allà i deixar que ens morís de fred. Gràcies al fet que el rock és font de calor vàrem poder sobreviure.

Musicalment, aquella nit va ser la més interessant del programa de festes: **Equus**, un grup de Bunyola que comença com cal fer-ho: toquen amb ganes d'aprendre dels grans clàssics.

Digníssimes versions de Deep Purple, Stones, Led Zeppelin,... malgrat la poca veu del solista. **Drakkar**: em sap greu constatar un cert estancament i una suficiència que per ara no els permet avançar. Esperem esdeveniments. **Zhentauro**: sens dubte el grup més interessant que ara toca a l'illa, s'ho han fet seriosament i acuradament. Estan a l'altària de molts grups ja famosos i no crec que es torbin gaire a donar el gran bot. La seva principal virtut és que no renunciïn a fer allò mateix que canten: «*lluitarem com viurem. Sense perdre la força animal*». ■

EL VERÍ

L'OFICIAL

HILARI DE CARA

De vegades, qualque horabaixa després de dinar, pas una estona mirant el foc de la xemeneia, embadalit. No se sent cap renou llevat del xiuleig de la llenya humida. Qualque mosca idiotitzada per l'hivern es pega cops contra totes les parets. El vi i el foc fa estona que m'aferren al balancí i tenc el cap absolutament buit. Defora, de tant en tant, molt enfora, se sent un moto veloç que travessa el poble i es perd. El renou puja en la distància quan arriba al revolt que hi ha a mig quilòmetre del

poble, després s'esvaeix a poc a poc. Llavors record, sempre, fatalment, Cary Grant enmig del *Mid West* veient com un cotxe se'n va al llarg d'una carretera infinita, o com una avioneta se li acosta absurda volant arran de camps de blat de moro.

Llavors sé que he de mester un cafè. Surt de ca meva. Ja són gairebé les tres quan arrib al bar. A aquestes hores ja no hi ha ningú. Tothom ha partit a fer feina. La madona fa mitja devora una

estufa de butà. Tot està buit llevat d'un jubilat que juga a l'escurabutxaques. Deman un cafè i sec a una taula davant de la televisió. A l'escurabutxaques ballen pomes, plàtans, peres, maduixes. La madona li diu al jubilat que engegui la televisió. Remugant, l'home deixa la màquina, travessa la sala, puja a una cadira. «Quin canal?», diu.

«L'oficial», diu la madona.

De vegades, sona el Danubi blau i comencen a caure monedes. ■

CINEMA

ON THE ROAD

JAUME OLIVER I ADROVER

L'any 1973, un cineasta alemany anomenat Wim Wenders va rodar *Alice in den städten* (*Alicia en las ciudades*). Era un film que contenia tot l'esperit de les *Road Movies*, un gènere eminentment nostàlgic, sortit dels vells *westerns* i trasplantat a l'actualitat. L'autèntic protagonista d'aquests films és el paisatge i el pas del temps, i una monotonia màgica n'és l'argument.

Els personatges són gent que se cerca a ella mateixa, tot contrastant amb un món opressor i destructor que els envolta. Això sempre és tractat des d'una òptica interior i interioritzant, que un bon director pot fer encisadora. Els realitzadors que sempre han destacat en aquest gènere han estat els nord-americans. Cal citar: Roger Corman i Monte Hellman, i un director europeu enamorat dels USA: Wenders.

Alice in den städten suposa l'inici de la seva etapa americana i una de les seves millors obres. El tema eren les relacions personals entre un periodista que vol rompre amb tot allò que el lliga, i una nineta abandonada. Tot dins un esperit sempre itinerant i emmarcat als anys setanta.

Anys més tard dirigeix *Im lauf der zeit* (1976) (*En el curso del tiempo*). Segons la informació que he trobat d'aquest film, suposa un perfeccionament de l'anterior. No l'he pogut localitzar a cap vídeo-club, i els cinemes i la televisió no m'han permès veure'l.

Totes les *Road Movies* romanen impregnades de melancònia: records de carreteres, de motels, de ciutats, de deserts,... del romanticisme que desprèn un aeroport, un garatge, o una habitació de qualsevol hotel. Les escenes són plenes de *no man's land*, i viatgers sense equipatge que han oblidat on van.

«Casa meua no és enlloc. No tenc ni casa ni país», deia Patrick Bauchau a un altre film de Wenders: *Der stand der dinge* (1979) (*El estado de las cosas*), un exercici de reflexió sobre l'ofici de cineasta.

Im lauf der zeit el va descobrir a la *Quinzaine des réalisateurs*, tot confirmant-lo com el poeta de la vida errant, de la monotonia i de la llibertat. Aquest film era un viatge per terres alemanyes.

Fotograma de París-Texas de Wenders

Provà el cinema negre amb *Der amerikanische freund* (*El amigo americano*) l'any 1977. És una història d'amor i mort amb un argument de Patricia Higsmithe. Aquí Dennis Hooper (que anys abans havia dirigit la *Road Movie* més bella i més mítica del cinema: *Easy Rider*) era Ripley. Wim Wenders demostrà, amb aquesta pel·lícula, que no es pot desferrar dels símbols erròters: trens, avions, metros, autopistes, cambres anònimes, ports...

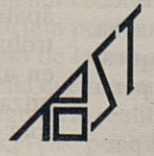
La fascinació per les largues carreteres, asfaltades en dues direccions (al·lusió al film de Monte Hellman: *Carretera asfaltada en dos direcciones*, tota una obra d'art), camins sense cap ni fi. L'encisador ideal de llibertat *made in USA*, del *Rock* com a forma de vida, el feren acceptar la proposició de Coppola de fer *Hammet* (de la qual ja us vaig parlar a l'article «De la Corman als Zoetrope». LLUC, n.º 730).

Entre l'inici del rodatge i la seva presentació a Cannes va tenir temps de rodar dues pel·lícules més: *Nick's Movie*, una espècie de diari íntim, i a la vegada fred, sobre els darrers moments de la vida de Nicholas Ray, el gran director americà de *Rebelde sin causa*. I *Der stand der dinge*, que li proporcionà el Lleó d'Or del festival de Venècia, una venjança vers el Hollywood que l'havia maltractat.

I l'any 1984 neix un mite, *Paris, Texas*. Filla natural de l'art de Wenders i fruit del clima *Road Movie*. El guió era de l'escriptor Sam Shepard, i estava basat en el seu llibre: *Motel Chronicles*. No és casualitat que una de les cinc cases cinematogràfiques que intervenien a la producció d'aquesta pel·lícula sigui *Road Movies* (*Berlin*). Va suposar una aclamació total al festival de Cannes d'aquell any, li donaren la *Palma d'Or*. És impossible veure aquest poema de cent cinquanta minuts sense plorar amb els seus protagonistes. Harry Dean Stanton i Nastasja Kinski estan magistrals en aquest viatge per les carreteres dels USA.

No tenc notícies de cap film posterior de Wenders, però cal esperar que no sigui el darrer. ■

4

Edicions

AMNÈSIA. Miquel Mestre. 850 ptes.

ALARIT (Howl). Allen Ginsberg. 500 ptes.

Comandes:
Apt. Correus 1902 LA CIUTAT DE MALLORCA

LLIBRES

TRIA DE NOVETATS

Coordina: LLEONARD MUNTANER

Guillem Frontera, *Mallorca des de l'aire*. Fotografies Asturavia. Editorial Promo Mallorca. Palma 1986, 260 pp.

L'obra d'alguna manera constitueix una nova visió de l'illa de Mallorca, una visió a vol d'auell en base a la fotografia aèria i de la qual alguns geògrafs com Yves Lacoste no dubtarien en relacionar amb la *Geografia de l'espectacle*. Amb la seva publicació aquesta nova editorial mallorquina ha obtingut un vertader èxit, inaudit a Mallorca, tot considerant la relació preu/exemplars venuts. De bona tinta he sabut que en menys de tres setmanes, just acabat d'eixir el llibre, s'exhaurí el total de l'edició: cinc mil exemplars. Ara mateix sembla que s'està preparant una segona edició en diversos idiomes.

Antoni Serra, *L'arqueòloga va somriure abans de morir*. Col·lecció La Negra/4. Edicions de La Magrana. Barcelona 1986, 176 pp.

És possible que l'aparició de l'ex-polícia/detectiu Celso Mosqueiro en les novel·les d'Antoni Serra hagi suposat un parèntesi en la seva trajectòria com a escriptor. Sigui com sigui, amb *L'arqueòloga va somriure abans de morir* aquest marginat i heterodox que és Mosqueiro s'enfronta amb la seva segona aventura, que el farà viatjar per mitja Europa a la recerca de quelcom tan eteri com el somriure innocent d'una jove arqueòloga.

***Apunts sobre el fet musical a Felanitx*, de Pere Estelrich, Biel Massot i Joan Parets. Ajuntament de Felanitx, 1987.**

No fa encara quinze dies es presentava a Felanitx un opuscle sobre el fet musical a aquella vila mallorquina.

«El Mirall» ha tengut accés a l'escrit que Antoni Vaquer va llegir a mode d'introducció a l'acte. D'aquesta presentació són els següents paràgrafs:

(...) «Aquesta tasca suposa posar la primera pedra per a futurs treballs, per a futures biografies de tants músics, que veren la llum al poble dels nostres amors.»

(...) «Dins aquesta garriga de persones i de personatges musicals, crec que val centrar-nos en les figures més importants, o millor dit, les que més m'han motivat musicalment. I per ordre cronològic encapçala aquesta llista la figura del Pare Aulí» (...) «Sembla que la vida d'aquest Aulí va ser bastant moguda i allò que més m'ha cridat l'atenció ha estat el fet que arribàs a ser organista de Gibraltar.»

(...) «Tenc una simpatia especial cap a un altre músic: Joan Valls de Padriñes i Burguera. Sempre m'ha sorprès la curiositat del famós pas-doble anomenat de la «freixura», que fou compost per ser interpretat el dia de Pasqua, després de l'Encontrada (...)»

(...) «Per acabar he triat parlar-vos de dos bons amics: Perlòia i Miquel Vicens.»

«No foren poques les vetllades que vaig anar a la seva rebotiga per assaborir una *kica* de Tàrraga o Villalobos a la guitarra. Miquel Perlòia és home de música i no de solfes. Les hores que ha dedicat a l'instrument no són poques. És, en definitiva, un home nascut per a la música...»

(...) «De Miquel Vicens podria parlar-vos-en fins cansar-vos. És un felanitxer brufat de felanitxeria. I per gent de la nova fornada és un desconegut. Domina el piano i als setanta-un anys encara està carregat d'il·lusions.»

(...) «Posarem forques, i ho faré amb un fragment d'un poema que, musicat per mi mateix fa uns anys, jugant jugant, es va enregistrar en un disc del propi Miquel Vicens:

*Cireretes, Cireretes, Cireretes de pastor
Com calí sou vermelletes
Fent joïós mon "betlemó"».* ■

Antoni Vaquer

Àngel Terron. *Ternari*. Sèrie Ibèrica, Llibres del Mall. Barcelona 1986.

Aquest llibre fou guardonat amb el premi de poesia Josep M.ª López-Picó de 1986. El llibre és dividit en 3 parts i conté 33 poemes, com els anteriors, *Iniciació a la Química* (Palma, 1977) i *Llibre del mercuri* (Barcelona, 1982) altres, amb els quals forma una unitat. *Ternari* descriu la fusió de l'home i la natura, amb la qual cosa es clou el cicle encetat amb la comprensió i la contemplació de la natura, exposades en els dos llibres anteriors. En aquest llibre hi ha ressonàncies religioses i un rigor formal més gran, si cal, del ja de per si habitual en Àngel Terron.

Miquela Valls, *Josep Sebastià Pons, el poeta i la cuina*. Ed. Llibres del Tra-bucaire. Col·lecció Assaig. Perpinyà 1986, 112 pp.

En aquest llibre Miquela Valls passa al sedàs de l'anàlisi literària tot allò que Pons ha escrit sobre els aliments i els àpats, i a través d'aquest aspecte, retroba l'home. Ella ventila les citacions en un ample joc de facetes i les organitza finament, i acaba per oferir-nos tota una lectura del poeta del Riberal i de l'Aspre, del préssec o del pinyó, podríem dir.

El llibre és il·lustrat amb unes 8 aquarel·les originals de Pons, en color. El poeta no prou conegut com a escriptor, ho és encara menys com a pintor. Aquest assaig ens permet, doncs, de descobrir, a més, aquest aspecte de la personalitat del gran poeta rosellonès.

T. H.

SERGI PÀMIES: LA IMAGINACIÓ CONTROLADA

PERE ROSSELLÓ BOVER

Segurament el tret més característic dels narradors sorgits en aquesta última dècada és la manera de practicar el control de la imaginació. Cal no oblidar el que va representar el «realisme màgic», les petjades del qual en la narrativa d'avui semblen ben paleses. Esbrinar les diferències entre l'obra d'un bon nombre dels nostres «novíssims» prosistes —entre els quals se situa Sergi Pàmies— i les que produí aquella tendència és una feina difícil, que no cal fer aquí. Igualment, crec que resultaria força complex escatir exhaustivament les influències d'aquests narradors. Tot i que la funció magistral de Pere Calders em pareix indiscutible, cal pensar també en una certa presència de Manuel de Pedrolo entre els autors que els han determinat; igualment, el paper d'exemple i de model exercit per Quim Monzó és quelcom que a la llarga s'haurà d'avaluar. Entre els autors estrangers resulta més difícil parlar d'uns patrons determinats, si bé en el cas de Pàmies pot intuir-se la influència de Saul Bellow i, tal volta, de J. D. Salinger. De fet, és simptomàtica l'opinió de Ramon Barnils, segons el qual més de la meitat dels relats de Pàmies «podrien passar perfectament per traduccions de contes d'escriptors nord-americans» (1), judici tal volta massa subjectiu que deu venir determinat pel caràcter cosmopolita d'aquests textos. En tot cas, tant el predomini de la narrativa breu com de la manca de localisme són trets en què Sergi Pàmies concorda amb la major part dels narradors catalans d'avui.

T'hauria de caure la cara de vergonya (2) és el primer llibre publicat d'aquest jove autor (nascut el 1960 a París), el nom del qual deu sonar a molts de lectors per les seves col·laboracions en «El Temps». El volum aplega setze relats breus força homogenis que demostren el domini de l'escriptura i la correcció que Pàmies pot assolir. Aquestes peces curtes palesen una construcció mesurada, ben feta, tal com és propi d'un escriptor en el qual el treball i l'esforç potser supleixen la manca d'una originalitat exuberant. (I això no és cap retret). Cal, però, aprofundir un poc més en aquest aspecte del llibre, puix que em sembla una característica pròpia no sols d'aquest autor sinó del grup o corrent en el qual cal inserir-lo (Q. Monzó, G. Galmés, V. Puig, etc.). Així, si repassam un poc les setze històries del volum, ens adonem d'un fet: el control que l'autor ha exercit sobre l'aventura que conta. Em pareix que altres comentaristes del llibre ja ho han intuït abans, com és el cas d'E. Sòria quan escriu que les històries «basculen entre una barreja mesurada d'imaginació i d'apunts d'observació del natural i allò que podríem anomenar costumisme urbà» (3). Per això, tot generalitzant, podríem pensar en l'existència avui de dos tipus de manipulació de la imaginació en la narrativa actual: la primera és aquella que acumula elements extraordinaris amb la intenció de fugir de la realitat immediata, de construir un món fantàstic (és el cas, per exemple, d'algunes novel·les de Jaume Fuster molt properes al món de Tolkien); la segona, en canvi, parteix del fantàstic per arribar al real o viceversa i, per tant, en ella s'exerceix un efectiu control del que succeeix en el relat. Aquest últim és el cas de Sergi Pàmies, com també el de Quim Monzó. Vegem-ne uns exemples extrets del llibre que aquí comentam. El conte que dóna títol al volum es desenvolupa en els límits del més absolut «realisme» (en el sentit de possibilitat, freqüència, etc.) fins que arriba a la darrera seqüència, on s'introdueix el factor pròpiament imaginatiu (tot i que el conte encara admet

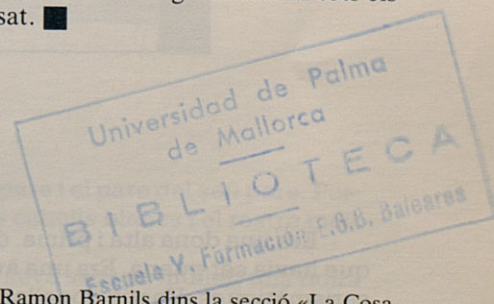
una explicació lògica). Sens dubte, l'origen d'aquesta narració ha de cercar-se en l'expressió que li serveix de títol i que dóna entrada a l'element imaginatiu o irreal en la història. En altres ocasions succeeix el contrari: es parteix d'un fet impossible i s'estudien totes les reaccions lògiques i esperades que origina. És el cas de «Fetus», en la meua opinió el més «xocant» dels contes del volum.

Per altra part, la presència d'uns personatges extrets de la «massa» social, que no destaquen per cap virtut especial però sí per les seves cabòries o per les situacions inaudites en què es troben, és una altra característica —sens dubte vinculada al que acabam d'explicar— de la narrativa de Sergi Pàmies. Julià Guillaumon ha parlat d'aquest aspecte del llibre (tot referint-se als temes urbans i propis de la societat moderna que hi apareixen: la tecnologia, la publicitat, el periodisme, la irracionalitat de la vida moderna, etc.) i ha subratllat que els temes dels contes «presenten un home angosit, enfrontat a un ambient hostil que s'interposa als seus desigs», això és, la «inadequació al món exterior des d'una perspectiva irònica» (4). No obstant això, em sembla quelcom exagerat veure en el llibre de Pàmies una espècie de «costumisme modern», com dedueixen els crítics aquí citats. Si agafam, per exemple, els protagonistes de «Sucursal», «Algú espera la teva trucada» o «Als límits del fricandó» veim evidentment tot el que hem dit referent als actants, car es tracta de contes l'objectiu dels quals sembla força clar: apropar els personatges als sentiments més absurds i reprimits que portam la majoria de nosaltres, lectors i alhora possibles personatges d'aquest tipus de relat. En aquests casos, la imaginació és utilitzada com a detonant que provoca el sorgiment de reaccions que normalment solen esser refrenades. És a dir, la imaginació mai no es desborda totalment, sempre és conduïda envers el lloc on calia dur-la. El fet que l'autor esculli els seus protagonistes entre els que habiten els nuclis urbans no em sembla un aspecte tan rellevant com indica Guillaumon.

En resum, *T'hauria de caure la cara de vergonya* és un llibre sense res extraordinari ni genial. Tampoc no és excessivament original. Però, al capdavant, hem de concloure que es tracta d'uns relats ben redactats i ben construïts, senzills (tant pel que fa al llenguatge com als arguments), que ens entretenen i amb els quals Sergi Pàmies aconsegueix assolir tots els objectius que s'ha proposat. ■

NOTES

- (1) Vegeu l'article de Ramon Barnils dins la secció «La Cosa Nostra». EL TEMPS (València), núm. 121 (13/19 d'octubre de 1986), p. 69.
- (2) Sergi Pàmies, *T'hauria de caure la cara de vergonya*. (Barcelona, Edicions dels Quaderns Crema, 1986).
- (3) E. Sòria, «Maduresa sobtada». EL TEMPS (València), núm. 122 (20 d'octubre de 1986), p. 64.
- (4) Julià Guillaumon, «Sergi Pàmies: l'escola urbana». AVUI (Barcelona, 12 de novembre de 1986), p. 17 (dins el suplement AVUI dels LLIBRES, p. III).

CRE·A·CCIÓ

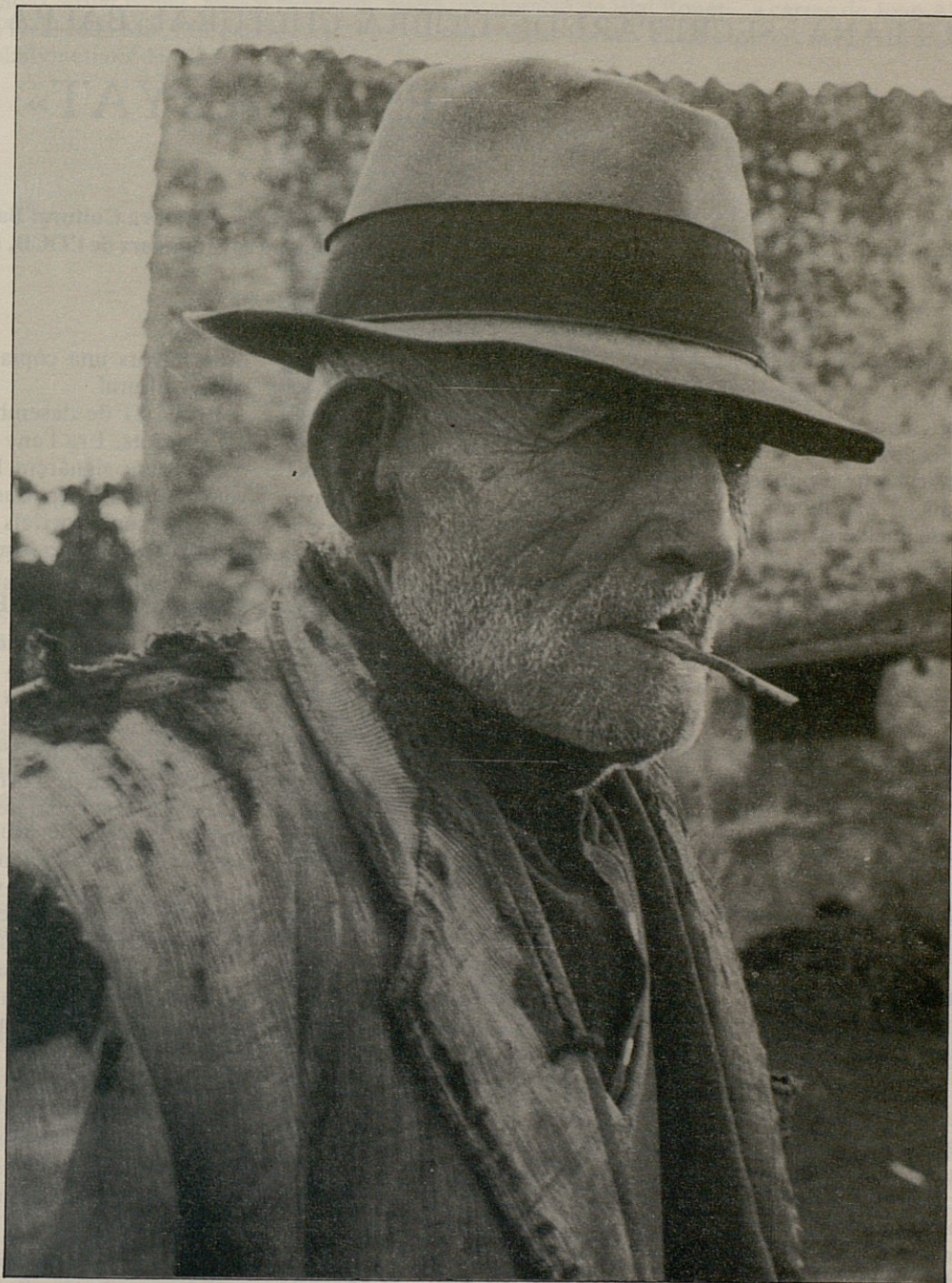
L'ÀVIA

Era una dona alta i prima, de gran presència i caràcter. A pesar de la vellesa i les arrugues de la cara es veia que havia sét guapa. Era una àvia com una catedral i sabia més que un llibre obert. Era vitenca, amb unes mans carismàtiques. Vestia gonella negra. Es pentinava els cabells, blancs i finíssims, ella mateixa, fent-se, pacientment, una trena.

La record —ja els seus ulls orbs— asseguda en silenci devora el balcó. Li agradaven les nostres visites. Sempre tenia alguna història per contar. Havia nascut al camp i s'hi havia criat. Va guanyar-se la vida fent de jornalera i matancera a les finques de la rodalia de Vila. «A fer feina ningú la guanyava. I a beure un bon got de vi, sa primera».

A punt de complir els noranta-dos anys, va sofrir un accident: caigué rodolant per l'escala de ca seva. Va quedar baldada dels colps. I això va ser el principi d'una llarga agonia. A la fi, després d'uns dies de crits i esglais, va emmudir. El pare li va posar un mirallet davant la cara i digué: «És morta».

C R E · A · C I Ó

L'AVI

L'avi era prim i d'estatura mitjana. Havia sét mariner i pescador, com el seu pare i el pare del seu pare. Portava una sirena tatuada al braç dret. Quan jo el vaig conèixer ja era vell, amb els cabells blancs i el rostre molt arrugat. Era xerraire i li agradaven els acudits verds.

Vivia en una caseta del carrer Bon Aire, dalt de tot de la Penya. Vivia amb la seva segona muller, una dona de Sant Mateu, de Can Gibert, més bona que el pa. Era una dona rodanxona, no gaire alta, amb l'antiga saviesa del refranyer popular.

La caseta podia constantment a peix. I l'ofici de l'avi el predicaven ormejos i alguns corns marins... En el dormitori, sobre un canterano menjat pel corc, destacava, dins una urna, la imatge d'una Mare de Déu.

Quan el visitava em duia al Mirador, estudiava la mar i escoltava les gavines, escrutava l'horitzó i el cel. I sempre em repetia, assenyalant la Mola de Formentera: «Cap allà, cap a migjorn, està Alger, on vares néixer...»

Textos: JEAN SERRA Fotos: COLOMA JULIÀ

XXV ANIVERSARI

MIQUEL FULLANA, SECRETARI DE L'OBRA CULTURAL BALEAR (1962-72)

«LA RECERCA DEL TEMPS GUANYAT»

El testimoni de Miquel Fullana és una clau per entendre els inicis de la història de l'Obra Cultural Balear. Amb la seva lletra acurada i minuciosa donà compte de les decisions i propostes dels primers fundadors de l'OCB, allà per l'any 1962.

Els anys seixanta a Mallorca

Aleshores tot dormia. A Can Guillel Colom em convidaven a unes reunions de poetes. Hi anava, però tot era una cosa dolça... No podíem publicar cap article en català, ni cap llibre. En llengua mallorquina, que deien llavors. Hi havia un censor.

No obstant això, l'any 60 rebérem una nota del govern civil que ens permetia publicar poemes en català, sempre que el títol fos en castellà. En aquell temps jo escrivia al setmanari «Sóller», on vaig començar a treure unes gloses de caire satíric.

Quan Francesc de Borja Moll va començar a reeditar el diccionari de Mossèn Alcover amb les noves normes fabrianes, jo m'hi vaig oferir per fer els dibuixos necessaris totalment de franc. Així vaig començar a contactar amb Moll.

Les primeres reunions

Per tant, Moll em coneixia prou bé quan em va convidar a la primera reunió que serví per cimentar l'Obra Cultural Balear el desembre de 1962. A la segona trobada ja hi acordàrem els càrrecs, aquesta vegada amb la presència de Miquel Forteza i de Miquel Arbona i Oliver. Joan Pons i Marquès, l'historiador, va proposar Miquel Forteza com a president de l'Obra Cultural Balear. Moll i jo ens miràrem sorpresos perquè dúiem una altra idea, però férem bé en dir que sí. Miquel Forteza era un element que estava ben vist pel governador de Mallorca. Havia estat enginyer d'Obres Públiques i era un home molt respectable, ben relacionat amb el Bisbe. El germà Guillem Forteza havia estat l'arquitecte diocesà. Era d'una família molt ben considerada i ens venia a pèl que representàs l'Obra Cultural, de cara a les autoritats.

Els fundadors

Aleshores organitzàrem la primera Junta que quedà amb: Miquel Forteza

i Pinya, de president; vicepresident, Miquel Marquès i Coll; el tresorer era Antoni Fernández i Suau; el secretari, Miquel Fullana i Llompart; el vocal primer, Pau Alcover de Haro, fill del poeta Joan Alcover; el vocal segon, Miquel Arbona Oliver, que escrivia

molt bé; el tercer, Bartomeu Barceló Pons; el quart, el pare Josep Capó Joan, de l'orde de Sant Felip Neri, un home intel·ligent i que ho sentia molt, molt bé; vocal cinquè, Francesc de B. Moll, que deia que no volia figurar gaire, però que feia molta feina, potser era el que en feia més. Els dos últims eren Joan Pons i Marquès i Joan Sard i Pujades. Aquest va ser el primer Consell de Gestió.

Políticament hi havia gent molt diversa. Majoritàriament era una dreta molt sana, progressista, és a dir renovadora. Moll era vocal de l'Institut d'Estudis Catalans i assessor de l'Òmnium Cultural, que s'havia creat un any abans al Principat. Els nostres Estatuts

eren llavors una còpia dels de l'Òmnium Cultural.

El dia 21 de desembre s'aprovaren els Estatuts. Era l'any 1962. A la primera Junta signàrem l'escriptura davant el notari Josep Massot i Novell. Hi érem presents tots els del Consell de Gestió i el senyor Josep Cassassayes.

L'ombra allargada de Felip V

No donàrem compte al Govern Civil, simplement férem una escriptura, com si es tractàs d'una editorial que es posàs en marxa. Als Estatuts el domicili social constà com a provisional. Posàrem l'adreça de Torre de l'Amor, 6, que era precisament l'editorial de Norberto. La casa de Moll era al primer pis, on en realitat fèiem les reunions al principi. Però Moll no volia que figuràs ca seva sobre el paper, per estalviar problemes amb la censura.

Una vegada forjada la cosa, continuàrem les reunions a casa de Miquel Forteza, en un salónet, ens adonàrem més tard, presidit pel retrat a l'oli de Felip V, el rei del Decret de Nova Planta. Per cert que Joan Miralles diu que a Gandia l'Ajuntament l'ha penjat cap per avall.

Roig i separatista

Rojo, Rojo, no exactament, més aviat progressista. *Separatista*, sí. Bé, això constava a la fitxa perquè jo havia estat d'Esquerra Republicana, havia signat el Manifest famós i havia estat a la presó durant la guerra. En fi, per la policia el fet de ser regionalista ja era l'equivalent a *rojo-separatista*. No sé el que pensau. Jo som una persona sincera i crec ser honesta. Progressista, perquè vivia al segle XX. I també crec en la llibertat dels pobles que són oprimits per un altre més gran. Imaginau-vos, si des de l'any 36 haguéssim tengut la República, amb totes aquelles idees de fer cultura i de respectar els drets humans, perquè era una vergonya la situació de l'obrer. No es podia tolerar i jo tenc encara aquest esperit... ■

BLAI

Ha començat a la Universitat de les Illes Balears la «recerca apassionada sobre i a l'entorn del corpus blaibonetia» (serà a Cal Jai, no serà a Cal Jai?). Pel dia 18 està previst un recital de Barnils, un altre botiguer de la ràdio, «Blai Bonet, ara» n'és el títol. El 25, «Valoració de Blai Bonet», a càrrec de Joan Alegret, Joan Mas i Vives, Joan Mir, Margalida Pons, Pere Salom i Àngel Terron. El mes que ve, més. Ah! fes-te amb els cartells blaibonetians de Miquel Barceló.

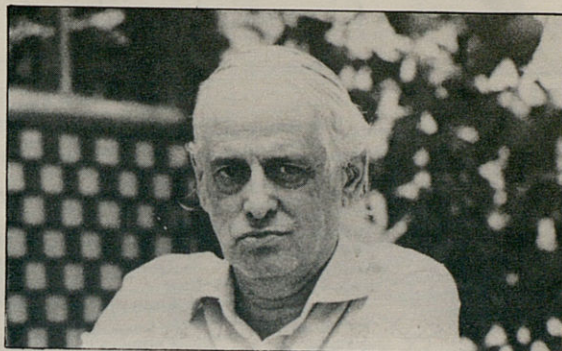

Foto: Russell

WIM

Wim Mertens, el de *Soft Verdict*, sons líquids i plens de matisos, piano imprescindible. I en flamenc, si us plau. Dels més interessants sons que podem importar ara mateix d'Europa. Doctor en ciències polítiques i musicologia, etc. etc. etc. L'Ajuntament de Palma el du a l'Auditori dia 21. Seran cent duros. S'ho paga de veres.

LA SIMFÒNICA

La Ciutat de Palma, dia 24, 20 hores, Auditorium. Estrena del concert per Orquestra de R. Ballester. A més, concert per a Trompeta i orquestra de F. von Humel (solista: Manuel Martínez), Simfonia Simple de Britten, i la rapsòdia España de Chabrier. A la batuta l'incansable Ribelles.

MÉS PIANOS

A l'Auditori també. El 25, recital de Yoshi Iwanaga. L'endemà dos pianos: Yamshita-Takahashi. Els dos concerts a les 20 h. Els signants no ens els perdrem.

MÉS AUDITORIUM

Dies 19, 21 i 22. Ballet Clàssic de Barcelona.

ASES

La llista *Los 50 más vendidos* de l'institut *Gallup España*, corresponent a mitjan gener, assenyala la pujada de Lluís Llach del lloc 32 al 20, la sisena setmana que roman en llista. El títol del disc: *ASES*. Això mateix. Supòs que si ho escoltassi millor sabríeu que el disc en qüestió es diu «ASTRES», ai dels «ases» de Soria.

NINS

Els Cantors, de Viena. A l'Auditori, dia 28 a les 22. I no han vingut per cantar la loteria.

TEATRE

Tornen els «*Murumenschau*». Irònics, amb fortes dosis d'humor i fantasia. Per a petits i grans, els dies 3, 4, 5 i 6 de març, a l'Auditori. 22 h. Aquest trio juga amb el plàstic, els elàstics, el plexiglàs, les gomes i el sac que transformen al seu taller de mim en arbres gegants, pòlips, dinosaures i números. No és fàcil d'explicar, millor anar-hi a disfrutar en silenci, com quasi tots els bons moments de la vida. Ala...

LA BANDA

No és la *Banda Trapera del río*, és la Banda Municipal al Parking de la Mar. Dia 1 de març a les dotze del migdia.

L'AVENTURA

Dia 28 de març sopar dels muntanyencs a la *Font Coberta de Lluc*. Passau pel GEM a recollir el torcabagues. Portau el material necessari per l'excursió, encara és una incògnita el lloc.

Digui, digui...

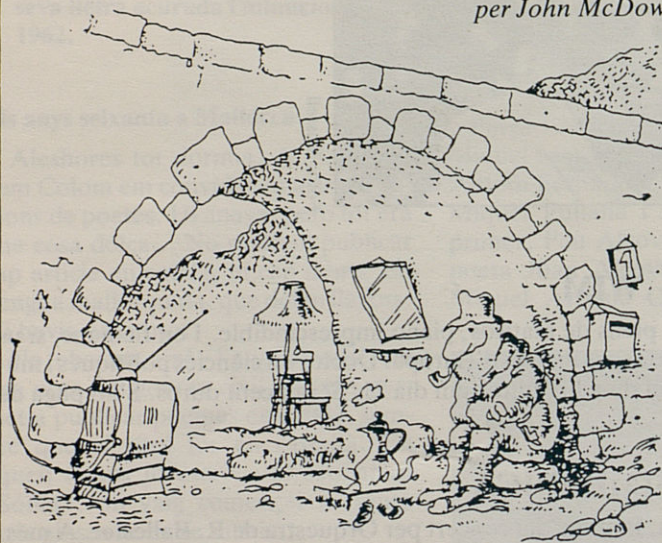
Curs multimèdia de català

AUTOAPRENENTS
Podeu trobar llibres, casset-
les i vídeos especials per a
vosaltres a les llibreries

Adreces i ubicacions

Unitat 3

per John McDowell - Conxita Macià

Quines seccions té?

- Apunta a la graella algunes de les seccions que té la publicació i les pàgines que ocupen.
- Compara la teva llista amb la d'un company i discuteix-ne les diferències.

Secció	Pàgina
p. ex.: LLIBRES	

Quin anunci és?

- Apunta a la graella els telèfons i les adreces de 4 anuncis.
- Ara llegeix el que has apuntat a un company perquè cerqui que s'anuncia.

	Telèfon	Adreça
1		
2		
3		
4		

Fullegem la revista

- Contesta les següents preguntes i apunta el número de la pàgina on apareix la informació.

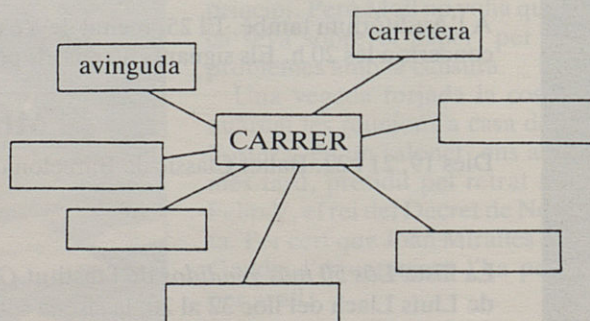
1. Quin és el número de telèfon de la publicació?
2. Quina és l'adreça de la publicació?
3. Quina secció apareix a la novena pàgina?
4. A quina pàgina apareix la secció «Creació»?
5. A quina pàgina apareix l'editorial?

- Fent servir aquestes frases com a model, escriu dues preguntes sobre informació que trobes a la revista. Després canvia-les a un company i contesta les seves.

Juguem amb les paraules

Un arbre de paraules

- Començant per la paraula CARRER, anau omplint els cercles amb d'altres paraules que associeu amb aquesta. P. ex.: avinguda, carretera.
- Podeu afegir-hi més cercles.
- Compara l'arbre que has fet amb el d'un company.
- On vius tu (carrer, avinguda, etc.)?

On vius?

- Pregunta a un company quina és la seva adreça i omple la graella escrivint amb lletres el número del carrer, la plaça, el passatge o l'avinguda, el pis i la porta.

Carrer	
Plaça	
Passatge	
Avinguda	
Número	
Pis	
Porta	

Adaptat per: OBRA CULTURAL BALEAR

Credit per: **Departament de Cultura
de la Generalitat de Catalunya**

**Direcció General
de Política Lingüística**

Digui, digui...

Curs multimèdia de català

AUTOAPRENENTS
Podeu trobar llibres, casset-
tes i vídeos especials per a
vosaltres a les llibreries

Costums i hàbits personals

Unitat 33

per John McDowell - Conxita Macià - Daniel Cassany

1

LES PRIMERES DILIGÈNCIES A L'ESTAT ESPANYOL

«Al Principat de Catalunya correspon l'honor d'haver estat la part d'Espanya on, per primera vegada, arrencaren a córrer les diligències que, travessant València, enllaçaven Barcelona amb Madrid.»
«Pels volts de 1848 el nombre total d'usuaris de la diligència (anomenada així perquè era el mitjà de comunicació més diligent del seu temps) fou de 85.002.»
«Els bitlles d'aquest servei s'adquirien a les fondes principals de les ciutats que travessava la diligència. Allà hi penjaven anuncis amb els preus i els horaris d'arribada i sortida.»
«Els preus del passatge de Madrid a Barcelona eren: berlina o davantera, 500 rals de bilió; interior 420; rotonda 320 i banqueta 280 rals.»
(Rodamon 218, pàg. 12 i 13)

2

CORPORACIÓ
METROPOLITANA
DE BARCELONA

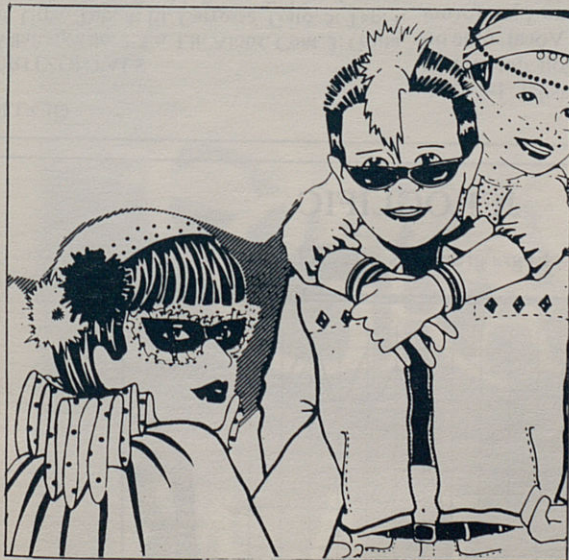
Nova estació terminal d'autobusos de Sant Andreu

Des d'avui, la nova estació terminal d'autobusos de Sant Andreu funciona plenament.
L'estació representa un important avanç en la promoció del transport públic; pel fet d'aplegar en un mateix punt les diferents formes de transport, es configura com a estació intercanviadora entre ells.
Des de la mateixa estació terminal s'accedeix directament al Metro (Fabra i Puig) i als ferrocarrils de la Renfe. Al costat hi ha també un estacionament de taxis i un grup de línies urbanes d'autobusos. D'aquesta manera es resolen, en la seva major part, els problemes derivats de la dispersió de línies i parades d'autobusos interurbans, que enllacen el Vallès amb Barcelona, facilitant als usuaris una terminal còmoda i d'acord amb les necessitats del servei.

Llegiu els dos textos

Des del temps de les diligències han passat molts anys, però encara resten coses comunes entre aquests dos mitjans de transport. Escriu cinc frases relatives a les semblances. Per iniciar-les, fes servir: Saps que... Escriu-ne cinc més sobre les diferències. Llegeix-les a un company i parlaus sobre el tema. Finalment, intentau escriure un text sobre el transport públic d'avui i ahir.

El Carnaval

— Fixa't en la fotografia. Comenta amb un company les diferències que hi ha entre «la rua» d'abans i la d'ara.

TU INFORMES

Llegeix les notícies de «Recull: d'aquí i del món». Tria-ne una i conta-la al vostre company com si fóssiu el periodista.

Adaptat per: OBRA CULTURAL BALEAR

Cedit per: **Departament de Cultura
de la Generalitat de Catalunya**

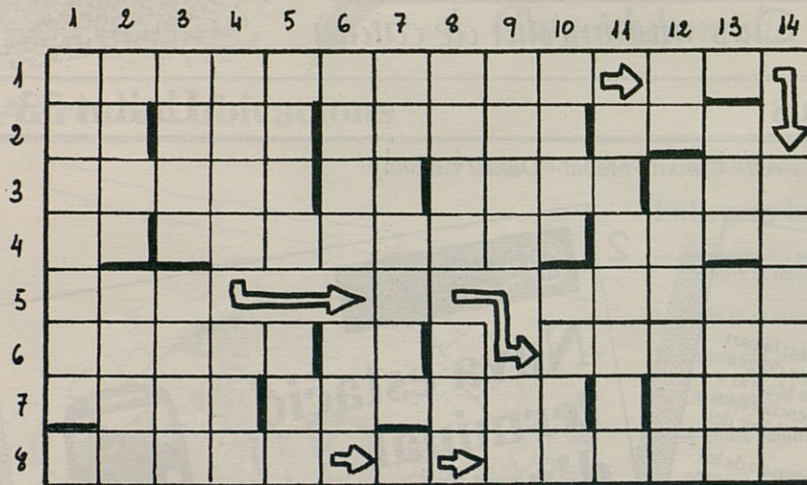

**Direcció General
de Política Lingüística**

PASSATEMPS

EL MIRALL-GRAMA

BERNAT J. AMENGUAL

És com un encreuat però el final de cada mot s'assenyala amb una barra gruixada i quan hi ha una frase, les fletxes indiquen la direcció de cada paraula. En acabar, cercau el nom d'aquesta revista, MIRALL, en diagonal.

HORIZONTALS

1: Poble mallorquí. 2: Preposició. Planta herbàcia amb tiges de les quals s'extreu una fibra tèxtil del mateix nom. Propietats territorials exemptes de tota càrrega o impost. De quina manera. 3: Cova, caverna. Arbre ulmaci de fulles petites asimètriques. Ungla aguda i encorbada d'alguns animals. Cilindre buit més llarg que ample. 4: Exclamació. Cotxe de cavalls de cerimònia. Coca que es fa a Mallorca amb ametlles. 5: Tros de suro que recobreix el forat d'un recipient. Continuació del 4 vertical. Germà de Moisès. 6: Poble de Mallorca. Article nominal. Xifra romana. Continuació del 4 vertical. 7: Instrument músic de corda antic. Crustaci marí de closca globosa i potes llargues. Consonant. Illa britànica del mar d'Irlanda, capital Douglas. 8: Dos pobles mallorquins que fins fa pocs anys formaven un mateix municipi.

VERTICALS

1: Relatiu a les plantes. Consonant. 2: Inscripció de la Creu de Jesucrist. Foraster, forà, d'altri. 3: Revista mallorquina que fins l'any passat editava l'Obra Cultural Balear. Porció, tros, bocí, fracció. 4: Gran i magra. Poc vist. 5: Vendre sense cobrar al comptat. Au palmípeda. 6: Màquina d'afaitar de tall molt fi. Terminació verbal. 7: Caritat que es fa per socórrer un necessitat. Xifra romana. 8: Fruits de la noguera. Símbol químic del manganès. 9: Any escolar, temps en què s'han d'aprovar determinades assignatures per juny o setembre. Gos. 10: Antena d'un molí de vent. Raïm despulat de grans, barrusca (al revés). 11: Petita massa dura de matèries fecals evacuades. 12: Nota musical. Entarimat que forma una plataforma més alta que el paviment. 13: Vocal. Que no pot parlar. País asiàtic, al golf del mateix nom, la capital del qual és Masqat. 14: Continuació de l'1 horitzontal.

DIAGONAL

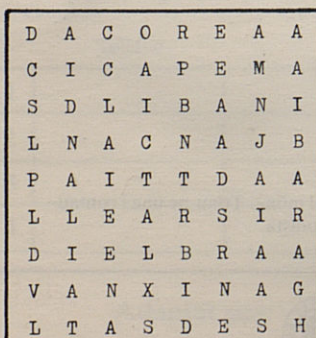
Nom d'aquesta revista: MIRALL.

Mirall (comença a la M de 6 horitzontal i 8 vertical)
DIAGONAL
nany.
garri. 12: Do. Tarrima. 13: E. Mut. Oman. 14: Bo-
8: Nous. Mn. 9: Curs. Ca. 10: Aspa. apar. 11: Ca-
Rar. 5: Fiar. Oca. 6: Raor. Er. 7: Almoia. I.
1: Vegetal. P. 2: INRI. Alie. 3: Lloc. Part. 4: Alta.
VERTICALS
R. Man. 8: Petra i Ariany.
Aaron. 6: Alaró. En. M. Prima. 7: Lira. Cranca.
Om. Urpa. Tub. 4: Ei. Carrossa. Gató. 5: Tap. I.
1: Vilafraça de. 2: En. Li. Aious. Com. 3: Grua.
HORIZONTALS

SOLUCIÓ

SOPA DE LLETRES

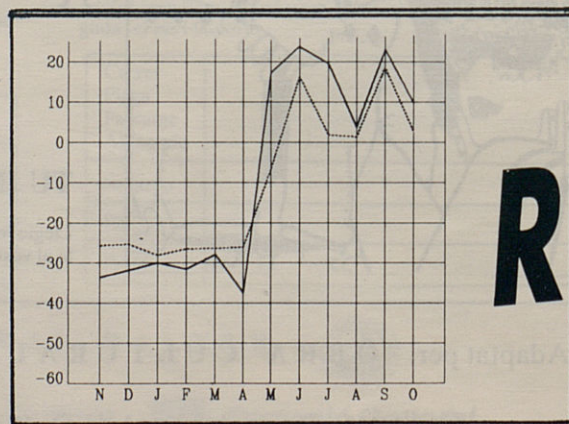
10 nacions d'Àsia. Amb les lletres que sobrin podrà fer una frase.

SOLUCIÓ:
Àrabia, Corea, Índia, Israel, Japó, Liban, Síria, Tailàndia, Vietnam, Xina.
FRASE: Dacca és la capital del Bangladesh.

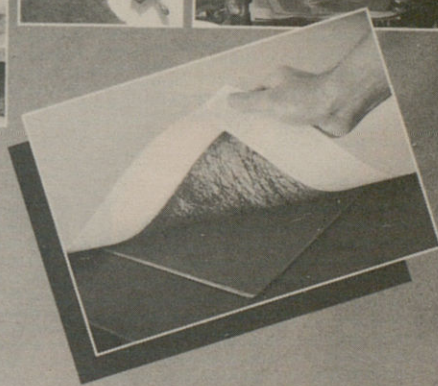
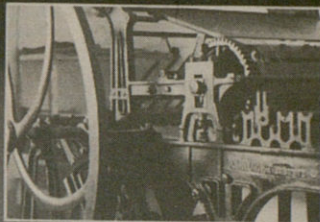
JEROGLÍFIC

El gra gruixat és xerec, el...

SOLUCIÓ: gra fi, car (gràfica; R).

Edicions 6a

OBRA GRAFICA

MALLORCA

REAL ACADEMIA DE BELLAS ARTES DE SAN FERNANDO
CALCOGRAFIA NACIONAL

del 10 de Febrero al 10 de Marzo 1987 c/Alcala, 13 Madrid

Edici6n 6a
del 10 de Febrero al 10 de Marzo 1987
c/Alcala, 13 Madrid

EL MIRALL

La nova revista quinzenal de l'Obra Cultural Balear

Subscriviu-vos-hi, vos farà falta

EL MIRALL

Butlleta
de
Subscripció

NOM
DIRECCIÓ
POBLACIÓ

es fa subscriptor de la revista **EL MIRALL** per l'any 1987. Pagarà l'import (4.500 pts.) (estranger 5.000 pts.) en dos terminis.
..... enviant gir postal o taló bancari barrat.
..... per un rebut domiciliari al Banc o Caixa

.....
Marcau amb una X la forma de pagament que us interressi.
Retallau i enviau aquesta butlleta de subscripció a **EL MIRALL**,
apartat de correus 619. Palma (Mallorca) o telefonau als n^{rs}
(971) 72 32 99 - 72 59 37 i rebreu puntualment al vostre domicili
la nostra publicació quinzenal.